

Nr 3 • 2002 • årgång 26 • 55 kr

<http://www.sydasien.m.se>

sydasien

Tidskrift om Indien, Sri Lanka, Pakistan, Bangladesh, Afghanistan, Nepal, Bhutan och Maldiverna

Shringar

– den ädla konsten
att göra sig vacker

En förändrad värld

Terroristdåden i USA 11 september i fjol förändrade världen. Sydasiens hamnade i fokus för världens intresse med bombkrig mot Afghanistan och terroristbekämpning i Pakistan och Indien. **Björn Hettne** skriver i detta nummer på ett insiktsfullt vis om hur världen – och Sydasiens – påverkats av det internationella "kriget mot terrorism".

I en färsk undersökning av svenska massmediers bevakning av 11 september och därefter påvisas den mängd felaktig och ibland direkt lögnaktig desinformation som okritiskt förmedlats läsare och tittare i Sverige. Det är visserligen ingenting nytt med det. Så har det alltid varit - faktakontroll är det inte så noga med när det gäller förhållanden i "Långtbortistan".

Men det ökar vårt ansvar. SYDASIEN som i år fyller 25 – läs **Staffan Lindbergs** historieskrivning – har alltid strävat efter att ge en korrekt bild av utvecklingen i "våra" länder, och med hjälp av en lång rad kompetenta medarbetare har vi ihärdigt spritt information och bekämpat missuppfattningar och fördomar. Hjälpt oss se till att SYDASIEN lever i 25 år till!

Lars Eklund

INNEHÅLL I NR 3/02:

SYDASIEN 25-årsjubilerar2

PAKISTAN:

Dans flickor i Pakistan under hårt tryck5
Dödsdomar för beordrad våldtäkt10

AFGHANISTAN:

90 miljoner fattas till mat i Afghanistan 12
Kriget fortsätter in i loya jirga13

Efter den 11 september, Björn Hettne om "kriget mot terrorismen"14

INDIEN:

Ajit Roy ser extremhögern gynnas19
Den ädla konsten att smycka sig20
Svenska lever på odissi-dans24
Dansteater mot spädbarnsmord.....26

SRI LANKA:

Massivt stöd för fredsprocessen28
Fredsrörelse över etniska gränser30

BANGLADESH:

"Mer bistånd direkt till folket"33
Mangroveskog skövlas för räkodlingar ..34

Recensioner:

Stark skildring av afghansk kvinna36

Omslaget: Mehndi är namnet på de konstrika sirliga mönster som dekoreras med henna. Läs mer på sidan 20.

FOTO: INGER WIKLUND

25 år med SYDASIEN

En solig lördag i juni 1976 träffades vi som startade tidskriften SYDASIEN på ett möte i Lund.

Det var den dagen som kungen och Silvia gifte sig och bröllopet visades förstas i TV. Innan SYDASIEN-mötet var jag hemma och hälsade på min mamma. När jag skulle resa mig upp för att gå sa hon:

– Staffan, du stannar väl och tittar på bröllopet.

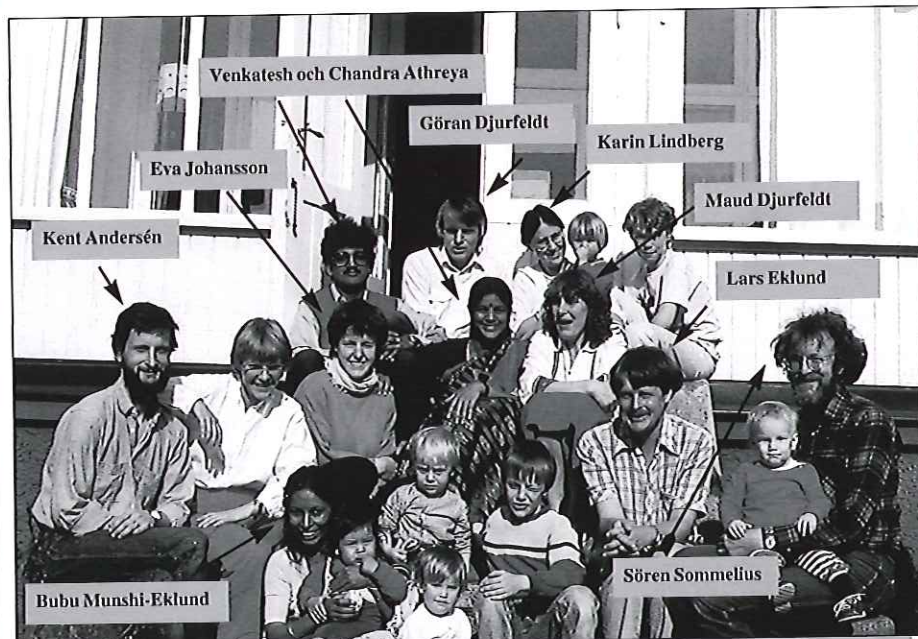
– Nej mamma, det kan jag faktiskt inte. Jag har faktiskt viktigare saker för mig i dag.

Vi hade lånat ett rum på Smålands nation. Inte helt fel, eftersom Smålands hade

uppstått ur U-gruppen i Lund, som en del av oss hade startat och varit mycket aktiva i. Förutom jag själv var där **Göran Djurfeldt, Thomas Bibin, Stig Hansén, Mats Hilde och Ola Hansson.**

Vi hade dessutom en gäst från Holland som berättade om en tidskrift om Sydasiens som gavs ut i Holland.

Den viktigaste orsaken för att starta tidskriften var förstas **Indira Gandhis** utlysning av undantagstillstånd i Indien i juni 1975, fängslandet av oppositionspolitiker och det auktoritära styret som hon drev tillsammans med sin son **Sanjay Gandhi.** Tvångssteriliseringen av landets fattiga be-

Medlemmar av SYDASIEN:s Skåneredaktion i början av 1980-talet, med familjer och indiska gäster, hemma hos Göran Djurfeldt i Åkarp. FOTO: STAFFAN LINDBERG

SYDASIEN, RÅBYGATAN 5A, 223 61 LUND

Telefon och fax: 046-13 35 68
E-mail: sydasien@telia.com
Webb-sida: <http://www.sydasien.m.se>
Utgivare: Tidskriftsföreningen SYDASIEN
Ansvarig utgivare: Thomas Bibin
Tidskriftsredaktör: Lars Eklund
Redaktion för detta nummer: Lars Eklund och Katarina Sandström Blyme
Tryck: Luleå Grafiska 2002
Prenumerantregister: Nätverkstaden Väst, 031-743 99 05, ekonomitjanst@natverkstan.net
ISSN: 0282-0463

Prenumeration: Medlemskap i tidskriftsföreningen SYDASIEN, inkl fyra nummer av tidningen (ett år) kostar för privatpersoner i Sverige 220 kr. Prenumeration för institutioner och bibliotek 250 kr. Övriga Norden (B-post) 285 kr, övriga Europa (B-post) 315 kr, utom-Europa (A-post) 350 kr.
Lösnummerpris: 55 kr
Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN.
Nästa nummer utkommer i december.
Manusstopp: 1 november 2002
Tidskriftsföreningen SYDASIEN har som mål att sprida information om situationen i södra Asien. Föreningen stödjer de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området. Föreningen är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasiens såväl som i Sverige.

dasien

folkning, stödd av Sida, upplevde vi som särskilt upprörande.

Från stencil till tidskrift

Vi var naturligtvis barn av vår tid. Tidskriften kallades bulletin med kända förebilder. Organisationen var kommittéer i Stockholm, Lund och Göteborg. Vi antog en plattform om politiskt oberoende i Sverige såväl som i Sydasiens. Sedan var väl de flesta av oss vänster på något sätt men spridningen av åsikter var ändå stor.

Viktigare var kanske att vi alla vara engagerade i utvecklingen i Sydasiens, världens fattigaste kontinent. Många hade rest och studerat, andra hade läst massor.

Så i början var bulletinen enkel. Enkla texter i två spalter, hophäftade med ett färgstarkt omslag och med rätt risiga bilder. Det blev dock snabbt bättre: vi fick texter och rubriker satta på självhäftande papper från tryckeriet.

Utrustade med ljusbord, saxar, linjaler, vitt lack, linjaler, suddgummi, mm gav i oss iväg till en trevlig sommarstuga över en helg. Det var underbart, kamratskapet, all öl vi drack, de sena nätterna. Vem minns till exempel inte **Edvard Perssons** gamla mossbelupna sommarstuga vid Västersjön på Hallandsåsen, eller Thomas och Stinas sommarstuga i Vassbotten i norra Bohuslän med kommunal bastu inrymt i ett stort tält!

Tråkigast var efterarbetet. När tidskriften var tryckt returnerades allt material till oss och vi fick skicka tillbaka bilderna till skribenter och fotografer. Belöningen för medverkan bestod i ett antal friex av tidskriften. I enstaka fall, framförallt för bra fotografier, kunde vi betala ut ett honorar på 500 kronor om vi visste att fotografen inte hade fasta inkomster.

Tre redaktioner, tre stilar

Arbetet med att göra tidningen och layouten växlade mellan de tre redaktionerna i Stockholm, Lund och Göteborg. Det kom dock hela tiden material från de övriga redaktionerna. Vi började också få ett allt större nätverk av författare, forskare och andra intresserade som skickade in intressanta artiklar och bilder.

Men det märktes att det var tre redaktioner. Stil, språkbruk och innehåll växlade mellan det "akademiska" Lund, det "maoistiska" Stockholm och det mer allmänt "revolutionära" Göteborg. Jag minns spe-

bockhornsklöver, en krydda som inte så ofta ingår i »riktig» curry). Men man kan få tag på bättre currypulver, t ex i de affärer

curry
enkelt vegetariskt recept:

1 msk smör
1 lök, finhackad
4 vitlöksklyftor, finhackade
1 tsk ingefära
1 msk koriander(frön)
1/2 tsk spiskummin (kan undvaras, om du inte har)
6 nejlikor
1 kanelstång (2,5 cm)
4 kardemummor, skalade
10 skalade mandlar
2 grovt hackade tomater
1 tsk salt
3 dl gräddfil
8 svartpepparkorn

Skölj blomkålen och skär upp den i buketter. Mal vitlök, ingefära, salt, chillipeppar och gurkmeja och blanda med citronsaft så att det blir en pasta. Smält smöret och stek sakta pastan i 3 - 4 minuter. Rör i blomkålen och eventuellt något lite vätska och koka

sakta. När blomkålen nästan är färdig kan man strö över lite garam masala, en kryddblandning som sätter extra finess på rätningen. För att göra garam masala behöver man helst spiskummin; det är svårt att få tag på i Sverige, men det finns i indiska affärer. Prova den här blandningen: 4 delar svartpepparkorn, 4 delar korianderfrön, 3 delar spiskummin (kan ersättas med fänkål), 1 del nejlikor, 1 del kardemummafrön, 1 del kanel. Helst maler man själv av omalade kryddor; en kaffekvarn är bra att mala i.

Vill man göra blomkålen till festmat, jobbar man en *Kurma curry*

1 msk smör
1 lök, finhackad
4 vitlöksklyftor, finhackade
1 tsk ingefära
1 msk koriander(frön)
1/2 tsk spiskummin (kan undvaras, om du inte har)
6 nejlikor
1 kanelstång (2,5 cm)
4 kardemummor, skalade
10 skalade mandlar
2 grovt hackade tomater
1 tsk salt
3 dl gräddfil
8 svartpepparkorn

Smält smöret och stek sakta lök och vitlök. Mal ingefära och mandel; och tillsätt blandningen till den stekta löken. Läg också i tomater och salt och stek ytterligare 3 - 4 minuter. Rör sakta i gräddfilen. Denna sås tillsätter man så blomkålen i. Rör i smöret, fem minuter innan denna är färdig; så kokar man sakta tills hela ljuvligheten är färdig.

Till detta äter man ris. Bor man i närheten av en indisk affär kan man prova äkta basmati ris.

I senare nummer återkommer Sydasiensbulletinen med fler recept, bl a på chapati, de sydästa bröd som börjat bli populära bland vegetarianer här hemma.

Kokböcker

Vi kan rekommendera två verkligt bra kokböcker:

Jack Santa Maria: Indian Vegetarian Cookery. Rider and Company, London 1973. Finns också i svensk översättning men översättningen är dåligt gjord. Bl a har översättaren fått för sig att man kan använda kikärter i stället för den rikhaltiga floran av pulses som är ett viktigt proteintillskott i vegetarisk diet.

Jack Santa Maria: Indian Meat and Fish Cookery. Anchor Press Ltd., London 1977.

Affärer

Stockholm: Import AB Bo Risberg, Valhallavägen 168 i källaren. Tel. 08/67 55 00.
Malmö: Palmyra Oriental Shop, Kristianstadsgatan 8, Tel. 040/350 53.
København: finns många pakistanska affärer, bl a flera stycken på Istedgade.

Rätt eller fel att publicera matrecept i bulletinen? En stridsfråga i de tidiga SYDASIEN-redaktionerna. Här en sida ur nummer 1/1978.

ciellt två strider som rasade. En handlade om mat. Var det rätt eller fel att publicera matrecept i bulletinen. Hade vi verkligen inte viktigare saker för oss än att lära ut hur man lagade chapati eller blomkålscurry?

Den andra striden stod om inriktningen av kommittéarbetet. Tidskriftsjobbet var det ingen som ifrågasatte. Somliga menade dock att vi borde ha mer social gemenskap. Det var kanske fram för allt de sydasiater som kommit med i kommittéerna. Andra tyckte att jobbet med tidskriften räckte, det

fanns ju något som hette familj, en del hade fått barn, osv.

Kanske var det därför vi startade studiecirklarna. Både enkla och mer avancerade, så kallade universitetsstudiecirklar, organiserades runt 1978, och pågick under antal år. Det var kul att träffa alla dessa studenter och andra som var engagerade och ville lära sig mer. En del blev sedan med i redaktionsarbetet i flera år.

VÄND!

FORTS.

Sovjetunionens intåg i Afghanistan hälsades med blandade känslor. Det fanns en viss risk för alltför okritiska kommentarer från vissa redaktionsmedlemmar. Det blev dock snabbt uppenbart att ockupationen var ett nytt Vietnam och vi fick snabbt igång en stab av skickliga författare och journalister som allsidigt och kritiskt beskrev den faktiska utvecklingen.

Inbördeskriget på Sri Lanka

Den blodiga konflikten mellan singhaleser och tamiler kunde också ha försvagat tidskriften. Okritiska sympatisörer med den extrema tamil-nationalismen har ofta velat skriva i tidskriften. Men balansen har på något sätt upprätthållits trots uppretade brev om motsatsen från ambassadörer och exilgrupper. Förtjänsten är framförallt Thomas Bibins, som med sin sakkunskap sett till att SYDASIEN verkligen kunnat balansera materialet. Nu när freden äntligen är i sikte känns det som om vi hela tiden klarat denna balansgång. Det skulle vara intressant att ställa samman alla de artiklar vi publicerat under årens lopp och se om denna känsla håller fullt ut.

Forskning och journalistik

En viktig faktor bakom utvecklingen av tidskriften var den unika kombinationen av forskare och journalister som samarbetade i de olika redaktionerna. Vi kunde därför erbjuda nya och initierade reportage och analyser av utvecklingen i hela Sydasien. Journalister insatta i Sydasiens kultur och politik skrev sedan om dessa reportage och analyser så att de blev läsbara för en bredare allmänhet.

Så här i efterhand minns jag flera tillfällen då uppretade forskare ringt och tyckt att deras text hade förvanskats till oigenkännlighet. Det blev till att lirka och förklara. De flesta fann sig dock i denna omilda behandling.

Vi hade också tillgång till skickliga fotografer som reste runt i Sydasien och plåtade för oss.

SYDASIEN är i dag en avancerad specialtidsskrift om vad som händer i Sydasien. Den används i skolarbetet, den läses av journalister, politiker, ämbetsmän och av en intresserad allmänhet. Den finns på de flesta stadsbibliotek.

Till detta kommer webb-upplagan av tidskriften, som dels innehåller specialartiklar från varje nummer, dels också informationer och länkar på svenska. Av Skolverket utnämnt till bästa webb-sajt för Sydasien-intresserade.

Vad som blivit mindre bra

Vi har haft massor med bra artiklar om politik, kultur och religion. Även miljöbevakningen har med åren blivit bättre, liksom uppmärksamheten kring barns och kvinnors situation. Mindre bra är vår be-

Thomas Bibin och Lars Eklund monterar tidning på ljusbord i januari 1983. Monteringen skedde i den förstnämndes sommarstuga i Vassbotten i norra Bohuslän. Resultatet ses här intill.

vakning av den ekonomiska utvecklingen i Sydasien. Det håller ju på att ske en ekonomisk revolution, framförallt i Indien, som kan göra Sydasien till en ledande ekonomi i världen inom ett par generationer. Det har hittills inte stått mycket i tidskriften om detta.

En annan sak är bevakningen av de olika länderna. Pakistan har tidigare varit starkt försummat, liksom en del delstater i Indien, av vilka flera var för sig är lika stora som de andra länderna i Sydasien. Men det är svårt med balansen. I varje nummer bör det nog stå lite om varje större land och då blir det trångt.

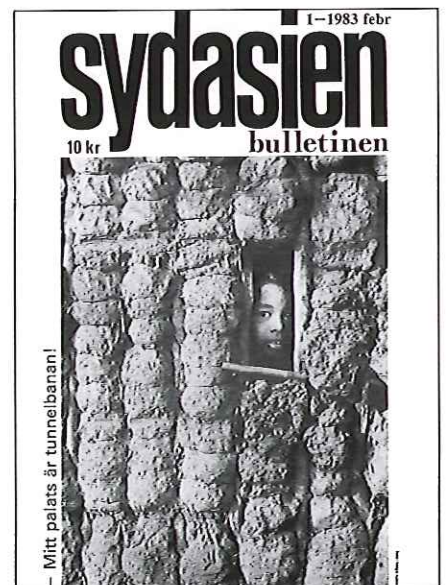
Datateknik slog ut gemenskap

Någon gång på 1980-talet kom pc:n med avancerade layoutprogram som till exempel Pagemaker. Det blev slutet för sommarstugeepoken. Nu måste vi ha tillgång till datorer, minne, skrivare, med mera. I Lund höll vi till på Tidskriftsverkstan. Det blev sena, stressiga kvällar i stället för trivasamma helger.

Men först måste vi gå på kurs. Jag minns hur krångligt det var innan man kom på alla greppen. Våra datalärare verkade inte förstå hur vi kunde vara så obildbara på detta område. Det hela blev inte bättre av att det gick flera månader mellan varje redaktionsinsats. Man hann liksom glömma en hel del av datatekniken mellan varven.

Därmed försvann en del av den sammanhållande sociala kraften i vårt projekt. Kvar blev experterna på datateknik, layout och journalistik.

Som tur var hade Lars Eklund ställt

upp som fast redaktör sedan början av 1980-talet. Han kom att bli den sammanhållande kraften.

De tre redaktionerna som turades om göra tidskriften är alltså nu ett minne blott. Familj, karriär och andra intressen har tunnat ut leden. Tidskriften görs i dag av ett fåtal entusiaster.

Men kvar finns det stora nätverk av skribenter och fotografer som byggts under de 25 åren. Det finns massor av material att publicera inför varje nummer.

Nu när ett mera akademiskt nätverk i form av SASNET, Nätverket för sydasienstudier i Sverige, håller på att byggas upp, kan vi bygga vidare på alla dessa kontakter och relationer.

Framtiden för SYDASIEN borde därmed vara tryggad. Ändå hänger det på ett litet antal entusiaster om tidskriften ska fortsätta att komma ut.

Staffan Lindberg

Ingen dans på rosor

Dubbelmoral drabbar Pakistans dansflickor

Dansflickorna är Pakistans stora tabu. Vid midnatt dansar de för den som vill betala. Men efteråt kommer kunderna en och en till rum med stora sängar. Medan mödrarna övervakar.

Kiran Ali, 27 år, har bråttom. "Kom så ska jag visa dig något", säger hon och går ut från rummet där ungarna leker. Hon går genom moderns sovrum och in till sitt eget rum. Sängöverkastet är lila och äppelgrönt. Mannen som sitter på den stora sängen har inga kläder på överkroppen. Han hälsar, lätt förbryllad. "Detta är Waseem, han väntar på mig", säger Kiran. Waseem är en av hennes fasta kunder.

Kiran Ali är dansflicka. Hon dansar som förspel och efteråt underhåller hon männen på det sätt de önskar och på det sätt som traditionen bjuder kvinnorna i hennes familj och kast. Kirans mor, **Israt Jahan**, 44 år, tar emot pengarna. Hos oss skulle vi kalla de unga kvinnorna för prostituerade. Deras mammor skulle kallas hallickar. Båda är uppväxta i staden Lahore, på Heera Mandi, den mest berömda och beryktade av gatorna där dansflickorna håller till. I Pakistan, landet som bildades som etthem för Indiens muslimer. Direkt översatt betyder *pak-i-stan* "de renlärigas land".

Så Kiran och Israt lever och arbetar i ett land där dans av alla de slag anses moraliskt förkastligt och där sexuella förbindelser utanför äktenskapet kan straffas med spöstraff eller stening tills döden inträder. Men det ska sägas: ännu har ingen dömts till döden för otukt. Lagen finns dock där – som ett hot.

Tabubeläggande

Myterna och tabubeläggandet håller ett hårt grepp kring fenomenet med dansflickorna. Varje stad i Pakistan har sina dansflickor men mest berömda är de som håller till på Heera Mandi och granngatorna Chatram Road, Main Bazaar och Cream Market i Lahores gamla stadsdel. Här lever de öppet, i kvarter som varit deras i århundraden.

Säg "Heera Mandi" till en pakistansk man och han får något särskilt i blicken. Säg namnet till en kvinna och hon kommer antingen att fnysa eller vända sig bort.

De mest uppvaktade av dansflickorna är kurtisaner åt män från över- och medelklass, åt politiker och högre tjänstemän. Dansflickorna kommer nästan alltid ur en och samma kast. De dyraste tar 3 000 kro-

nor betalt för en natt, men lever i samma stadsdel och sida vid sida med vanliga prostituerade som tar två kronor för en halvtimme. Och som närmaste grannar har de *hijaras* – hermafroditerna, eunuckerna och de transsexuella, "det tredje könet".

Också musikerna, de som bär den musikaliska traditionen, finns här. Pakistans mest berömda musiker, **Nusrat Fateh Ali Khan**, kom exempelvis från denna stadsdel.

Av detta stoft är de vävda, myterna om livet i den norra delen av Lahores gamla stadsdel i skuggan av den väldiga Badshahi-moskén.

På dagtid är Heera Mandi och de kringliggande gatorna nästan som alla andra gator i stadsdelen, bara lite

mer folktomma och med stängda dörrar och fönster mot den som går förbi.

Dessa gator vaknar inte förrän en halvtimme före midnatt. Fönster och dörrar slås upp. I rummen innanför sätter sig de unga kvinnorna, dansflickorna, som på en utställning. En av dem är **Hinna**, 22 år. Hon sitter där och väntar på kunder tillsammans med sin mamma. Hinna är klädd som alla andra pakistanska kvinnor. Hon har tunika, pösiga byxor och sjal över huvudet men sminket avslöjar hennes sysselsättning.

Ansiktet är nästan vitsminskat. Belysningen är stark så att kunden ute på gatan kan se vad han erbjuder. På golvet sitter tre musiker. Men det är mamman som sköter affärerna.

VÄND!

Hinna är 22 år och en av Pakistans många dansflickor.

Hon arbetar i huvudstaden Lahores gamla stadsdelar där dansflickorna vågar leva och arbeta öppet.

Men det är ett hårt liv med många begränsningar och höga krav – ofta försörjer kvinnorna hela sin familj.

FORTS.

Är mammorna era hallickar, frågar jag men ingen förstår vad jag menar. "Beskyddare", säger de. "Mammorna är våra beskyddare".

Under drygt en och en halv timme rör sig män i blanka bilar långsamt längs de trånga gatorna. De kikar genom stängda bilfönster in i husen och väljer vilken flicka de vill ha.

Det är bara att välja och vraka. Den sötaste, den vackraste, den mjukaste. När männen hittar någon som de gillar går de in till henne. Dörrar och fönster stängs snabbt igen, musikerna börjar spela, kvinnan sätter på sig fotbjällrorna och börjar dansa. 200 rupier kostar varje dans. 28 kronor. Lika mycket som en måltid på MacDonald's. Men männen betalar också mer. På gatan utanför sitter penningväxlaren. Han tar 30 rupier för att växla tusenlappar till tjocka buntar med småsedlar. Dansen ska nämligen inte betalas på vanligt sätt utan pengarna ska kastas som en skur över den dansande flickan. Fler sedlar ju mer upphetsad kunden blir.

Småbarn springer mellan benen på kvinnorna i rummen där dansen pågår. "Mitt kontor" som rummet brukar kallas. Dansen är bara ett förspel och polisen har bestämt att den bara får pågå mellan klockan 23.30 och 01.00. Natten kommer därefter och då kommer kunderna som vill mer än bara se på.

Duktiga dansflickor tar bara en kund per natt och affären ska vara avtalad i förväg. Och vid *fajr*, morgonbönen mellan klockan 04.00 och 05.00 ska samtliga kunder ha lämnat sängarna.

– En gång medan **Roshni** fortfarande bodde hemma, hade vi två arabiska kunder som bodde här varje natt i en hel vecka, berättar Kiran Ali.

Roshni är Kirans lillasyster.

– På förmiddagen var araberna på möten, på eftermiddagen på sitt hotell och på natten var de hos oss. De var så generösa, de köpte allt möjligt till oss. Från de dyraste affärerna och allt vad vi ville ha, bara av bästa kvalitet. Men de var kolossalt storgävt. En av dem var så tjock att Roshnis säng brakade sönder. Roshni skrek och jag log, säger Kiran.

Åker snart till London

Hon ska snart åka till London. Tio flickor och tre musiker reser tillsammans. De får tremånadersvisum som konstnärer. Kirans kropp ska säljas i Londonnatten. Först ska den visas upp under dans och därefter vara till glädje för män på andra sätt. Hon tycker att hon ska få bra betalt, 700 kronor per dygn. Hon vet inte vad han tjänar, den brittiske pakistanaren som organiserar det hela. Kiran ser fram mot resan. Hon känner andra som varit på liknande uppdrag i London och det finns inga risker, säger hon. De tio flickorna ska bo tillsammans.

Neelan Ishtaq är tjugo år. Hon har mamma, pappa, en bror och fem systrar. Tillsammans med en av systrarna försörjer hon hela sin familj. I det här rummet tjänar hon bland annat ihop till sina tre yngsta systrars hemgift. "De ska inte behöva bli dans-

Jannat, tio år, och **Mannat**, åtta år, sitter på golvet i finrummet. De väntar på att faster Kiran ska prata klart, de väntar på att få visa allt det fina som de fick när de var med mormor och handlade ute på stan i dag: var sin blus i mjukaste sammet, nya byxor med rosa mönster längst ner. De vet att mormor är "beskyddare", de vet att gammelmormor var dansflicka och att fast-rarna var det. De ser kvinnorna dansa och de ser kunderna komma och gå.

– Vill du bli dansflicka, frågar jag Jannat. Hon skakar på huvudet.

– Nej, Jag vill inte. Men jag tycker om att titta på när de dansar.

Jannat och Mannat är barn till Kirans storebror. De stränga regler som styr dansflickornas liv är sådana att släktens söner

aldrig ska gifta sig med dansflickor. Jannat och Mannats mor kommer aldrig ha en kund.

Också dansen på kvinnornas "kontor" anses sedeslös i det här landet. Trots att kvinnan är täckt av kläder från topp till tå, trots att tre musiker sitter i ett hörn av rummet och mamman i ett annat rum.

Men var det inte så att en kvinna på scenen som dansade för publiken då pakistansare i Norge hade en kulturfest på Vaterland i Oslo förra året? Jo, det gjorde hon. Men arrangörerna vågade inte ta risken med att låta en pakistansk kvinna dansa utan man tog en indisk kvinna i stället.

Dansar inte kvinnor i pakistanska filmer, dansar och sjunger i timal? Det gör de och de flesta av dem tillhör dansflickornas

flickor", säger hon och beräknar att det kommer att ta tio år innan hemgiften är insamlad. Dansflickan Kiran (i bakgrunden) ber till Gud om att hitta en man, gifta sig och därmed slippa fortsätta som dansflicka.

kast. Mycket få kvinnor från "anständiga" familjer tillåts att uppträda offentligt med traditionell dans och sång. Och bara de filmstjärnor som verkligen blir kändisar, så stora att stjärnstatusen överglänser deras bakgrund, kan förvänta sig att bli gifta utanför sin egen kast.

Det finns nästan ingen litteratur om Pakistans dansflickor. En av de få heter *Taboo* och är skriven av Fouzia Saeed. När hon började forska om dansflickorna var hon anställd av det pakistanska kulturdepartementet. I boken berättar Saeed att departementet sade upp henne när man fick reda på vad hon höll på med. Man tyckte att det kastade skam över departementet att en anställd rörde sig bland dansflickor trots att det var i forskningssyfte. Överklasskvinnan

Saeed fick tack vare sina politiska kontakter uppsägningen hävd men i dag arbetar hon för en brittisk biståndsorganisation.

Neelam, 20 år, försörjer hela sin familj. Hon har mamma och pappa, en bror och fem systrar. Tillsammans med den 19-åriga systemen skaffar hon tak över huvudet och mat på bordet för alla. Neelam skulle egentligen gifast bort, hon skulle aldrig dansa. Hon blev också gift när hon var 16 år.

– Men han slog mig och ville att jag skulle ta emot kunder i vårt hem!

Lämnade mannen

Neelam lämnade mannen efter bara åtta månaders äktenskap. Så blev hon likväl dansflicka. Pengarna tjänar hon i ett rum

som bara rymmer en stor, bred säng och en byrå. Just nu fungerar sängen som matbord.

– Mina systrar ska slippa detta. De ska giftas bort, säger Neelam. Hon säger att det är hennes ansvar att spara ihop till de 300 000 rupier (49 000 svenska kronor) som krävs för att få de tre yngsta systrarna, 14, 15 och 18 år, ordentligt gifta. Hon räknar med att det kommer att tio år att spara ihop så mycket pengar. Det är många som lever på det Neelam tjänar.

– Jag tar bara en man per natt, jag har ingen bordell, säger hon och berättar att hon tar 10 000 rupier per natt av sina kunder (1 600 svenska kronor).

Jag tänker på att en kvinnlig lärare inte tjänar mer än 400 rupier per månad. Kan Neelam verkligen få så mycket som 10 000 rupier per natt? Hon nickar.

– Till mig kommer kunder från medelklassen. Kunderna från överklassen betalar 20 000 per natt, påstår hon.

Före morgonbönen när kunderna gått tvättar sig Neelam. Hon ser på TV, vilar och lägger sig klockan 9.00.

Skulle du sluta om du hade möjlighet?

– Nej, säger hon och ler.

Räknar du med att skaffa barn?

– Nej. Jag använder preventivmedel.

Är du rädd att bli smittad?

– Varför pratar alla om sjukdomar! Det är lögn att vi skulle vara sjuka. De som påstår det vet inte vad de pratar om.

Varför fortsätter du?

– För att det här livet gör mig oberoende. Jag vill inte gifta mig igen så vitt inte en miljonär skulle dyka upp. Jag har fått nog av äktenskap för lång tid framöver.

Har du någon gång att övervägt att skaffa ett annat, vanligt arbete?

– Jag har funderat på det men vad skulle det vara för jobb?

Vad tycker du om kunderna?

– Det finns två slags kunder: de goda och de dåliga. Det handlar om deras attityd. En del kunder bara kräver och kräver medan andra frågar "vad vill du själv göra?".

Trakasseras du och dina systrar när ni går ut?

– Vi går inte ut, säger Neelam förskräckt vid blotta tanken.

Aldrig?

– Ytterst sällan, för att handla. Då går vi alla tillsammans, jag, min mamma och mina systrar. Ingen besvärar oss för här har alla familjemedlemmar samma yrke som jag har.

Om du kostar så mycket som 10 000 rupier, vart ska då fattiga män gå?

Neelam slår ihop händerna och ler.

– De kan gå på bordell. Och om de inte har råd med det heller kan de gå till *hijaras*, säger hon.

"Han och hon" kallas de. I utkanten av dansflickornas stråk, i närheten av Shaikpura Bazaar där de billigaste flickor-

VÄND!

FORTS.

na håller till, de med lägst status och svåra liv, där ligger Hijaras Bazaar, gatan för hijaras.

Hermafroditerna, män som är "han och hon", män som är "födda utan pinne". Några av dem är eunucker, andra är transsexuella, transvestiter eller homosexuella i marginalen. De klär och sminkar sig som kvinnor. De dansar utmanande. De dyker upp hos vanliga familjer när ett barn fötts eller när bröllop firas. De skojar och retas med värdarna och går inte förrän de fått pengar för dansen. Det är besvärande att de kommer men om de skulle utebli så känner sig gästerna nästan lurade på konfekten. För de anses bringa välsignelse där de drar fram.

Ingen dansar som Kayal

Flickorna i Heera Mandi dansar vackert. Men ingen av dem dansar som **Kayal** och **Karamat**. De är "han och hon". De är hemma hos Kiran i kväll.

Kayal, en 24-årig hijara skämtar, ler och flörtar. Kayal förväntar sig pengar för sin dans men hon har samtidigt roligt. Hon sticker ner näven i sin urringning och plockar upp ett lösbröst som har lossnat. Hon kastar huvudet bakåt och dansar. Hon lägger sig på knä framför mig, flirtar med mig och spänner blicken i mig. Kayal har en fyllig figur, adamsäpplet syns nästan inte. För mig är han en "hon".

– Det är svårt att vara hijara. Människor hånlar åt oss och utnyttjar oss, säger hon efter dansen. Hon måste gå nu för det är lördag kväll och Kayal ska på ett bröllop och tjäna pengar.

Karamat, 25 år, är ingen vanlig hijara, han är dansmästare och ger lektioner åt dansflickorna. Karamat är lång och smal. Den platta magen är bar och den röd-blå skjortan har guldkant. När jag tänker på Karamat tänker jag "han".

Kiran ska ta extratimmar för hon ska till London och hon har hört att Karamat är duktig. Nu ska han visa vad han kan, om han duger som lärare. Det är Kirans mamma, chefen, som bestämmer om Karamat ska bli Kirans lärare eller inte. Hon är på väg för att se dansen men först ska hon kla-

Karamat är dansmästare. Han erbjuder sina tjänster till Kiran som vill lära sig mer innan hon reser till London.

ra av kvällens sista bön. Mamman som är en gudfruktig kvinna håller hårt på ritualerna.

När bönen är färdig studerar hon Karamats dans med allvarligt ansikte. Han dansar inte var som helst eller för vem som helst. Han uppträder inte på bröllop och inte för kunder som kommer en och en. Han uppträder bara vid stora begivenheter, på scen. Enskilt dansar han bara i situationer som dessa, när någon vill se hans förmåga att fungera som lärare.

– Det finns två slags människor, säger Karamat. De som gillar att se flickor att dansa och de som tycker om att se hijaras dansa. Ja, också de som gillar att se en dansmästare.

Människor som Karamat har brutit sig ur sin familj.

– Mina föräldrar tyckte det var svårt i början men nu har den vant sig vid vad jag gör. De kommer till och med för att se mig dansa ibland.

Kiran nickar erkännande åt Karamats dans.

– Han ser på dig hela tiden., det är vad det handlar om: sök kundens blick och håll fast den. Man måste hitta till kundens hjärta, säger Kiran.

Men mamma Israt säger ingenting, inte ett leende i hennes ansikte. Ingen av oss vet om Karamat kommer att få jobbet eller inte.

Kiran säger att hijaras är för de män som inte har råd att gå till kvinnor.

Gulrukh kostar mer än de flesta. 20 000 rupier för en natt, 3 300 svenska kronor. Men vill man bara se hennes dans går det bra för några hundralappar. När Gulrukh talar ser hon rakt på en. Hon är inte så kraftigt sminkad som de andra kvinnor vi har mött. Hon pratar med låg röst, inte högt och gällt som Kiran.

Försörjer inte familjen

Gulrukh är 25 år. Bortsett från ett år i vanlig skola har hon ingen annan utbildning än den till dansflicka. Hennes två systrar dansar, hennes mamma, mormor och gammelmormor dansade. Eftersom Gulrukh tar så bra betalt arbetar hon aldrig mer än tre nätter i veckan.

– Jag gillar att koppla av, säger hon och ler.

Hon uppträder hemma i lägenheten i Heera Mandi. Ett rum, "kontoret", är vänt mot gatan och ett annat rum är inrett speciellt för "nattarbetet".

Gulrukh försörjer inte sin familj, hon sparar. Hennes pappa driver en liten affär utanför gamla stan. Pengarna hon tjänar tas om hand av mamman.

– Bankerna är fulla av tjuvar. Mamma är mycket säkrare.

Vad drömmer du om?

– Att en man ska ge mig en bil och ett hus och gifta sig med mig.

Skulle du vilja gifta dig med någon av

dina kunder?

– Gärna det. Men han måste vara ogift. Något annat kommer inte på tal.

Tycker du om ditt jobb?

– Ja, jag har jobbat i åtta år nu. Det är inget svårt jobb. Faktiskt väldigt lätt om man accepterar villkoren.

Ingen ger skydd åt dansflickorna och deras familjer. Inte myndigheterna och heller inte frivilligorganisationerna. Kvinnorna lever utan skyddsnet. Om de utsätts för övergrepp har de ingen att vända sig till och inget att hämta hos polisen. I det pakistanska äktenskapet finns det, juridiskt sett, inget som heter våldtäkt. Vad man än gör mot sin hustru kan det aldrig kallas våldtäkt. I praktiken gäller samma sak för dansflickor.

Sluter leden tätt

Så kvinnorna i dansflickornas kast måste sluta leden tätt. De kan bara söka skydd hos varandra. De måste leva ytterst ärbart, bortsett från själva jobbet så att ingen kan klandra dem för något som helst. Därför lever de en stor del av sin tid som de frommaste av alla. De går bara utomhus om de måste och sällan ensamma, helst i sällskap med sin mamma och gärna med små barn som "sköldar". De umgås inte med människor som kan ge dem dåligt rykte.

Roshni Ali tar emot hemma i sitt eget hus. Roshni, 26 år, är lillasyster till Kiran. Hon har uppnått det som så många drömmer om: hon har blivit gift. Som hustru nummer två visserligen men hon bor i ett fint hus i ett medelklassområde i Rawalpindi, trettio mil norr om Lahore. Roshni säger att hon har fått en snäll make.

– Han har gett mig en bil och han har en vacker själ. Du får snart möta honom. Han älskar mig, inte bara min kropp utan också min själ, säger Roshni.

Hon har noggrann räkning på hur länge detta nya tillstånd av lycka har varat: tre år och en månad. Så länge har hon varit gift.

Och så kommer mannen hem från fabriken som han äger. Han dricker te med sin hustru och sin gäst och så går han för att vila. Han vet vem han har gift sig med. Innan han gifte sig var han en av Kirans fasta kunder.

– Jag kan aldrig mer visa mig i Heera Mandi, det skulle vara en skam för min man. Men jag är densamma nu som när jag dansade. Det jag gjorde var emot islam, jag vet, jag är själv muslim. Men att göra det jag gjort och sedan ljuga om det är värre än att stå för vad man har gjort.

Det är bara grannarna som inte vet, och inte får veta, någonting om hennes bakgrund. Därför vill inte Roshni låta sig fotograferas.

– Eftersom det här är ett samhälle endast för män. Ett samhälle där kvinnan inte har något betydelse. I Pakistan erkänns inte kvinnors liv, säger Roshni.

Hon ser strålande ut i dag men berättar

Syskonbarnen leker runt Kiran Ali, 27 år, som avtalar tid med en kund som hon senare ska ta emot i sovrummet intill. Kiran har varit dansflicka i tio år och har sju år kvar till 35 som hon menar är den absolut högsta ålder en dansflicka kan ha. Snart reser hon till London där hennes kropp och dans ska säljas för 700 kronor natten.

att hon grät när hon började som dansflicka.

– Jag ville inte. Kiran gick till "kontoret" för att dansa och mamma hade "vännen" som gav henne pengar medan jag satt hemma och bara åt. Till slut tyckte jag att jag inte kunde låta dem fortsätta att arbeta för mig så då började jag också.

– I början grät och grät jag. Men det var också bra på ett sätt för det var ett fritt liv. Vi hade inga hallickar, bara mamma. Riktiga dansflickor har inga hallickar.

– Du vet, Heera Mandi betyder "diamantmarknaden" men de enda diamanter som någonsin sålts där är kvinnor. Det är vi som är diamanter, inget annat. Du märker det när du går där. Männerna är bara ute efter att äta kvinnor.

De ynkligaste och fattigaste har samlats för natten på sidogatorna till Heera Mandi. Kvinnor och män. Det stinker av urin och avföring, skarpt av thinner och sött av hasch. Två magra män med grått hår drar ett vitt pulver in i näsan, den ena klarar knappt att sitta på huk utan att falla.

En kortege av stora bilar glider fram på gatorna. Det är de manliga gästerna från ett bröllop som kör hem genom Heera Mandi. Kanske ska de bara titta, kanske ska några av dem röra.

För två år sedan var Heera Mandi en gata endast för dansflickorna och deras musi-

ker samt för matställen och ett fåtal biljardhallar. Nu övertas allt fler av flickornas "kontor" av skomakare. Öppna under dagen och stängda om natten. Kvinnorna flyttar ut till vanliga kvarter i andra delar av staden. Så blir traditionen mindre synlig och också mer utvattnad. Många av kvinnorna som dansar i andra stadsdelar bryr sig inte om att lära sig klassisk dans. Och i ett vanligt bostadsområde kan man av hänsyn till grannarna inte spela levande musik mitt i natten. Man dansar till musik från bandspelare i stället, musik från indiska och pakistanska filmer. På det sättet blir musikerna överflödiga.

Arg över konkurrensen

Kiran är arg över att hon konkurrerats ut av skomakare, som står lågt i rang inom det punjabiska kastsystemet. Det är inte ofta hon ger sig ut på gatorna i natten men hon känner igen de flesta: dansarna, musikerna, managerna, kockarna och pengaväxlarna. Två saker har hon alltid med sig när hon går här: sin mamma och mobiltelefonen. Klockan är snart ett och telefonen ringer. En kund vill ha besök av henne, han är ensam hemma. Kiran försvinner i en taxi. Vi ser henne inte igen förrän dagen efter. Sliten.

– Jag ber till Gud om att jag ska få slippa snart.

– Min syster har ju blivit gift, det ger mig hopp. Be för mig att jag ska hitta en man snart, säger Kiran, 27 år gammal och på väg mot det övre åldersstrecket.

– 35 år är det allra, allra äldsta en dansflicka kan vara om hon håller sig form och inte blir tjock som jag har blivit.

Det är natt. Småflickorna Jannat och Mannat läser läxor. De sitter på golvet i sovrummet med sina böcker i soffan. Hela familjen är överens om att traditionen ska brytas. Jannat och Mannat ska besparas från att bli dansflickor. I vardagsrummet sitter mormor Israt på golvet med ryggen mot väggen. Hon ser på TV och äter sen middag som svärdottern har tillagat. Lamm med linser och chili.

Kirans fasta kund, Waseem väntar i sovrummet. Han vill inte prata med den utländska gästen.

– Kanske är det honom jag ska gifta mig med, säger Kiran.

– Jag hoppas att han blir make en gång i framtiden. Efter London.

Inger Anne Olsen,
text och foto

Översättning: Katarina Sandström Blyme

Artikelförfattaren arbetar som journalist på Aftenposten i Oslo där texten tidigare varit publicerad.

Skrämmande verklighet

Mukhtar Mai – dömd till gruppvåldtäkt av pakistanskt stamråd

Rana Rizvi skriver om Mukhtar Mai, en 30-årig kvinna, som i somras utsattes för en gruppvåldtäkt. Fyra män våldtog henne på en bondgård och tvingade henne därefter att gå naken hem. Våldtäkten skedde på order av ett stamråd.

Kvinnor i Pakistan är sårbara och maktlösa. I händerna på männen. Människorätsorganisationer menar att myndigheterna måste ta i med krafttag mot män som begår brott mot kvinnor. Inte minst efter sommarens uppmärksammade gruppvåldtäkt som skedde på order av ett stamråd i en avlägsen by i Punjabprovinserna i Pakistan.

Mukhtar Mai har berättat för pressen att fyra personer – inklusive stamrådets domare – våldtog henne brutalt, beordrade av en bydomstol. Skälet var att hennes bror Abdul Shakoor, påstått ha en kärleksaffär med en kvinna av en högre rankad stam, nämligen *mastoi*. Mukhtar Mai själv tillhör *tattlastammen*, som är av låg kast.

Nationellt ramaskri

Händelsen den 22 juni utlöste ett nationellt ramaskri. Pakistans president Pervez Musharraf och Punjabs guvernör, Khalid Maqbool, beordrade omedelbar arrestering av gärningsmännen. Efter gripandet påbörjades förhör i målet av tre medlemmar av högsta domstolen, ledda av domare Riaz Sheikh Ahmed, chefsdomare i Pakistan.

Ett polisuppbud arresterade en av de anklagade, Abdul Khaliq, som påstods ha släpat Mukhtar Mai till rummet där övergreppet skedde. Mannen arresterades i Hub, i distriktet Lasbela, i Baluchistan. Han hade tagit sin tillflykt dit sedan ett polisbefäl informerat honom om att man skulle vidtaga åtgärder mot honom.

Den andre misstänkte, Faiz Baksh, arresterades i Multan efter att ha promenerat in på en lokaltidnings-redaktion och fri-

villigt överlämnat sig. Det är tyvärr så att polisen hjälpte gärningsmännen och det har visat sig att Shakoor, offrets bror, tidigare blivit kidnappad av mastoi-stammen, gärningsmännens stam.

ASI Iqbal påstods ha pressat 11 000 rupier av Shakors far för att släppa hans son – som senare också blev sexuellt utnyttjad av mastoi-stammen. ASI anklagades också för åsidosättande av plikt. En polisstyrka ledd av ASI Iqbal befriade Shakoor men misslyckades med att arresterastammemedlemmarna, vilka senare alltså tog sin hämnd på hans syster, enligt SSP Farman Ali.

Under förhören i domstolen den 5 augusti berättade Mukhtar Mai att hon pekade ut de åtta män som ingick i stamrådet men polisen arresterade dem aldrig.

Ung flicka begick självmord

Polisregister, som presenterades för juryn, visar att gruppvåldtäkter är allmänt förekommande i Muzaffargarh-distriktet. Registren visar att 22 kvinnor våldtagits av 53 män enbart under juni månad. Fjorton av kvinnorna utsattes för gruppvåldtäkt. 45 av de anklagade våldtäktsmännen hade arresterats. Myndigheterna säger att en annan ung flicka i samma område begick självmord några dagar efter att ha våldtagits.

Amnesty International och Islamic Theoretical Council yrkade på stränga straff för förövarna.

Zia Awan, en advokat som arbetar med människorätsfrågor, sa att enligt tidningsuppgifter blev under år förra året omkring 1 390 kvinnor mördade och 587 våldtagna. 223 avled efter att ha bränts, 1 193 blev bortrövade, 705 blev offer för hedersmord (*Karo Kari*) och 1 049 kvinnor blev skadade.

Zia Awan säger att situationen varit densamma under första hälften av 2002 eftersom 651 kvinnor mördats, 322 våldtagits, 425 blivit offer för hedersmord, 700 bortrövade, 100 avlidit av brännskador och 520 blivit skadade. Mer än 250 kvinnor tynar bort i Karachis kvinnofängelse och hälften av dem är åtalade för brott mot

Hudood-lagstiftningen (se SYDASIEN 2/01), påpekar han.

Fallet med Mukhtar Mai har anmälts och uppmärksammats men de flesta våldtäktsmål förblir orapporterade. På grund av rädslan för förnedring och uteslutning ur samhällsgemenskapen. Men särskilt stor är offrens rädsla för att själva bli anklagade för äktenskapsbrott eller hor.

Det är alltså inte lätt för en våldtagen kvinna att bestämma sig för att polisanmäla. Offrets familj vill oftast helst att brottet tystas ned. Annars riskerar också de att förlora hedern och uteslutas ur samhället.

Om våldtäktsmannen tillhör en familj med en maktposition i samhället blir det extra svårt för offrets familj att leva tryggt på samma ort. I många fall beslutar familjen att lämna samhället och börja på nytt på en annan plats där ingen känner till offrets förlutna.

Det pakistanska samhället är feodalt och kvinnor har mycket begränsad makt och inflytande. De betraktas som familjens egendom oavsett vilken klasstillhörighet, religion eller etnisk grupp de har. Ägarna har rätt att avgöra deras öde. Kvinnors rätt till liv i Pakistan är beroende på hur de rättar sig efter sociala normer och traditioner.

Män styr världen. De begår alla slags brott utan att tänka efter men så fort en kvinna blivit våldtagen anklagas hon för att fläcka familjeäran. Våldtäktsoffren däremot går genom livet med en tyngande börda av skam, skuld och lidande.

Arresterar hellre offren

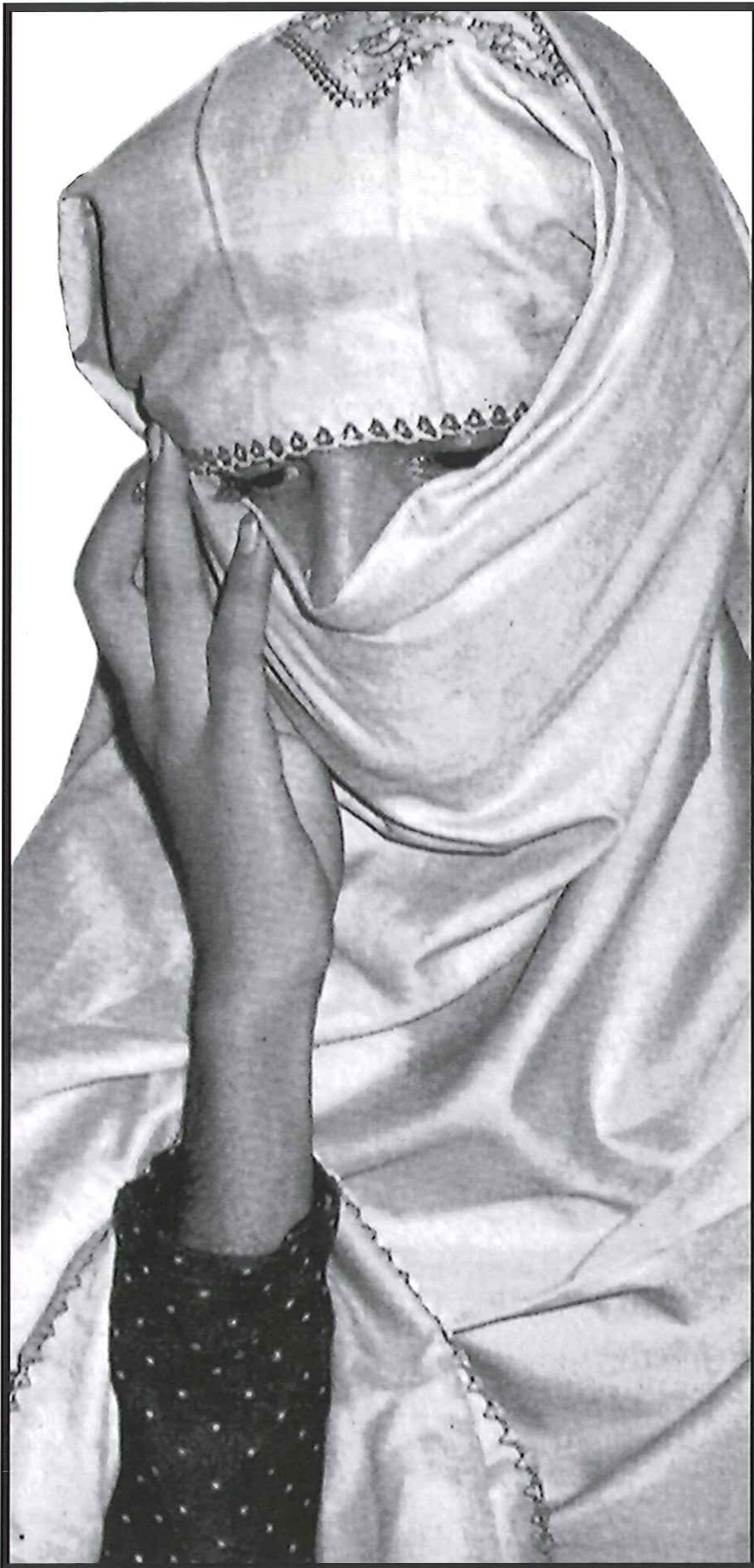
Efter de flesta våldtäkter blir gärningsmännen aldrig arresterade och följaktligen inte straffade. Varför? De tillhör en mäktig inflytelserik familj. I vissa fall vägrar polisen till och med att registrera anklagelsen mot männen. Mycket ofta arresterar polisen offren hellre än förövarna. Ghazala Rizvi, tidigare juridisk rådgivare i Edhi Foundation i Pakistan har sagt: Om någon kvalitativ ändring ska göras i systemet, måste gärningsmän som tillhör inflytelserika familjer straffas.

Det är hög tid att regering lägger ned omsorg på att utforma lagarna så att vi kan få ett samhälle fritt från diskriminering och våld mot kvinnor.

Rana Rizvi

I de flesta våldtäktsfall blir gärningsmännen aldrig arresterade

Mukhtar Mai dömdes av en bydomstol i Punjab till gruppvåldtäkt, som straff för hennes brors påstådda kärleksaffär med en kvinna av högre kast. I en unik dom har nu samtliga gärningsmän dömts till döden.

FOTO: THE HERALD

Samtliga våldtäktsmän fick dödsstraff

– Jag har bitt till Gud att han skulle skipa rättvisa. Jag känner mig lättad, sade Mukhtar Mai efter den fällande domen i början av september. Men det betyder inte att problemen är över för henne.

Då hade de fyra män som våldtagit henne och de två medlemmar ur byrådet som utdömt detta "straff" fått sina dödsdomar.

Fyra av de sex som den 1 september dömdes till döden har befunnits skyldiga till själva våldtäkten, medan de andra två dömdes för att de givit order om den. De ska avrättas med hängning. Mukhtar Mai har också rätt till skadestånd från var och en av dem. Antiterrordomstolen, som avgjort fallet, har utdömt 40 000 rupier (motsvarande 6 343 svenska kronor) från alla.

– Domaren har uppenbart varit satt under press från medierna, regeringen och Högsta domstolen, Vi kommer att överklaga, sade försvarsadvokaten **Malik Saleem** till nyhetsbyrån AFP.

Åklagaren hade yrkat dödsstraff för de fyra som åtalade för dådet samt för alla tio medlemmarna i byrådet som beslutade om våldtäkten.

Men den svåra tiden är inte över för Mukhtar Mai och hennes anhöriga. Medlemmar av den mäktiga stam som våldtog henne har hotat familjen.

– De har sagt att om deras män blir hängda, kommer de att döda två från min stam för varje avrättad, säger Mukhtar Mai.

Gruppvåldtäkten har väckt ramskri både på hemmaplan och utomlands. Pakistans president **Pervez Musharraf** utlovade 500 000 rupier (närmare 80 000 kronor) i kompensation till Mai när händelsen uppdagades, och frivilligorganisationer har erbjudit henne gratis psykoterapi.

– Fallet har aktualiserat den mycket viktiga frågan om byrådets roll när de tar lagen i egna händer och utdömer barbariska straff, säger **Afrasiab Khatak**, som är ordförande i Pakistans kommission för mänskliga rättigheter.

Naila Saleem/TT

Många luckor att fylla

90 miljoner kronor fattas i FN:s livsmedelsprogram för Afghanistan

– Vi förväntar oss att givarländerna är lika generösa som tidigare eftersom behoven fortfarande är akuta, sade nyligen Alejandro Chicheri, talesman för World Food Program i Kabul.

Bristen efter sjätte året i rad med den svåraste torkan i mannaminne väntas vara som störst i november. Under det kommande året beräknas sex miljoner afghaner vara beroende av livsmedelshjälp. För att lokalsamhällena ska återhämta sig behövs kontinuerligt stöd.

Appellen från WFP kom i tid för att livsmedel ska kunna nå svårtillgängliga befolkningsfickor – om bara omvärlden reagerar.

Alejandro Chicheri är professionellt optimistisk. Sanningen är den att det saknas mer än 90 miljoner dollar för WFP:s planerade insatser i Afghanistan. Sju månader efter de utfästa löftena håller pengarna på att ta slut för de mest grundläggande behoven.

I vissa områden är marken sönderbränd. Den boskapsstam som fanns kvar efter det afghansk-sovjetiska kriget har under torkåren halverats. Folk pantsätter jord och säljer sina djur. Familjer har tvingats sälja minderåriga döttrar till äktenskap.

– Torkan är mycket svår också i södra Afrika men Afghanistan får ändå inte glömmas bort, säger WFP:s regionansvarige i norra Afghanistan Guy Gauvreau.

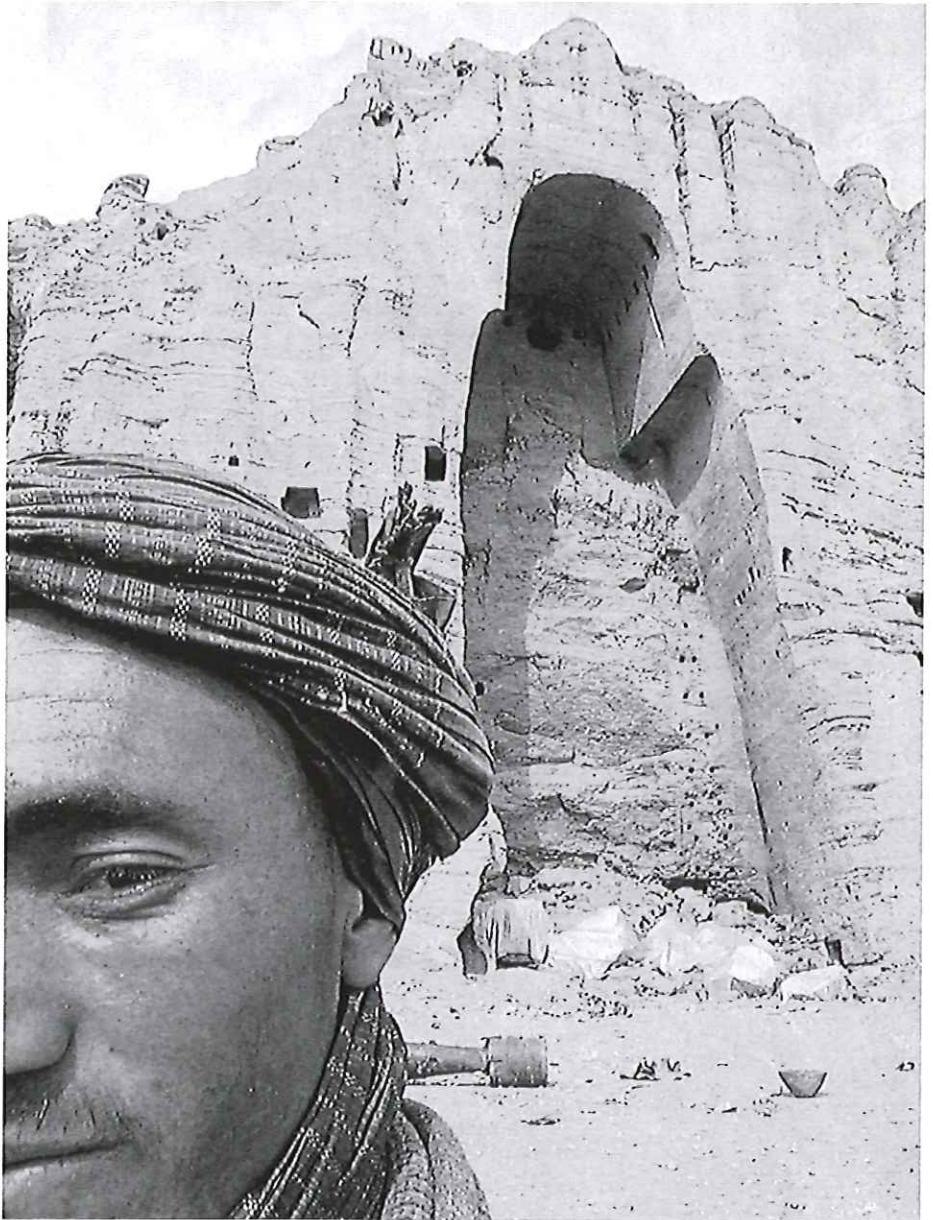
– Nu riktas hela världens uppmärksamhet mot Irak. Afghanistan är åter bortglömt, säger Läkare utan gränser Diderik van Halsema.

Glömdes snabbt bort

Afghanerna och veteraner i biståndsarbetet minns hur landets stora behov efter åren av sovjetisk ockupation och inbördeskrig mycket snabbt glömdes bort. Också då rådde biståndshausse i Peshawar och Kabul men efter en kort tid vändes intresset till nya krishärdar och Afghanistans många miljoner övergavs.

I början av året utlovade USA biståndsinatser motsvarande tre procent av de militära utgifterna dittills. Sedan dess har de militära aktionerna fortsatt men den humanitära hjälpen till Afghanistan har fortfarande inte materialiserats till mer än bråkdelar av vad som utlovats.

De medel som ändå nått fram har bidragit till en huggsexxa om kompetent afghansk personal. Svenska Afghanistankommittén är en av de organisationer med

Hålen efter buddhorna i Bamiyan gapar tomma efter talibanernas sprängningar. Men världssamfundet har mer akuta hål att fylla. Sex miljoner afghaner beräknas vara i behov av livsmedelshjälp under det närmaste året.

FOTO: JEVEL SAMAD/AFP

en lång historia som efter den 11 september tvingats höja lönerna rejält för att locka tillbaka erfarna medarbetare till hälsosektorn och för att behålla lärare. Samtidigt har statsanställda i flera provinser inte fått några löner sedan talibanregimen föll.

Opiumhandel florerar

Ju värre situationen blir desto oftare sägs ”vi var åtminstone trygga under talibanerna”. Med det uteblivna stödet florerar laglöshet och opiumhandel. De senaste månaderna har situationen förvärrats.

– För första gången sedan jag började

arbeta i Peshawar för drygt ett år sedan har även afghanska kollegor, som annars brukar vara så lugna och optimistiska, uttryckt oro för säkerhetsläget, säger Anders Nilsson, samordnare för Svenska Afghanistankommitténs insatser.

Den pakistanske journalisten Rahimullah Yusufai räknar med att det kommer att bli värre:

– Något storskaligt uppror står knappast för dörren, respekten för USA:s militära styrka är stor. Men smekmånaden är över.

Anders Davidson

Till torkan, gräshoppor och amerikanska bomber, till raden av gissel som drabbar afghanerna, kan krigsherrarna läggas.

Alla talar om dem och den man ogillar får skällsordet "krigsherre".

Sanningen är att de alla – Rashid Dostum, Qasim Fahim, Ismail Khan, Abdul Qadir, Khalillé – bör kallas krigsherrar.

Sönderfallet av den afghanska staten under ockupationsår och inbördeskrig skapade ett Afghanistan där tillgången till kalashnikovs och stridsdugliga män bestämde maktbalansen. Krigsherraväldet banade väg för talibanerna som i det mest fragmentariserade pashtunbältet i söder och öster rensade upp i anarkin, som lovade lag och ordning och fred men vars Gudsstat inte förmådde leverera allt.

Efter talibanernas maktövertagande härskade ordningen också i huvudstaden. I dag garanterar patrullerande Ifor-styrkor att ordning åter härskar i Kabul. På landsbygden faller bomberna mot såväl talibaner som bröllopsgäster. Där pågår plundring, smuggling och etnisk rensning.

Efter talibanernas fall har krigsherrarna tagit tillbaka vad de förlorade. Deras rivalitet lokalt och regionalt skapar grogrunden för den laglöshet som trots *loya jirga* (det nationella rådet) och internationellt erkänd regering består. Rivaliteten sträcker sig ända in i den nya regeringens mötessalar där flera av landets mest ökända krigsherrar bider sin tid i skuggan av USA:s bombflyg.

Centralmaktens inflytande når i Afghanistan sällan utanför centrum. Så har det varit historiskt. Men en så isolerad och svag centralmakt som den USA i dag är skyddsmakt för fanns knappast under det förra århundradet.

Vreden växer i landet

Mellan dessa krigsherrar av olika etnicitet rasar en maktkamp som när som helst riskerar att åter kasta landet in i blodigt inbördeskrig. Det lågintensiva kriget fortsätter. I det deltar i allra högsta grad USA. Och de amerikanska bombningarna har krävt hundratals civila offer. I kombination med uteblivet bistånd gör detta att vreden växer runtom i landet.

Den balansakt USA försöker utföra utgör en stor risk för Afghanistan. Landet är åter prisgivet i ett mycket större spel och utgör arena för en kraftmätning med "terrorismen" och spelplan för vad som kallas Det nya stora spelet (om Centralasien).

I juli ställdes den första bataljonen i Afghanistans armé på fötter. Efter tre må-

Krigets herrar fortsätter striderna ända in i regeringen

naders träning "i krigets konster" utexaminerades 350 soldater och 36 officerare. De lär, enligt TT-Reuters, "ha fått lära sig disciplin, att arbeta i grupp och att överbygga etniska skillnader".

Bataljonen ska utgöra kärnan i den nya nationella armé på 70 000 man, dit regeringen hoppas kunna locka merparten av medlemmarna i landets många miliser.

Samtidigt ska avvapningen av krigsherrarna ha inletts. FN:s representant i norra Afghanistan kunde berätta att tio procent av regionens vapen samlats in. I de lokala avvapningskommissionerna representerades de större lokala krigsherrarna. En av de mer ökända i norr, tillika den uzbekiske vice försvarsministern, **Abdul Rashid Dostum**, vars män varit inblandade i strider med den tajkiske försvarsminister **Mohammed Fahims** allierade, förstod, som militär, det plågsamma i att lämna ifrån sig vapnen men menade att avvapningen är nödvändig.

Inget enat våldsmonopol

Rivaliteten mellan de stora krigsherrarna utgör ett avgörande hinder för upprättandet av ett enat våldsmonopol i landet. Kanske är avvapningen ett steg ut ur laglösheten men den ger knappast en stabil fred och garanterar inte ens säkert en rudimentär demokrati – en sådan som utlovas i högtidstal och hävdas i högstämda ledarartiklar (man iklädd turban lägger sin valsedel i boxen under rubriker som "Afghanistans nya vapen").

Lakhdar Brahimi är **Kofi Annans** särskilda sändebud i Afghanistan. När han i juli talade inför FN:s säkerhetsråd menade han att den fråga som ställdes ett halvår tidigare – hur många al-Qaida medlemmar och talibansympatisörer är kvar i landet? – fortfarande är obesvarad.

Jakten på verkliga eller förmenta talibaner kan fortsätta.

Den första juli ledde jakten till att en bomb dödade flera tiotals personer och skadade över hundra bröllopsgäster i byn Karakai, Uzurgun-provinsen. Bombningen av Karakai var inte en isolerad händelse. New York Times har undersökt elva fall av bombningar mot byar. På dessa platser har tidningen dokumenterat sammanlagt 400 civila dödade. Biståndsorganisationen Global Exchange har en lista på 800 civila afghaner som dödats i luftangrepp.

Dessutom kommer besvärande uppgifter om dagliga övergrepp och tortyr av till-

fångatagna talibaner. Det ska pågå i läger alldeles utanför USA:s bas i Kandahar. Förhållandena i fånglägren har fått humanitära organisationer att slå larm.

När interimspresidenten och pashtunen **Hamid Karzai** i juni en dag efter många förseningar öppna-

de den loya jirga, det traditionella nationella råd, som samlats i Kabul trodde han sig vald till president. Men han gick händelserna någon dag i förväg.

Loya jirgan skulle vara ett första steg mot demokrati. Efter interimspresiden- terna skulle övergångsperioden inledas. Efter interimspresidenten skulle komma övergångsregering. Om två år ska allmänna val hållas.

Nu skulle den etniska obalansen i interimspresidentens rättas till.

Oenighet in i det sista försenade loya jirgan. Det gällde vem som skulle bli statschef, det schackrades om ministerposter. I kulisserna arbetade USA:s sändebud.

På loya jirgans tredje dag valdes **Hamid Karzai** – enligt planen men trots det under turbulens – till president.

– Om Karzai förlorat hade loya jirgan fallit och med den hela Afghanistan, sade då FN:s **Anders Fänge**.

Den från exilen hemkomne åldrige kungen **Zahir Shah** (pashtun) värvade sig in i det sista mot att bli vald och förordade Karzai. Men många rojalister var upprörda och talade om påtryckningar från USA. Kvar fanns i realiteten endast en kandidat.

Anders Fänge sade till TT att USA:s mål med loya jirgan varit att förhindra monarkins återkomst och att begränsa pansjiriernas makt. Utrikes- och försvarsministrarna kom alla från en och samma by i Pansjirdalen, den i höstas mördade Massouds maktbas, kärnan i den så kallade Norra alliansen.

När väl Karzai kunde presentera den nya regeringen var maktbalansen mellan krigsherrarnas etniska maktblock inte rubbad på något avgörande sätt. Inrikesministern **Yunis Qanooni** var utbildningsminister och **Abdul Qadir**, pashtunsk krigsherre och guvernör i Nangaharhar-provinsen, hade accepterat en ministerpost.

I protest mot den tajkiska dominansen lämnade **Abdul Qadir** bryskt Bonn där fredsförhandlingarna fördes under hösten.

Att Karzai fått med honom betraktades annars som Karzais viktigaste framgång i bildandet av den nya regeringen.

I början av juli mördades så **Abdul Qadir**. Vicepresidenten och ministern med ansvar för återuppbyggnaden sköts ner utanför sitt departement.

Abdul Qadir var en av de mäktigaste männen i östra Afghanistan. Han var efter loya jirgan en av landets tre vicepresidenter.

Anders Davidson

Läget i Sydasien efter

Sprickor i regionen hindrar gemensam terroristbekämpning

Reaktionerna runt om i världen på de nedstörtande tvillingtornen i New York varierade, alltifrån fasa till upprymdhet. Att betrakta denna händelse och dess följder från enbart ett västperspektiv ger en snedvriden och förenklad bild. Det är därför viktigt att undersöka hur fenomenet "terrorism" och "kriget mot den in-

ternationella terrorismen" manifesteras i olika delar av världen. I den här artikeln behandlar professor Björn Hettne konsekvenserna i Sydasien, en region med rik erfarenhet av olika former av politiskt våld, en region som genom det så kallade kriget mot terrorism hamnat i den internationella politikens centrum.

Det är inte lätt att finna en entydig definition av begreppet terrorism vars grundbetydelse är att skapa skräck. Det är inte någon "ism", det vill säga inte en ideologi i gängse bemärkelse, eftersom inget specifikt syfte impliceras.

Terrorism beskrivs ofta som en extrem

kampmetod, använd av resursmässigt underlägsna grupper för att uppnå politiska mål, men metoden används lika ofta av maktens innehavare.

Den går ut på att genom fysisk förstörelse och utsläckande av liv skapa skräck, i kombination med förvirring och osäkerhet,

för att försvaga viljan till motstånd – eller kamp.

Om terrorism primärt betraktas som brott är den rätt och slätt illegal. Om terrorism betraktas som krig beror frågan om rätt eller fel på rättfärdigheten hos kriget i fråga. Att dra gränsen mellan vad som skall

Efter den 11 september i fjol är det uppenbart att transnationellt organiserad terrorism kräver transnationellt motstånd. Men spänningarna mellan de sydasiatiska länderna försvårar en sådan enad front.

Kashmir är en av regionens många konflikthärdar. Där dödades i maj 32 människor, bland dem flera civila, då terrorister slog till mot en militärförläggning i Kaluchak.

FOTO: JITENDER GUPTA/OUTLOOK

den 11 september

betraktas som legalt respektive illegalt eller legitimt respektive illegitimt är svårt; till syvende och sist handlar det om segrarens verklighetsbeskrivning, och i vilken mån denna vinner acceptans.

Begreppet terrorism förses numera inte sällan med epitetet internationell för att skapa en association till den 11 september, och har därmed fått en utbredd användning som beteckning för oönskad inhemsk opposition. Man kan med fog säga att detta nya språkbruk har förändrat det globala politiska klimatet i riktning mot en ökad tolerans vad gäller politisk repression från statsmakten. Sydasien är här inget undantag.

Man kan skilja på terrorism med globala syften och sådan som har nationella syften, men som är globalt organiserad. Medan terrorism med nationella syften framstår som politiskt begriplig, framstår den internationella terrorismen, genom sin nihilistiska eller apokalyptiska karaktär,

som mera abstrakt, svårbegriplig och skrämmande. Den har föga likhet med en fientlig regim på ett avgränsat territorium, som kan angripas och förintas med militära medel. Terroristen bygger i stället internationella nätverk och pragmatiska koalitioner, som inkluderar mafia och ibland även statliga institutioner. Att angripa sådana nätverk kan snarast jämföras med att bekämpa grova former av internationell, storskalig kriminalitet.

Krig eller kriminalitet?

Terroristens bevekelsegrunder blir, om vi väljer att betrakta terrorism som krig, en politisk fråga som angår hela det angripna samhället. Dessa bevekelsegrunder är ideologiska och kollektiva, och de avlägsnas inte med eliminerandet av den terroristiska aktören som person eller ens som organisation.

Frågan om terrorism skall ses som krig eller kriminalitet kompliceras alltså av att

terroristnätverk och kriminella nätverk samarbetar alltmer intimt, dessutom med medverkan från fientliga regimers säkerhetstjänst, något som vi också kan se exempel på i Sydasien.

I ett historiskt perspektiv kan man i Sydasien urskilja följande fem varianter av "terrorism" här använt i den vida betydelsen socialt och politiskt våld:

● **Aktioner riktade mot framträdande politiska ledare; den klassiska Mordet i Sarajevo-typen. Mordet på Mahatma Gandhi är det mest kända exemplet från Sydasien. En anmärkningsvärt lång rad stats- och regeringschefer har sedermera mördats i flertalet av regionens länder: Indira Gandhi (1984) och Rajiv Gandhi (1991) i Indien, Liaquat Ali Khan (1951) och Zia-ul Haq (1988) i Pakistan, Sheikh Mujibur Rahman (1975) och Ziaur Rahman (1981) i Bangladesh, SWRD**

VÄNDI

FORTS.

Bandarnaike (1959) och Ranasinghe Premadasa (1993) i Sri Lanka.

I likhet med mordet på Mahatma Gandhi hade flertalet av dessa attentat, i den mån motiven kunnat klarläggas, kopplingar till religiösa eller etno-nationella konflikter.

● Mer eller mindre spontana, lokalt begränsade, uppgörelser ("riots") mellan två sociala, ofta etniska/religiösa grupper, motiverade av kampen om makt, status och knappa resurser men som regel utlösta av någon provocerande religiös ritual eller någon grannskapskonflikt av mera materiell natur. Detta mycket gamla och återkommande fenomen fick i samband med frihetskampen beteckningen "communalism" och avsåg då främst (den politiserade) relationen mellan hinduer och muslimer. "Kastkrig", oftast riktade mot de lägre grupper i hierarkin som eftersträvar förbättrad social position, kan sägas tillhöra samma kategori. Från att ha varit ett landsbygdsfenomen har kommunalismen blivit alltmer urban och därmed också ändrat karaktär.

● Socio-ekonomiskt motiverade våldaktioner utförda av extremistiska vänsterrö-

relser, ofta riktade mot statsmaktens lokala symboler och företrädare, till exempel polisstationer och administrationsbyggnader. Exempel på detta är naxalitrörelsen i några av Indiens delstater, JVP-gerillan i Sri Lanka, som startades av radikala studenter 1971, och maoisterna i Nepal som inledde sitt uppror 1996. Även om detta uppror måste förstås mot bakgrunden av extrem fattigdom saknar det inte etniska dimensioner.

● Etno-nationell terrorism, syftande till politisk självständighet eller någon annan form av autonomi för en specifik folkgrupp, till exempel frihetsrörelsen i Kashmir, sikhrörelsen i Punjab, tamilernas kamp i Sri Lanka, nagafolket (eller snarare nagafolken) i nordöstra Indien.

● Maktpolitiskt motiverad terrorism, som är mera organiserad, politiserad och rikstäckande än de lokala upplopp som benämns "communal riots". Det handlar här om en kriminalisering av den nationella partipolitiken, som pågått under en längre tid. Målet är att erövra eller slå vakt om statsmakten (i vilket fall man talar om "statsterrorism"). Det främsta exemplet är den hindunationalistiska rörelse, som erövrat regeringsmakten i Indien med terrorn som vapen. Dess terror tog först sikte på förstörelse av "den andres" kulturella symboler, till exempel Babri Masjid-moskén i Ayodhya, demolerad år 1992. Terrorn begänsades dock inte till förstörelse av fysiska strukturer. Tusentals människor omkom i efterföljande upplopp.

Historien upprepas nu tio år senare i delstaten Gujarat. Det kan dock noteras att det här förekom ett större inslag av medelklass bland förövarna och att det sexualiserade våldet spelade en framträdande roll. Det politiska syftet är emellertid uppenbart.

I dessa tyfäll – som i praktiken kombineras på olika sätt – framstår terrorism som en våldshandling med begripliga, om också tvivelaktiga, syften, vilket i princip gör det möjligt att separera politiska krav från kriminella metoder. Detta gör att

förhandlingar, såsom de som nu inletts i Sri Lanka, blir möjliga, medan en liknande lösning i Nepal blockeras under hänvisning till våldet som helt och hållet kriminellt och i avsikt av politisk relevans.

Vill slippa Indiens hegemoni

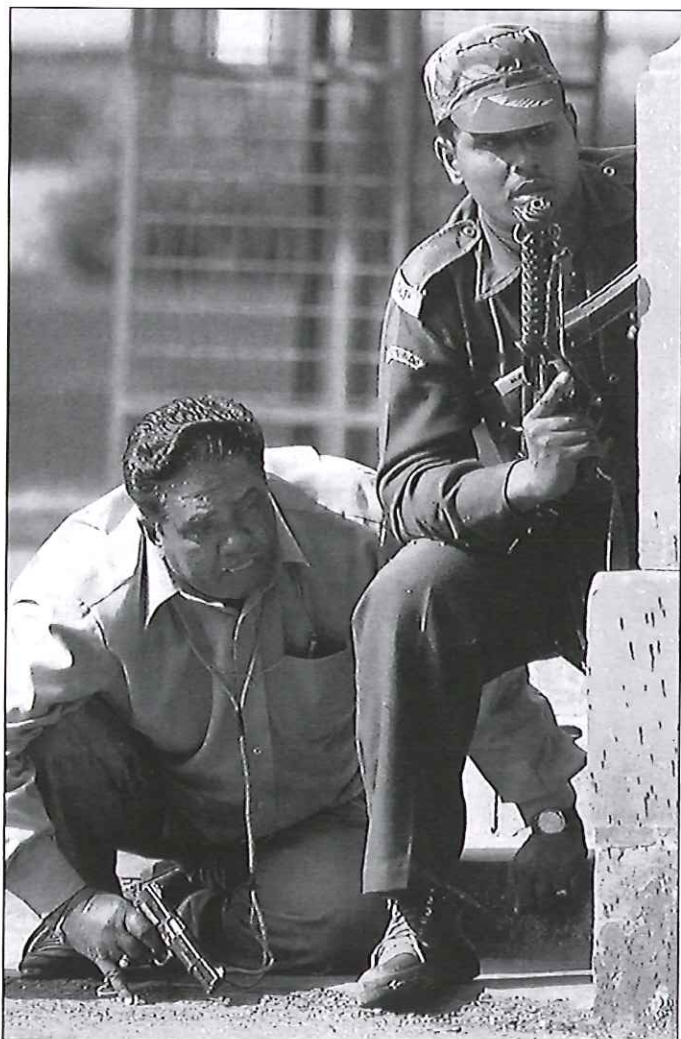
Den traditionella säkerhetspolitiken i Sydasiens har präglats av den regionala stormaktens, det vill säga Indiens, ansträngningar att undvika extern inblandning, medan övriga länder försökt undgå Indiens hegemoni genom att som motmedel relatera sig utåt från regionen. Sri Lanka har således försökt närma sig ASEAN i Sydostasien. Pakistan har bedrivit en energisk västasiatisk politik i sökandet efter en nationell identitet. Sovjets invasion av Afghanistan 1979 gav det sistnämnda landet en nyckelroll i den anti-kommunistiska motoffensiv som resulterade i att Afghanistan "talibaniserades".

Det tillhör historiens ironi att talibanregimen en gång skapats av Pakistan. Bakgrunden är att CIA genom Pakistans säkerhetstjänst (ISS) finansierade och tränade de Mujahidin-styrkor som till sist besegrade den sovjetiska armén och därigenom bidrog till att efter tio års krig knäcka Sovjet-imperiet. USA tappade sedan intresset för det sönderfallande och av krigsherrar styrda Afghanistan. I detta kaotiska läge möjliggjordes talibanernas maktövertagande av Pakistans och Saudiarabiens stöd. Talibanregimen erbjöd sedan en bas för Al-Qaida-nätverket och Bin Laden. Detta utgör den direkta bakgrunden till den 11 september.

Efter den 11 september hamnade Sydasiens i världspolitikens centrum, något som också tog sig uttryck i en tidigare sällan skådad resediplomati, även inkluderande Nepal (som riskerar att bli en ny "failed state" och därmed en möjlig bas för terroristisk verksamhet). Genom "kriget mot den internationella terrorismen" förändrades de säkerhetspolitiska förutsättningarna radikalt. Pakistan fick, paradoxalt nog, åter en nyckelroll, denna gång i krigsansträngningarna mot talibanregimen och Al-Qaida-nätverkets baser i Afghanistan.

Under general Musharraf gjorde Pakistan en dramatisk helomvändning och bröt kontakten med talibanerna. När deras regim föll, evakuerades i tysthet pakistansk militärpersonal, säkerhetsagenter och frivilliga jihadis, allt för att Musharraf:s inhemska ställning inte skulle undermineras. Många av de flyende hamnade i Kashmir, som blev den nya fronten för internationella Jihad.

Indien, som också villigt erbjudit USA sina tjänster i kriget mot terrorismen, kom därmed i skottlinjen för samma terrorism. Den 13 december 2001 utfördes en attack mot parlamentet i New Delhi. Förövarna som hade koppling till i Pakistan befintliga organisationer sköt ihjäl ett antal säkerhetsvakter, men misslyckades med syftet

Den 13 december i fjol utfördes en attack mot det indiska parlamentet i New Delhi.

FOTO: R.V. MOORTY/FRONTLINE

att döda parlamentariker som befann sig i byggnaden. Indien gjorde Pakistan direkt ansvarigt och mobiliserade i konsekvens härmed stora delar av sin armé längs Pakistans gräns. Krisen beskrevs i media som "timmar från krig". Sammanlagt en miljon soldater mobiliserades på båda sidor gränsen och finns fortfarande kvar. Den säkerhetspolitiska logiken i detta är svår att genomskåda, men den saknar inte anknytning till inrikespolitiken i de båda länderna.

Kulturrevolution i Pakistan?

En månad senare, den 12 januari, 2002, höll Musharraf ett tal som kan visa sig bli inledningen till en kulturrevolution i Pakistan. Talet innebär en otvetydig brytning med fundamentalistiska former av islam och en signal om modernisering av ett land som sedan länge befunnit sig i ett tillstånd av anarki, kriminalitet och allmän samhällsupplösning. Musharraf tog här på sig en liknande roll som den **Kemal Atatürk** en gång haft i Turkiet. Talet följdes av arresteringar av aktivister, samt en fastare statlig kontroll över koranskolorna (*madrassas*) som hade en sammanlagd utländsk studentpopulation på 36 000. Av 2 000 arresterade aktivister släpptes flertalet senare (Financial Times, 29 April, 2002). Den inhemska oppositionen i Pakistan är sannolikt omfattande, men disparat. Som framgår av tablån av terroristaktioner växer listan framförallt i Pakistan.

Reaktionen i Indien på detta utspel förblev skeptiskt avvaktande, men enstaka röster manade ändå den indiska regeringen att på alla sätt underlätta Musharraf's oerhört svåra moderniseringsprojekt. Det paradoxala i situationen är att det tidigare sekularistiska Indien samtidigt utvecklas i fundamentalistisk riktning (och därmed i efterhand bekräftar den så kallade två-nations-teorin som var motivet för Pakistans bildande).

Konflikten mellan länderna tillspetsades efter en attack mot USA:s informationscentrum i Kolkata, då fem polismän sköts ihjäl. Återigen anklagade Indien Pakistan för dådet. Ett tredje terroristdåd inträffade några dagar senare i Pakistan då journalisten **David Pearl** (Wall Street Journal) kidnappades i Karachi och senare brutalt avrättades.

Omständigheterna kring de (ibland tveklaktiga) gripanden av misstänkta terrorister som därpå följde avslöjade mycket om terroristnätverken i Sydasiens, särskilt den allt tydligare kopplingen mellan å ena sidan religiösa och politiska och å andra si-

Terrorismens kronologi

1 oktober: Attack mot delstatsförsamlingen i Jammu och Kashmir

13 december: Attack mot parlamentsbyggnaden i New Delh

20 januari: Attack mot American Information Resource Centre, Kolkata

23 januari: Wall Street-journalisten **David Pearl** kidnappas i Karachi, polismassaker i Nepal

27 februari: Tågmassaker i Godhra

17 mars: Attack mot kyrka i Islamabad

8 maj: Attack mot Sheraton hotel, Karachi

14 maj: Massaker i Kashmir (Kaluchak-massakern)

21 maj: Mordet på **Abdul Ghani Lone** i Kashmir

14 juni: Attack mot amerikanska konsulatet i Karachi

Juli: Massaker i Jammu (Qasim Nagar-massakern)

6 augusti: Attack mot hinduiska pilgrimer i Kashmir

8 augusti: Attack mot missionärs sjukhus i Pakistan (Taxila)

11 augusti: Sju poliser dödade i naxalitvåld (Orissa)

dan kriminella organisationer. De senare utför mycket av grovjobbet: mord, kidnappningar, insamling av lösensummor; i gengäld skyddas de av extremistiska organisationer och deras hemliga kontakter med den politiska världen, säkerhetstjänst osv. De misstänkta terroristerna har olika identiteter, pass, bostäder i olika länder inom regionen samt i Mellanöstern. En politisk analys av regionen som enbart bygger på den öppna delen av politiken leder således inte långt. Den mörklagda sidan kommer man inte åt förrän långt senare, eller genom framgångsrik men, som det visat sig, farlig journalistik.

Låt oss nu i skenet av den 11 september granska de typer av terrorism som inledningsvis nämndes. Först den klassiska "kommunistiska" konflikten, som gav upphov till delningen av Indien 1947 och därmed en av historiens största etniska rensningar. Det senaste decenniets snabbt växande hindurörelse är i jämförelse med dåtidens renodlade politiska intressekamp mellan den Indiska Nationalkongressen och Muslim League ett delvis annorlunda fenomen.

Medan islam är en universell religion, teologiskt ren från specifik kulturell-territoriell förankring, är hinduismen en terri-

toriell religion som, efter att ha varit en grundläggande del av en indisk (*indic*) civilisation, nu utvecklas mot religiös nationalism: hindutva. Speciellt oroväckande är att det *synkretistiska* draget, kapaciteten att absorbera andra kulturer, som många ser som centralt hos hinduismen, förbyts i en monolitisk, maskulin arrogans. Den traditionella kulturella absorptionsförmågan associeras nu med vek kvinnlighet, som i detta sammanhang ges en klart negativ innebörd.

Hindutvarörelsen skiljer på religioner som anses inhemska och därmed mer acceptabla, till exempel buddhism, jainism och sikhism, och religioner som kommit utifrån, såsom kristendom och islam. Under senare år har det skett flera uppmärksammade övergrepp mot kristna, och flera kyrkor har bränts ner. I särklass som hinduismens historiska fiende står dock islam.

Fruktad storkonflikt

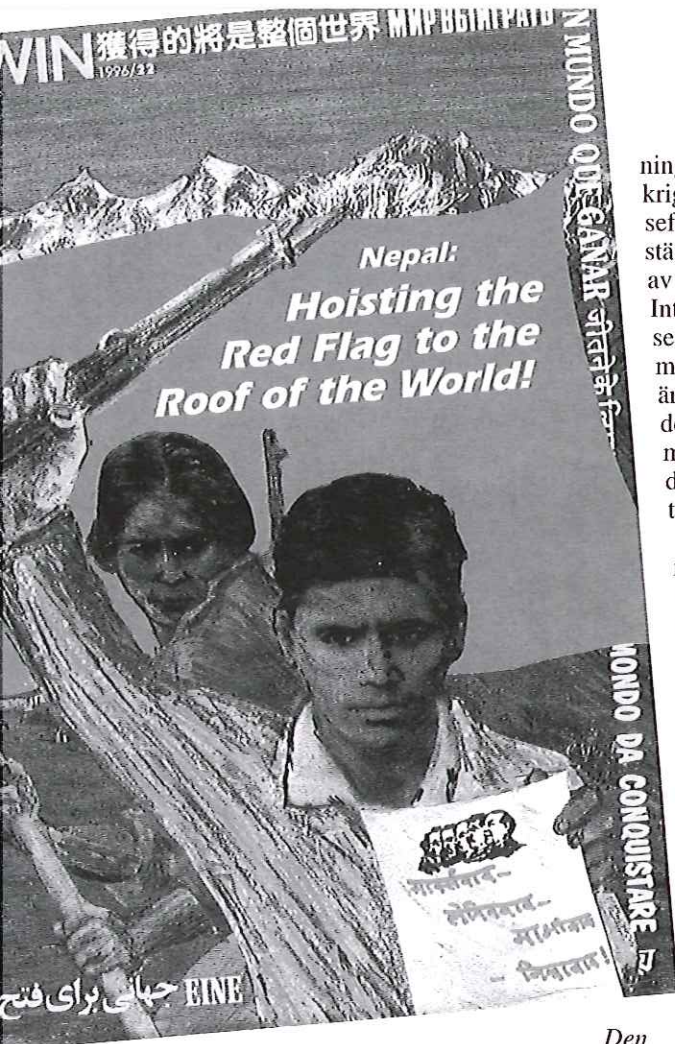
En polarisering mellan hinduer och muslimer i Indien kan få oöverskådliga konsekvenser. En incident som såg ut att bli inledningen till en sådan fruktad storkonflikt var en muslimsk attack mot ett tåg med pilgrimer/aktivister (*kar sevaks*) som varit på besök i Ayodhya, platsen för tempelkonflikten. Ett drygt femtiotal personer, män, kvinnor och barn brändes till döds. Dådet inträffade nära Ahmedabad, Gujarat.

I efterföljande hämndaktioner mot muslimska stadsdelar i Ahmedabad och andra orter döddes tusentals människor, medan 100 000 drevs på flykt och lever nu i läger. Det tycks emellertid som om våldsamheterna i stort sett skulle begränsas till delstaten Gujarat (som har ett exceptionellt syndaregister när det gäller vad vi kallat makt-politisk terrorism).

Delstatsregeringen, som trivialiserar händelserna genom att tala om "communal riots" (medan det ännu outredda överfallet på tåget genast beskrevs som "terrorism") utpekades av olika människorättsorganisationer som direkt ansvarig, och som motiv anges öppet partipolitik. Mönstret känns igen från massakrerna i Colombo 1983 (av tamiler) och Delhi 1984 (av sikher), och är alltså inte något helt nytt för Sydasiens.

Kashmir-konflikten, som lett till två större krig mellan Indien och Pakistan, och 30 000 döda i terroristrelaterade strider, går tillbaka till 1947 och bottenar i ett vid avkoloniseringen olöst problem, nämligen vilken status som skulle tilldelas det övervägande muslimska men hinduiskt styrda Kashmir. Frågan sågs som en mellanstatlig angelägenhet, och i synnerhet Indien har därför motsatt sig all inblandning utifrån. I dag betraktas upproret mera som internationell terrorism, organiserad av Pakistan, något som naturligtvis inte är hela sanningen, men som heller inte låter sig förne-

Talet innebär en otvetydig brytning med fundamentalistisk islam

Den maoistiska tidskriften *A World To Win* ges ut – på flera språk – av bland andra maoister-na i Nepal.

FORTS.

kas. Det finns fortfarande inhemska krafter som eftersträvar någon form av autonomi.

Kashmir representerar således oförenliga politiska projekt. Mot ett territoriellt projekt där religion var del av en etno-nationell identitet, *Kashmiriyat*, står ett teologiskt, icke-territoriellt projekt, nämligen en global islamsk gemenskap som inte ser till några politiska gränser.

Kashmiriyat negerar tvånationsprincipen och är därför av stor betydelse vad gäller framtidsutsikterna för medborgerlig nationalism i Indien, liksom tanken på ett sekulariserat Pakistan, om nu detta någon gång skulle visa sig vara en möjlighet. Som ett land med en majoritet av muslimer tillhör Kashmir enligt tvånationsteorin automatiskt Pakistan.

Enligt den hinduistiska historiesynen är Kashmir däremot indiskt, och dess muslimska befolkning en "minoritet", liksom 130 miljoner muslimer i Indien.

Lösning skymtar i Sri Lanka

Med mordet på den moderate ledaren **Abdul Ghani Lone** minskade möjligheten för en kashmirisk lösning baserad på någon form av autonomi, en lösning som nu skymtar i Sri Lanka.

I fallet Sri Lanka har konflikten mellan tamiler och singaleser, som resulterat i 65 000 dödsoffer kommit närmare en lös-

ning genom att det internationella kriget mot terrorism reducerat rörelsefriheten för de familiska tigrarna, stämplade som terroristorganisation av flera länder, inklusive Indien. Intressant nog diskuteras en legalisering av rörelsen i Sri Lanka. Om man vill välja en politisk lösning är, som inledningsvis nämndes, definitionen av terrorism som kriminalitet inte adekvat, eftersom denna eliminerar förhandlingsalternativet.

I fallet Nepal har man valt motsatt väg och förvägrar maoisterna varje legitimitet. Det sex år gamla maoistiska upproret i Nepal riktar sig mot polisstationer i avlägsna och extremt fattiga landsändar. Sent omsider har även armén (under kejsarlig kontroll) dragits in i striderna och därmed förstärkt karaktären av inbördeskrig. Upproret har hittills krävt 3 000 dödsoffer.

Efter en gerilla-attack i februari 2002, då 130 poliser och soldater dödades, betonades terrorismens kriminella sida: "There is no question of sitting for a dialogue, rather we are moving ahead with a full strength and massive strength to crush the terrorists

completely" (En dialog kommer inte på fråga. Snarare kommer vi försöka att med full kraft och massiva ansträngningar krossa terroristerna helt och hållet). Inrikesminister **Khum Bahadur Khadka**, citerad från *Herald* (Panjim), 19 februari 2002.

Indien, som sedan decennier tillbaka besvärats av liknande uppror från naxalitrörelsen i Bihar, Jharkhand och Andhra Pradesh, kommer diskret att stödja Nepal i denna föresats, eftersom dessa upprorsrörelser (den "sociala" terrorismen) alltmer samordnar sin träningsverksamhet i områden som inte nås av lagens arm.

Transnationellt fenomen

Vi kan konstatera att interna konflikter som inkluderar våld, numera allt oftare beskrivna som "terrorism", har blivit ett transnationellt fenomen i Sydasien liksom i andra världsregioner. Vissa konflikter regionaliseras, andra internationaliseras. Det sker således en regionalisering av den socioekonomiskt motiverade vänsterterrorismen i olika länder. Det finns terroristnätverk, alltmer integrerade med kriminella nätverk, som omfattar hela regionen och bygger på *no go zones*, öppna gränser (mellan Indien och Nepal), okontrollerbara gränser (mellan Indien och Bangladesh), och falska pass.

Frihetskampen i Kashmir har alltmer underordnats internationella Jihad. Vid sitt senaste besök i regionen beskrev USA:s ut-

rikesminister **Colin Powell** konflikten som "internationell" vilket väckte stor bestörtning i Indien, som bestämde avvisade tanken på internationell valövervakning vid de till oktober planerade delstatsvalet.

Efter den 11 september har terrorismen i Sydasien dessutom fått en global dignitet, genom att även hinduismen, tillsammans med kristendom ("väst") och judendom (Israel), kommit att bli mål för den islamiska terrorismen. Samtliga dessa religioner har dessutom sina egna former av fundamentalism, vilket ger dagens kulturkonflikter, eller vad **Samuel Huntington** kallat "civilisationskonflikter", en apokalyptisk karaktär.

Regionalisering och internationalisering av terrorismen påverkar också formerna för kampen mot den. Relationerna mellan länderna är emellertid så ansträngda att de inte förmår skapa en gemensam säkerhetsorganisation för terroristbekämpning, trots att den regionala samarbetsorganisationen SAARC tidigare antagit en resolution mot terrorism. SAARC skulle kunna spela en viktig roll som regional konfliktlösare, men hittills har den behållit indiska bilateralismen förhindrat en sådan.

Gamla tider förslår inte långt

Vad som dock framstår som helt klart är att transnationellt organiserad terrorism kräver transnationellt organiserade motåtgärder och ett systematiskt samarbete, i första hand regionalt. Den gamla tidens militära och säkerhetspolitiska aktioner förslår inte långt, och är i många stycken kontraproduktiva, något som utvecklingen i Nepal tydligt visar.

Vi kan också konstatera att även inom en specifik region kan det nu överutnyttjade terrorismbegreppet beteckna synnerligen varierande typer av politiska konflikter, och att terroriststämpeln därför inte alltid underlättar politiska lösningar. Varje hållbar lösning måste också inkludera en hållbar samhällsutveckling; materiellt såväl som kulturellt.

Indiens förre president **K R Narayanan**, som följde en påfallande självständig linje under sin presidentperiod (och därför inte omvaldes i somras), uttalade inför firandet av självständighetsdagen 2002 att "*emancipation of deprived masses would be India's democratic answer to the terrorism faced by it*" – *Navhind Times*, 26 januari 2002. (Frigörelse för de fattiga massorna blir Indiens svar på eventuell terrorism).

Sådana röster hörs dock alltmer sällan i regionen. I stället har i flertalet länder "terrorism" fått motivera ett alltmer auktoritärt politiskt klimat.

Björn Hettne

Artikel författaren är professor vid Institutionen för freds- och utvecklingsforskning vid Göteborgs universitet

Kolkata 19 augusti 2002

Indiens instabila politiska förhållanden 56 år efter självständigheten blir allt mer ombytliga och oförutsägbara, som den senaste tidens händelser klart visat.

Alla farhågor om förväntade terroristattacker till trots avlöpte den 56:e årsdagen av självständighetsfirandet fredligt. För första gången hade man beslutat stoppa all flygtrafik över Delhi under de tre timmar som de officiella ceremonierna pågick innanför det historiska Röda fortets murar. Detta kan måhända ses som ett symboliskt uttryck för den osäkerhetskänsla som vilar tung över den indiska politiken i dag, och framför allt över Bharatiya Janata Party, BJP, kärnan i den styrande National Democratic Alliance (NDA)-koalitionsregeringen.

Lojala personer väljs in

De senaste veckorna har BJP genomfört en omfattande omorganisering inom partiet och regeringen, varvid yngre och mera lojala personer befordrats till ledande positioner. Samtidigt har en post som biträdande premiärminister skapats åt inrikesminister **L K Advani**, hjälten från Ram Rathayatra som i hindufundamentalisternas ögon är mannen som ska se till att BJP:s politiska framgångar växer.

Inom den styrande koalitionen har BJP med **Atal Bihari Vajpayee** i spetsen (som av en tidigare toppfigur inom partiet karakteriserats såsom partiets "mukhota", det vill säga mask utåt, till sist lyckats få bukt med de diverse upproriska element inom regeringen som liksom oppositionen krävt att Gujarats chefsminister **Narendra Modi** ska avsättas. Den framträdande dalit-ledaren och ministern **Ram Vilas Paswan** valde att lämna regeringen på grund av denna fråga.

Men kritiken har därefter tystats ner, och detsamma gäller de stora och för regeringens överlevnad viktiga stödpartierna som formellt står utanför regeringen: Telugu Desam Party i Andhra Pradesh, AIADMK i Tamil Nadu och Bahujan Samaj Party – dalitpartiet som regerar delstaten Uttar Pradesh understödda av BJP. Samtliga dessa partier spelar rollen av lydiga anhängare i alla viktiga frågor.

Om man skulle försöka sammanfatta det politiska läget fram till sista veckan i augusti så kan man dra följande slutsatser:

För det första har NDA-regeringens dominans över rikspolitiken stärkts, för det andra har BJP stärkt sitt grepp över koalitionsregeringen och slutligen har högergrupperingar inom BJP, med tuffa RSS-veteraner som **L K Advani** i spetsen, etablerat ett avgörande inflytande över partiet.

Därmed kan man konstatera att maktbalansen inom indisk politik klart och tydligt svängt över till förmån för hindutva-element på yttersta högerkanten.

Utvecklingen är dock mera komplicerad än så. För det första visade sig den nye presidenten **Abdul Kalaam**, fastän särskilt utvald av högsta partiledningen i BJP, vara en man med integritet och gott omdöme, som redan några veckor efter installationen i ämbetet började uttrycka ståndpunkter som tydligt avviker från det styrande kotteriets uttryckliga avsikter och önsknings.

Därefter har ytterligare skandaler och korruptionshärvor som involverar toppfigurer inom såväl parti som regering fått förödande konsekvenser för den sittande koalitionsregeringens legitimitet. I början av augusti avslöjade en ledande dagstidning att mellan 300 och 400 av totalt 3 000 nyutfärdade licenser för att starta affärsverksamhet med lukrativa oljeprodukter, fotogen och hushållsgas tilldelats nära släktingar och gunstlingar till de högsta ledarna inom BJP och RSS, inklusive premiärministerns egen familj.

Direkt efter denna skandal följde en ny, som gällde tilldelningen av värdefull tomtmark i huvudstaden New Delhi. Det har visat sig att ledande personer inom RSS/BJP fått sådan mark för en spottstyver. Och som detta inte var nog uppdagades att **Promod Mahajan**, den insmickrande och eleganta ministern för parlamentariska angelägenheter, och informellt sedd som nummer tre i regeringen, varit inblandad i mordet på en kvinnlig journalist i New Delhi för tre år sedan.

Uppskjutna val i Gujarat

Det allvarligaste bakslaget för regeringen politiskt är dock den centrala valkommissionens beslut att skjuta upp det planerade delstatsvalet i Gujarat i höst tills nästa år. Kommissionen konstaterade att den omfattande materiella förstörelse och det mänskliga lidande som de statsunderstödda upploppen orsakat kräver en viss läkeprocess innan det finns förutsättningar för fria och rättvisa val.

Beslutet kullkastade fullständigt den gujaratiska BJP-regeringens planer, vars hemliga strategi gått ut på att polarisera valmanskåren på kommunalistisk grund och vinna valet på den nuvarande starka hindutva-vågen.

En sådan seger i Gujarat skulle, enligt förhoppningarna, vända på den nationella nedåttrend som BJP varit inne i, med idel nederlag i de 16 senaste valen som hållits på skilda håll – inklusive delstatsvalet i det hinduiska hjärtlandet Uttar Pradesh i våras. Det är en negativ trend som pågått ända sedan NDA-regeringen bildades 1999.

BJP och Vajpayee-regeringen söker nu desperat att med alla tänkbara juridiska och konstitutionella medel riva upp valkommissionens beslut, förutom att skälla kommissionens chef – allmänt betraktad som en korrekt och självständig tjänsteman – för att vara ett verktyg i oppositionens händer.

Men även om det på kort sikt kan se ut som om RSS och BJP lever farligt så verkar det som om man lyckas klara sig igenom krisen. Det beror i så fall helt och hållet på oppositionens oförmåga. För även om kongresspartiet gjort allt bättre ifrån sig i flera delstatsval på sistone har partiet varken lyckats föra fram sin politiska agenda eller i praktisk handling visat prov på duglighet. Man har inte lyckats få vågskålen mellan oppositionen och BJP/RSS att tippa över till sin fördel i den centrala frågan om demokrati kontra fascistisk reaktion.

Nattliga arresteringar

Och dessvärre ger oppositionskrafternas främsta representant, den av CPI(M) ledda Vänsterfrontsregeringen i Västbengalen, ett förskräckligt bidrag därtill. Dess sätt att hantera mänskliga och demokratiska rättigheter nyligen är inte ett dugg bättre än det sätt som BJP/RSS-administrationer agerar på andra håll.

Nattliga arresteringar, tortyr i polisens arrestlokaler, kollektiva bestraffningar mot byar som misstänks hysa maoistiska baser, övervåld mot oppositionens fredliga demonstrationer på Kolkatas gator, där inte ens kvinnliga deltagare slipper undan polisens batonger. Allt detta har kraftigt fördömts av vänsterinriktade demokratiska anhängare till Vänsterfronten, inklusive en hel del CPI(M)-ledare på distriktsnivå.

Den mörkaste episoden i Vänsterfrontens register är dock en repetition av den apokryfiska Svarta håls-tragedin från 1700-talets Kolkata.

I början av augusti i år spärrades drygt 250 personer in i en liten arrestlokal i Maldah-distriktet. Där tillbringade de en natt utan vare sig mat eller vatten. På morgonen fann man att två personer avlidit till följd av syrebrist.

Tyvärr kan man inte se några tecken på självvranssakan från CPI(M):s sida.

Ajit Roy

Översättning: Lars Eklund

OBS! En betydligt längre version av Ajit Roys krönika återfinns i SYDASIEN:s webb-bilaga Monsun: www.sydasien.m.se

Smycken och smink

Både plikt och privilegium för indiska kvinnor

Shringar betyder utsmyckning och är en omistlig del av indiskt kvinnoliv. Det omsorgsfulla arbetet med att göra sig fin betyder mycket i en tillvaro som för många kvinnor innebär hårt arbete och självförnekelse. Men shringar är också en plikt. Nygifta kvinnor bör demonstrera sin ingång i äktenskapet med så mycket smycken och vackra kläder som möjligt.

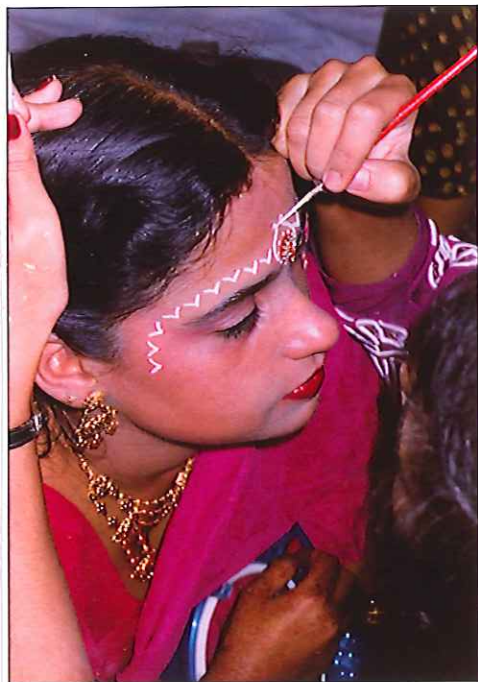
Sextonåriga Asha är nygift och kom för inte länge sedan till sitt nya hem hos man och svärföräldrar i ett traditionellt lerhus med rött tegeltak i en by i Bihar. Varje dag, efter att ha sopat och smetat ny kodynga över golvet, diskat och lagat maten, tar hon sitt bad och sätter sig ned för att göra shringar, det vill säga smycka och klä upp sig. Det är den lyckligaste stunden på dagen för Asha, då hon kan ägna sig helt åt sig själv, och hon tar god tid på sig. Svärmor ser sur ut och mumlar missbelåtet, men som nygift ung brud är det Ashas rättighet såväl som skyldighet att göra sig vacker.

Det är inte så att Asha ska gå bort någonsans. Tvärtom kommer hon sällan utanför husmurarna, och inga andra än hennes man, svägerskor och svärföräldrar kommer att se all hennes shringar, men Asha njuter ändå av att plocka och leka med allt nipper hon fått med sig i hemgift eller som bröllopsgåva. Hon har tjugofem färggranna polyestersaris i en plåtlåda, flera sariblusar med guldband, paljetter och pärlbroderier och en plastask full med billig kosmetika och krimskrams.

Efter sitt dagliga bad tar hon fram den lilla spegeln och kammen som ingick i hemgiften, gnider in hårat med en

Nygifta Nilam i full shringar: ett tjockt lager vit talk i ansiktet för att se vackert (?) ljushyad ut, röd sindur i mittbenan, guldmantika i hårfästet, bindi i pannan, nathuni i näsan, röda glas-churis runt armarna och en gnistrande blå syntetsari.

Alla smycken är av guld eller silver och Nilams far, som kör cykelricks-haw, lånade 10 000 rupier av en ockrare för att kunna köpa dem.

Traditionell brud-makeup, särskilt vanlig i Bengalen.

generös slatt parfymerad hårolja, flätar in en slinga svart löshår för att få flätan att se längre och tjockare ut, och kröner det hela med ett stort hårspänne på huvudet och ett rött nylonband i slutet av flätan.

Hon stryker kräm i ansiktet och pudrar det fullt med ett tjockt lager vit talk i förhoppningen att det ska få henne att se mer ljushyad, det vill säga vackrare, ut. Mittbenan fyller hon med *sindur*, det orange eller röda färgämnet cinnober som är det främsta kännetecknet på en indisk gift kvinna, och mellan ögonbrynen i pannan sätter hon fast en *bindi*, i Sverige ofta felaktigt kallad "kastmärke". Bindi målades förr med *kumkum*, rött pulver, men nuförtiden kan man köpa färdiga kartor med självhäftande bindis i alla tänkbara former och färger. Asha väljer en blå droppformad bindi med glitter på, som matchar hennes blå sari. Slutligen drar hon med pekfingeret en tjock linje hemmagjord kajal, lampsot, runt ögonen, och målar finger- och tånaglar med lite billigt nagellack för tre rupier flaskan. Om det är någon högtid på gång kanske hon dessutom målar fötterna runtom med lackröd alta, och färgar händerna med henna.

Låter som en ung brud ska

Alla smycken hon äger har hon redan på sig och hon tar sällan av dem. En liten guldpärla i näsan och ett par guldtoppar i öronen, en tung silverkedja runt halsen, ett par lagom tjocka *payals*, silverlänkar med bjällror, runt anklarna och *bichias*, silverringar på tårna. Tåringar är ett tecken på en gift kvinna, precis som *churis*, armringar.

Asha har ett dussin guldglänsande röda armringar av glas på varje hand. Så fort hon rör sig klirrar och pinglar det i glasingarna och ankelkedjorna. Hon låter med andra ord precis som en ung brud ska låta.

Shringar betyder utsmyckning, dekore-ring "make-up", och är en omisslig del av indisk kvinnokultur. Medeltida indiska poeter kunde skriva långa dikter som inte handlade om annat än en skön kvinnas shringar, detaljrikt skildrad från topp till tå.

Indiska kvinnor förväntas självklart vara fåfänga och ägna den lilla fritid de har åt att göra shringar, avundsjukt granska andra kvinnors shringar, eller terrorisera sina män med ständiga krav på fler saris, nya armringar och mer hårolja.

Varje tillfälle att klä upp sig tas tillvara. Bröllop är rena shringarfesterna, då kvinnorna kan frossa i sina allra bästa saris och glänssa ikapp under flera dagar. Rikare överklassindiskor krämar sig i kreationer värda tiotusentals rupier. Marknadsutflykter och biobesök är andra förevändningar att göra sig fin, och när det är val köar bykinnorna utanför röstlokalerna uppklädda till tänderna.

Faktum är att shringar lyser upp tillvaron i vad för de flesta indiska kvinnor är trista monotona liv fyllda av hårt arbete och självförnekning. Deras omgivningarna må vara fula och torftiga, fattiga, smutsiga och förfallna, men själva kan de åtminstone hålla sig vackra, rena och väldoftande.

Men shringar är inte bara nöje och rekreation. Det är en plikt och ett privilegium, och är intimt förknippat med ett annat ytterst känsloladdat kulturbegrepp: *suhag*, vilket betyder ungefär "gift tillstånd". En gift kvinna kallas *suhagin*, och det är oftast när en indiska blir bortgift som hon får sina första saris, sina första äkta smycken och rätten att pryda sig med en gift kvinnas utsmyckning: *sindur* i mittbenan, röd *bindi* i pannan, dussintals *churis* runt handlederna, *mangalsutra* runt halsen och silverringar på tårna.

Att vara gift betraktas som en indisk kvinnas största lycka och det är hennes plikt att

demonstrera detta med så mycket och så fin shringar som möjligt. Ingen har mer shringar än en nygift ung brud, som under första tiden av sitt äktenskap stapplar omkring nedtyngd av smycken och guldfransade slöjor och ideligen snubblar på sina glittrande saris som hon ännu inte lärt sig gå i.

Krossar glasingarna

En änka, å andra sidan, förlorar helt rätten att göra shringar. Det är ett privilegium förbehållet gifta kvinnor eller flickor som går och väntar på att bli gifta. Så det första en indiska gör, eller förväntas göra, när hennes man dör, är att torka bort *sinduren* i håret och dramatiskt krossa glasingarna runt armarna. I mången scen ur melodramatiska hindifilmer kan man se nyblivna änkor drämma sina händer mot golv och möbler så att glassplittret yr och blodet droppar från skärsår i handlederna. Fast riktigt så våldsamt går det kanske inte till i verkligheten, och de stränga livsreglerna för änkor har mildrats i modern tid. Det är till exempel sällan någon längre kräver att en änka ska raka av sig håret eller sluta kamma sig. Men icke desto mindre fordras det av en änka att hon ska klä sig endast i enkla, trista saris, och avhålla sig från smink och smycken. En änka kan inte göra shringar.

Så att vi västerländska kvinnor kan se ut som vi gör är en gåta för indierna. Menlösa och tråkiga med stripigt ooljat hår, färglösa kläder, osynligt smink och obefintliga smycken; precis som änkor. Vi, för vår del, kan finna det svårt att förstå hur man kan spendera tiotusentals rupier på barocka guldsmycken när det finns så mycket annat, mer konstruktivt, en mindre bemedlad indisk familj skulle kunna göra för de pengarna.

Hari Shrivastav, till exempel, har gnetat

VÄND!

Träning i att göra shringar börjar tidigt. De små skolflickorna på bilden har klätt upp sig för Saraswati puja. I Indien är det inte ovanligt att se små flickor i full makeup, högklackat och med små koketta handväskor dinglande från axeln.

Mehndi: Händerna dekorerats med konstrika sirliga mönster i henne, en procedur som kan ta flera timmar. Sedan ska hennan torka i minst ett par timmar innan den tvättas bort och efterlämnar ett rött avtryck.

FORTS.

och sparat i tjugo år, ända sedan hans dotter **Shyamli** föddes, för att kunna bekosta en anständig bröllopsshringar åt henne. Till skillnad från Asha i byn i Bihar tillhör Shyamli en familj ur medelklassen i en vanlig indisk landsortsstad, och hennes far kan kosta på henne en något mer sofistikerad utstyrelse än Ashas.

Så på sin bröllopsdag kläs Shyamli i en tung handvävd guldbrokad-sari från Benares, en så kallad Banarasi-sari och bär för första gången de guldsmycken för nästan 100 000 rupier som ätit upp större delen av hennes föräldrars besparingar: ett enormt halsband med matchande örhängan och flera breda armband i olika utföranden.

Dagen före bröllopet har hon suttit alldeles stilla i flera timmar medan två väninnor täckt hennes händer och fötter med konstrika, sirliga hennamönster, så kallade *mehndi*. Shyamlis beauty box är fullpackad med dyr modern kosmetika, läppstift, mascara, ögonskuggor, puder och eyeliner som en byflicka som Asha knappt skulle veta hur man använder, och hennes resväskor sväller av andra importerade shringarnymodigheter såsom bystställare, schampoo, nattlinnen och högklackade skor.

Men mest av allt sväller de ändå av traditionella saris. Sidensaris, bomullssaris och syntetiska saris. Enfärgade och mönstrade, maskintryckta och broderade, dyra handvävda och billiga massproducerade saris. Shyamli har aldrig använt en sari i hela sitt liv, men efter bröllopet är det det enda hon får ha på sig, även om hon slipper att göra *ghunghat*, alltså att dra ner sarin över ansiktet, som Asha måste göra för al-

la som står över henne i familjehierarkin.

Sarin är med andra ord kvinnoplagget framför andra i Indien. Medan alltför indiska män har gått över till västerländska kläder, skjorta och byxor, håller indiskerna lojalt fast vid sina saris. För de som aldrig sett en sari kan den i grova drag beskrivas som ett fem till nio meter långt tygstycke, oftast med en rikt dekorerad slutände kallad *anchal* eller *pallu*, som draperas runt kroppen ovanpå en underkjol och en kort snäv blus.

Varken tidlös eller klasslös

Men trots sin skenbara likformighet är sarin varken tidlös eller klasslös. Den ser till exempel olika ut och draperas på olika sätt i skilda delar av Indien. Bengalerna tycker bäst om handvävda bomullssaris, så kallade *tat*-saris, med breda vackra bårder, medan sydindierna föredrar saris av siden. I Maharashtra dras sarin upp mellan benen som på en manlig *dhoti*, och bengaliska matronor veckar inte sarin över magen, som alla andra gör, utan virar den i stället flera varv runt överkroppen. Nordindiska kvinnor draperar den vackert arbetade änden av sarin, *pallu*, fram över bröstet, medan stadskvinnor och andra som vill framstå som mer sofistikerade, slänger *pallu* över vänsteraxeln och låter den hänga ner över ryggen.

Inte heller står sarin över modets växlingar. Under 1990-talet började trendiga modeskapare visa upp sina kollektioner av dyra designersaris och sista skriket i mönster, material och färger växlar från säsong till säsong. En sari kan fort bli omodern. När saris av polyester och nylon först kom till Indien på 1950-talet var de ett exklusivt mode för rika överklassindiskor, medan

bomullssaris sågs ned på som bondiga och grova, passande endast för bybor och annat fattigt folk ur lägre klasser och kaster. Nu, 50 år senare, är den uslaste lilla bybutik fullstaplade med massproducerade syntet-saris och vanliga kvinnor klär sig sällan i något annat. Syntetiska saris är billiga, lätt-skötta, strykfria och näst intill outslitliga. Att de också är ytterst lättantändliga och kan få en kvinna att flamma upp som en fackla på sekunder om en bit av hennes sari råkar fatta eld vid köksspisens, är en annan historia.

Bomullssaris, å andra sidan, har stigit flerfaldigt i pris, håller förstås inte hälften så länge som polyester och ska helst strykas och stärkas för att se presentabla ut. I likhet med sidensaris har de blivit en lyxartikel för bättre ställda indiskor. En sidensari kostar sällan under tusen rupier, måste vårdas ömt och får bara kemtvättas. Finast av alla sidensaris är de sydindiska Kanchipuram-sarierna och Banarasi-sarierna från Varanasi i Nordindien. Minst en Banarasi-sari bör ingå i en komplett brudutstyrelse. De flesta bykvinnor har aldrig sett en sidensari i hela sitt liv, men kan de hosta upp 400 rupier så kan de köpa sig en färggrann imiterad Banarasi av förförligt glänsande syntetmaterial.

Sarin är förstås inte den enda indiska kvinnoklädseln. Muslimska kvinnor, ogifta flickor, många "frigjorda" stadskvinnor och kvinnorna i Punjab och Himachal Pradesh klär sig i den tredelade dräkt som av utlänningar kallas "Punjabi suit", men indierna själva kallar *salwar kamiz*. Den består av ett par *salwar*: vida lösa byxor som snörs ihop med ett snöre i midjan, en *kamiz* (av franskans chemise): en knälång tunika, och en *dupatta*: slöja att drapera

över huvudet eller bröstet. En sari må vara hur elegant och vacker som helst, men man kan inte komma ifrån att den är tämligen obekväma, svårt att gå i och obehagligt åtsittande i den indiska hettan, så alltför moderna indiskor föredrar den luftiga salwar-dräkten som det bara tar en minut att ta på sig, till skillnad från en sari som det kan ta en halvtimme att draperas om alla veck ska ligga perfekt.

Populär bland stenrika

En annan dräkt, *Lahanga-Chunni*, är vanlig i Rajasthan och Gujarat, och består av en lång vid kjol – *lahanga*, en kort åtsittande blus som ofta lämnar magen bar – *choli*, och slöja – *chunni*. Överdådigt guld- och pärlbroderade *lahanga*-dräkter för tusentals rupier har blivit populära som brudklädsel bland de stenrika.

Det är också de rika som har råd att behänga sina döttrar med de extravaganta guldsmycken som bör ingå i varje kvinnas shringar och dessutom fungerar som en sorts trygghetsförsäkring. Guld har blivit dyrt och gamla gummor talar nostalgiskt om sin ungdom, då guld var billigt och unga brudar kom till sina nya hem nedtyngda av kilovis med guld. Nu får vanligt folk vara glada om de kan utrusta sina döttrar med en liten näspärla och ett par örhängen.

Men det hindrar inte att man kan gå gata upp och gata ned med plyshiga guldsmedsaffärer, för indierna är några av världens största guldkonsumenterna och efterfrågan på guldsmycken är så stor att den inhemska tillgången inte räcker till utan tonvis med guld måste importeras – en icke föraktlig börda på Indiens ekonomi. Ingen kvinnas shringar är komplett utan guld, ju mer desto bättre. Och i brist på guld får man ta till silver, mässing, eller guldfärgat nickel. Det ska gnistra och glimma om en kvinna i Indien.

För oss pragmatiska svenskar med våra små guldhjärtan, tunna kedjor och minimala örhängen, kan det vara svårt att förstå hur oerhört känsloladdat och nästan magiskt skimrande guld är för indierna. Och uppfinningsrikedomen vad gäller formen på smycken och kroppsdelar att pryda dem är imponerande. En *mantika* fästs sålunda i håret och hänger ned i pannan. En

Fin får lida pin. Churis, armband, av glas ska vara så små och sitta så snävt som möjligt runt handlederna för att inte gå sönder. Men så små armband kan man inte ta på sig själv utan man går till en churi-wallah som metodiskt klämmer ihop händerna på en och lirkar på ringarna en efter en tills det sitter minst ett dussin runt varje arm. Efteråt är händerna svullna och fulla av skrapår och värker i flera dagar.

nathuni är en näsring, ibland med en kedja som löper över kinden till ena örat. Runda örhängen kallas *bali* och tunga bjällerförsedda halvklotsformade hängen heter *jhumka*.

Churi är de tunna armbandens medan *kangan* står för tjocka breda. Händerna kan smyckas med en märklig konstruktion bestående av fem fingerringar och ett armband förbundna sinsemellan med kedjor, och bykvinnor bär sin förmögenhet runt midjan i form av ett flera kilo tungt silverbälte. Unga brudar kan släpa på ett halvt kilo silver runt varje fot, flera centimeter breda bjällerförsedda *payals* (ankelkedjor) och silverringar på tårna, *bichias*, är ett måste för gifta kvinnor.

Shringarindustrin är med andra ord stor och blomstrande. Minst 50 av alla affärer i en ordinär indisk stad eller by verkar vara tillägnade olika shringarhjälpmedel, från sariaffärer till guldsmeder till butiker staplade från golv till tak med glittrande armband i regnbågens alla färger.

Hylla på hylla med "fairness creams", krämer och blekmedel som lovar att bleka oattraktiv brun hud till den så hett åtrådda ljusa nyans som utmärker en sant vacker kvinna. Högar med paljetbroderade sariblusar, rader av koketta små sandaler och förföriskt upplysta vitrinskåp fulla med guldfärgade nickelsmycken. Små krämare med litet kapital knuffar runt cykelhjulsförsedda kärror travade med kammar, fickspeglar, hårspännen, bindis, nagellack och läppstift.

Miljoner indier får sitt levebröd som tillverkare eller försäljare av skönhetsprodukter. Ta bara Varanasi, vars största industri är produktionen av de redan nämnda Banarasi-sarierna, eller Ferozabad, centrum för tillverkningen av glasarmringar (en industri även ökad för sina många barnarbetare). Tusentals bykvinnor tjänar sina fickpengar på att sitta hemma och

klistra kartor med självhäftande pannprickar eller pillar fast små glaspärlor i högar med näsringar.

Skrubbade sig med lera

Och som om traditionell kosmetika inte vore nog har liberaliseringen av ekonomin under 1990-talet fått oanade följder för shringartraditionen i form av en våg av nya skönhetsmedel, och nya behov... Tvål och schampoo, till exempel. I Ashas by skrubade sig alla till för inte så länge sedan rena med lera. Tvål var för dyrt och schampoo hade ingen hört talas om. Nu finns det tjuotals med billiga tvålmärken att välja på, och även om en schampooflaska för hundra rupier kan vara för dyr, finns det så billiga engångsförpackningar med schampoo som Asha köper när hon vill vara riktigt fin.

Då tar hon också på sig en bh, som är en annan nymodighet som gjort succé bland indiskorna. Röda, rosa, svarta och blomliga hänger de i långa rader från marknadsstånden. För att inte tala om förra årets bestseller: tajta sariblusar i elastisk plysch.

Till och med det traditionella skönhetsidealet har fått kapitulera för nya, importerade uppfattningar om hur en vacker kvinna ska se ut. Hon ska givetvis fortfarande vara ljushyad, det kan man inte komma ifrån, men storbystade, höftbredda, småknubbiga *apsaras* med ögonen svarta av kajal och munnen röd av tuggad *pan*, har börjat ge plats för slanka långbenta fotomodeller i högklackat och vågat kortkort. Inte så konstigt kanske att Indien de senaste åren producerat en lång rad av internationella skönhetsmissar. I stället för att drömma om en rik svärson av god familj och med ett fint arbete, drömmer nu mamma och pappa att deras dotter ska bli en ny Miss Universum!

Inger Wiklund,
text och foto

Artikelförfattaren är bosatt i Varanasi

Anette studerar till odissidanserska med stipendium från indiska staten

Anette Claesson på väg till sin föreställning av odissi-dans i Jagannath-templet (ovan), och vardagsklädd på promenad i nuvarande hemstaden New Delhi (till höger).

Tempeldans med rötterna i Orissa

□ Odissi är en indisk tempeldans med gamla anor. Musiken och sången kommer ursprungligen från delstaten Orissa i östra Indien. Genom dansen förmedlas en berättelse där ansiktet, mimiken och kroppsspråket visar den inre känslan. Odissin härstammar från ceremonier i hinduiska tempel, där kvinnor dansade för Gud. Dansaren gestaltar ofta gudinnan Parvati.

I grottempel har man funnit avbildningar av Odissidansare som visar att dansformen existerade redan så tidigt som 200 år före Kristus. Det finns noga föreskrivet exakt hur dansösen ska röra sig och hur hon ska se ut. Odissidansaren uppträder ibland i grupp men oftast ensam eller tillsammans med en sångare.

Under föreställningen gör dansaren olika gester med händerna, gester som benämns *mudras* och som utgör ett symbolspråk. Ögonens uttrycksform har också stor betydelse för dansens utförande.

Smidig som en bengalisk tiger rör sig Anette Claesson på det heta tempelgolvet i mångmiljonstaden New Delhi.

Anette studerar den uråldriga indiska dansformen odissi som existerade redan år 200 före Kristus. Hon går i lära hos en indisk dansguru, uppträder ibland med orientalisk dans på femstjärniga indiska hotell, men har också uppträtt i Sverige, bland annat på ReOrient-festivalen i Stockholm 2001 och på Krokstrand-festivalen i Bohuslän.

Anette kom första gången till Indien 1997 då hon tilldelades ett kulturstipendium från Sverige för att resa till delstaten Kerala och där studera traditionell maskeringsteknik. Hon kom att forska kring den speciella dansritualen *Theyyam* och dansformen kathakali.

Sex dagar i veckan

På resan till Kerala träffade hon dansläraren **Hare Krishna Behera** som utbildar odissidanserskor i New Delhi. Han kom senare att bli Anettes mentor och tar i dag emot henne för specialträning sex dagar i veckan.

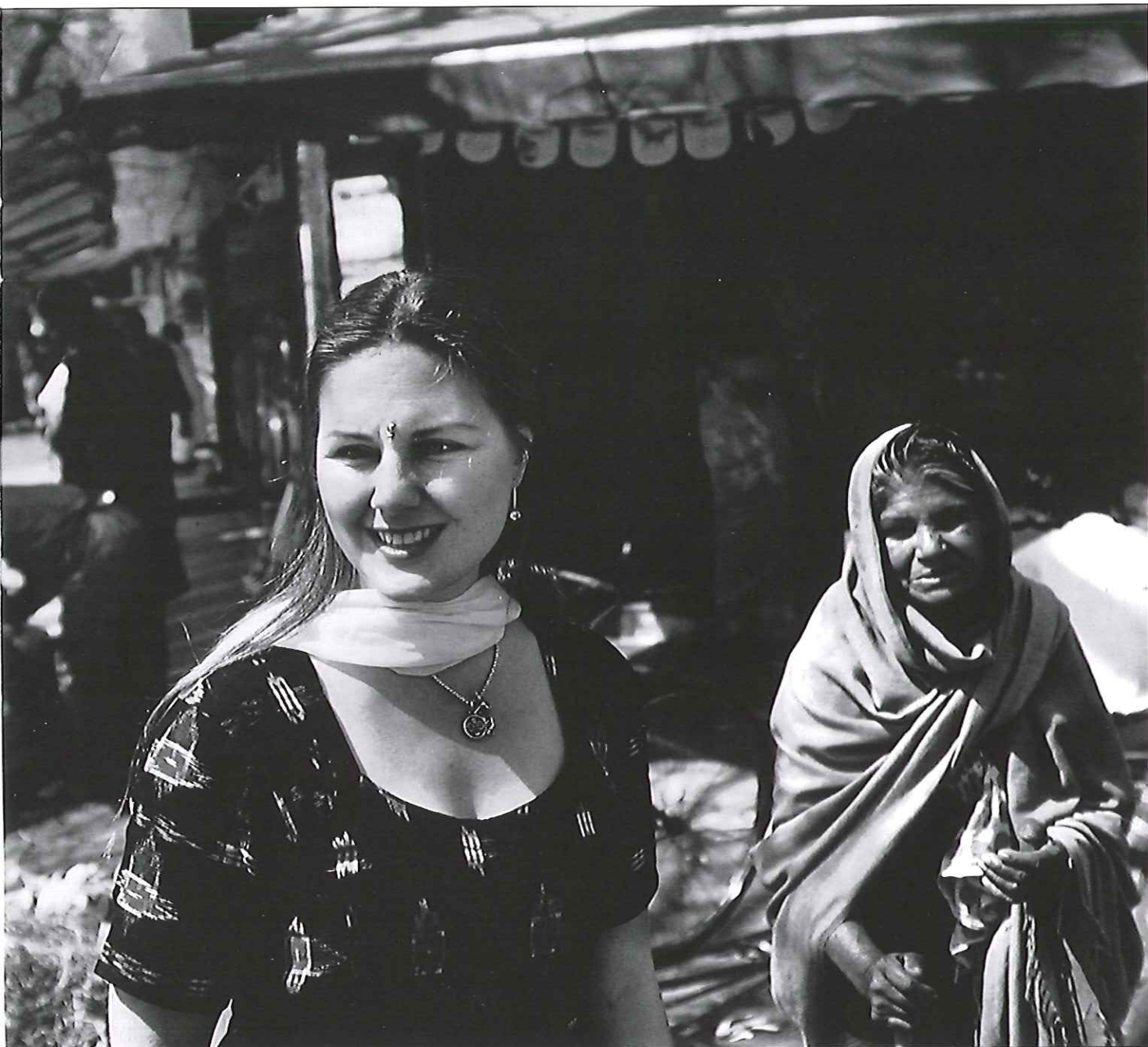
Anette har egentligen sina rötter i tea-

terbranschen, och har utbildat sig till maskör på Dramatiska institutet i Stockholm.

– Men jag ville utveckla mitt konstnärskap och kände att Indien var rätta platsen med dess uttrycksfulla dans och traditionella konstarter. Här är man mycket bättre på att förmedla den inre känslan genom den fysiska utstuderande rörelsen, vilket ger en total och större upplevelse för åskådaren.

Anette sökte därför och erhöll ett stipendium från *Indian Council for Cultural Relations, ICCR*, Indiens motsvarighet till Statens Kulturråd. Stipendiet uppgår till 1 000 svenska kronor i månaden och utgår under tre års tid.

Framför spegeln i enrummaren förvandlar sig den 35-åriga göteborgskan till en äkta tempeldanserska. Bostaden ligger i ett avskilt bostadskomplex i centrala New Delhi, med militärer patrullerande på gatan. Detta till följd av myndigheternas skärpta beredskap efter terroristattacken mot det indiska parlamentet i december 2001.

Hon ska strax ge sig iväg till kvällens föreställning när hon till sin förfäran upptäcker att hårdekorationen tillverkad av kork har möglat.

– Nej, utbrister Anette. Men sånt får man tyvärr räkna med.

Hon tar en autoriksha till Odissitemplet tillägnat guden Jagannath i stadsdelen Haus Khaz i södra New Delhi. Chauffören lägger sig bakom en gammal buss som spyrt ut avgaser. Anette sveper en själ över ansiktet för att skydda sig mot utsläppen.

Väl framme väcker hennes ankomst stor uppmärksamhet, när hon kliver ur fordonet iklädd sin blågula sidenkostym.

Det är väldigt hett inne på tempelområdet. Flera gånger tvingas Anette bättra på sin ansiktsmålning som rinner av värmen.

Spricka i foten

Dansen är intensiv och energikrävande. Det kan vara lätt att skada sig när dansaren stampar hårt i marken om man inte intar rätt kroppsposition. Anette har fått en

spricka i foten och känner därför ibland av värk i låren och ryggen.

Till skillnad mot en balettdansös behöver inte en indisk dansare underkasta sig speciell diet. I Indien har ännu inte det västerländska kvinnoidealet med enormt slank midja slagit igenom. Anette är dock vegetarian och hennes favoriträtt är dosa, rispannkakan från Kerala.

Stipendiet från ICCR räcker dessvärre inte långt för att leva i Indiens huvudstad med dess höga kostnadsnivå. Där för är det nödvändigt för henne att uppträda på skilda håll, exempelvis i Jaipur och Mussorie. Ekonomiskt stöd från svenska företag etablerade i Indien har också gjort det möjligt för henne att organisera föreställningar med odissi-dans, liksom att i New Delhi ställa ut sina fotografier av Theyyam-ritualen.

I vintras deltog Anette i en dansuppvisning för den svenske ambassadören **Johan Nordenfelt** vid en kombinerad japansk, indisk och svensk kulturafton i New Delhi,

ett evenemang som uppmärksammades i indisk TV.

Danstråning tar upp en betydande del av Anettes fritid, och därtill tar hon också lektioner i yoga tre gånger i veckan. Dessutom tränar hon ögonmusklerna och lär sig ansiktsuttryck från en mästare i kathakali, och hon övar *Kalbeliya*, en rajasthansk folkdans som betyder ormtjusaren.

–I framtiden planerar jag att omväxlande bo i Indien och i Sverige, och kanske också andra länder om möjlighet finns att uppträda där. Jag skulle också gärna vilja arbeta tillsammans med andra konstnärer i väst, och hoppas kunna kombinera fortsatta studier med att undervisa och hålla workshops och föreläsningar. Att enbart försörja mig på att dansa Odissi-dans är förmodligen inte möjligt, avslutar Anette.

Jan Fleischmann,
text och foto

Anettes dans – se också sista sidan!

Vijayalakshmis dans effektivt vapen i kampen mot barnamord

Öst är Öst och Väst är Väst. Och aldrig skall de två mötas.

Så brukar det heta, men innan jag fortsätter denna artikel vill jag citera **Rudyard Kiplings** bevingade ord korrekt: *Oh, Öst är Öst och Väst är Väst. Och aldrig skall de två mötas. Förrän Himmel och jord står inför Guds domssäte.*

Här brukar de flestas citat sluta för att illustrera och rättfärdiga sin egen åsikt att det är en avgrund som skiljer västerlänningen och västerlandet från österlänningen och österlandet. Men detta var långt ifrån Kiplings åsikt ty han fortsatte:

Men det finns varken Öst eller Väst, Gräns eller härkomst eller födelse[plats]

När två starka män står öga mot öga Fast de kommer från världens hörn.

Alltså något som innebär en ståndpunkt tvärtom, men med betoning på starka män.

Hur förhåller det sig då med kvinnors och vanliga mäns möten. Centrum för denna artikel är det minst sagt slumpartade mötet mellan en indisk dansartist, **Vijayalakshmi**, och mig själv, och vad som följt av det.

Under sju år har ALVOM, den förening jag är ordförande för, stött ICCW:s (*Indian Council of Child Welfare*) gatubarnsprogram, och dess fadderprogram för polioskadade barn som bor i Chennais slumområden. Jag har därvid väl lärt känna ICCW:s personal.

Intresserad att turnera

Vid en utflykt med barnen till en nöjespark mötte jag Vijayalakshmi, nyanställd assistent för fadderverksamheten. Vi kom att prata om *Bharata Natyam*, varvid det visade sig att Vijayalakshmi också var duktig dansare, som väl kände alla detaljer om handrörelser, talas (rytm) och ragas (melodiskt mönster). När utflykten närmade sig sitt slut frågade Vijayalakshmi mig väldigt försynt om jag kunde ordna något uppträdande för henne i Sverige och jag lovade att undersöka möjligheterna.

Därefter reste jag till en by, Irupalli, belägen i Idappdi taluk, i Salem-distriktet där ALVOM i samarbete med den indiska or-

ganisationen CHESH driver ett by-, barna- och mödravårdsprojekt, med målsättning att förhindra infanticid i området.

I delstaten Tamil Nadu i sydöstra Indien är det särskilt i de eftersatta kommunerna Sankari och Idappdi som man sedan ett halvsekel tillbaka börjat avliva den andra eller/och tredje flickan som föds. Sedvänjan har brett ut sig till ett allt större område av delstaten. Följden är att det i dag går sex kvinnor på tio män i Irupalli. Praktiken att döda det andra flickbarnet är dock inte typisk för delstaten, och förekommer inte alls i andra delar av Tamil Nadu.

Att ordna en turné för Vijayalakshmi i Sverige föreföll inte särskilt enkelt. Jag kunde inte se hur jag kunde motivera en turné med klassisk Bharata Natyam-dans. Den skulle kanske kunna dra in lite medel till föreningens verksamhet men dansen hade ju egentligen inget att göra med de utvecklingsproblem vi som förening arbetade med i Indien.

Vid mitt nästa besök i Indien sex månader senare träffade jag dock Vijayalakshmi igen. Och även om jag inte hade några planer på att ordna en turné var jag ändå nyfiken på att se hur bra hon var. Vi bestämde att hon nästa dag skulle uppträda i sin *nattuvanars* (danslärarens) hem. Dansläraren som heter **Chidambaram S R Chandran** var 75 årgammal och bodde i en liten lägenhet i ett gammalt hus på en innergård i Chennai. Var skall hon dansa?, tänkte jag. Det fanns inget utrymme. Vijayalakshmi dansade några nummer, men då det inte gick att ta ut rörelserna blev resultatet så där.

Uttrycksmässigt var hon bra, men jag kunde inte se att det gick att ordna något i Sverige. Jag var bortskämd med den professionella danserskan **Alarmel Valli** som jag två gånger tidigare ordnat dansturnéer för i Sverige.

På väg från danslärarens hus stannade vi för att dricka en kopp kaffe på ett hotell. Där berättar Vijayalakshmi plötsligt att hon klarar att gestalta precis vad som helst, exempelvis ett glas vatten för en person som är fattig och törstig. Direkt föll polletten

ner i mitt oftast fritt associerande och förvirrade hjärnkontor – "Infanticid!" Jag funderade över de intervjuer vi inom ramen för ett Sida-stött forskningsprojekt hade genomfört med kvinnor som dödat sina flickebarn, och i all synnerhet på en intervju med en ung kvinna kallad **Muthamma** ("Hon med pärlglans", också ett epitet för bygudinnan Mariyamman. Muthamma är ett mycket vanligt lokalt namn i Idappadi).

Dramat skapat i dialog

Tanken växte fram att skapa ett dansdrama som speglade problematiken kring infanticid, för Vijayalakshmi att framföra. Ett första manus producerades och projektet växte fram genom en e-postdialog mellan henne i Indien och mig i Sverige. Den mogna slutformen av dansdramat såg dagens ljus hösten 2001, efter mer än ett år av ständig dialog, arbete och för Vijayalakshmis del genom att bokstavligen dansa och svetstas fram det.

Oberoende av hur bra recensioner dansdramat därefter fick i Sverige och Danmark, och senare även vid det indiska uruppförandet på Music Academy i Chennai, var och är dess främsta jury bykvinnorna på Idappadi läns landsbygd. Särskilt de som genomlevt något liknande som föreställningens rollfigur.

Därför bad vi i mars 2002 CHESH som driver barna- och mödravårdsprojektet att ordna föreställningar i tre byar i Idappadi län. För arrangeringen svarade de social-

Bharata Natyam-artisten Vijayalakshmi uppträder som rollgestalten Muthama i ett dansdrama som handlar om spädbarnsmord i södra Indien, och som kommit att spela stor roll i bekämpandet av denna grymma tradition.

FOTO: TORVALD OLSSON

hela Idapaddi län. Varje uppträdande i en by kräver dock en veckas förberedelser och därefter en initial veckas mobiliserande efterarbete. Det tar omkring ett år att täcka hela talukens landsbygd.

Under gynnsamma förhållanden och med idogt arbete har andra frivilligorganisationer nått samma resultat, men först efter 10 års arbete. Då har de använt mycket mer resurser för att åstadkomma samma eller liknande resultat. Det har tagit CHESSESS fyra år att helt få bort förekomsten av infanticid i byn Irupalli med dess 10 000 invånare. Men det finns begränsningar med i bilden av många olika slag.

Roten till det onda

Vilken av metoderna man än använder undanröjs inte roten till det onda. Under alla omständigheter kvarstår ett långsiktigt och tålmodigt arbete med att organisera ungdoms- och kvinnogrupper, och skapa inkomstgenererande aktiviteter, som i sin tur måste vara nära knutna till bättre folkhälsa.

När infanticiden upphör och barnadödligheten sjunker ner mot 30 promille är det dags att introducera en human och samtidigt ej könsdiskriminerande familjeplanering. För infanticid är i grunden en form av desperat familjeplanering som orsakats av ett högt befolkningstryck på de befintliga resurserna som skapats i dessa marginaliserade områden.

Föreningen ALVOM har sökt medel från Sida för att driva det integrerade by- och taluk-utvecklingsprojektet vidare. I nästa fas kommer dansdramat att användas för att försöka reducera eller helt eliminera infanticid på hela Idapaddi taluks landsbygd, men också för att användas som en inkörsport för att aktivera den slumrande potentialen i den lokala folkulturen. Det är önskvärt att lokala grupper bildas som själva gestaltar bygdens sociala problem genom dess egna folkliga drama-, musik- och poesitraditioner.

Och det finns massor av slumrande talanger och traditioner att bygga på i området. Många utvecklingsexperter har betratat och ser fortfarande med skepsis på traditionen och folkulturen. Den ses ofta som ett hinder för utveckling, men om den är det eller inte beror helt på hur dess potential används. Härmed måste det till och med kunna anses bevisat att den dans som en gång utgjorde en del av en sydindisk aristokratisk hovkultur med lite intelligens, kunskap, uppfinningsrikedom, samarbete och mycket envishet går att använda i ett utvecklingsområde med mycket påtagliga resultat som följd.

Torvald Olsson

arbetare som rekryterats från byn Irupalli och två andra byar. Responsen från byborna blev långt bortom vad jag någonsin kunnat drömma om – särskilt i Vempeneri, byn med lägst andel flickor.

Vempeneri är en by med omkring 1 500 invånare, och minst 500 var närvarande. Efter föreställningen påpekade M Ramesh, CHESSESS sekreterare, att han tidigare aldrig sett en publik av bybor vara så koncentrerad. Det brukar alltid vara folk som går och kommer och det förekommer prat i publiken, men den kvällen kunde man inte höra en knappål falla. Det var total koncentration. Efter dansdramat ville alla lokala politiker ta till orda, men en ung bykvinna ryckte till sig mikrofonen och höll ett spontant brandtal på ca 25 minuter.

Ungdomar och kvinnor svärmade efter dansdramat runt Vijayalakshmi som om hon vore en indisk filmstjärna. På något sätt framstod hon som en hjältinna. Men det var först senare jag insåg hur rätt dansdramat träffat.

Nästa dag hade socialarbetarna på CHESSESS ordnat så att Vijayalakshmi i lugn och ro informellt kunde prata med en mindre grupp bykvinnor som sett dansdramat. Det var kvinnor i olika åldrar. Gruppsamtal skulle först vara ostrukturerat, senare skulle de komma in på dansdramat. Slutligen bad socialarbetarna de närvarande bykvinnorna att säga vad de tyckte om dansdramat. De skulle helt enkelt ge sin recension.

Bykvinnorna och Vijayalakshmi hade roligt tillsammans. Inifrån rummet hördes samtal och diskussioner som tidvis avbröts av fnitter följt av skrattsalvor. Jag hörde detta medan jag halvsov på vårdcentralens tak ovanför rummet där de samtalade.

Kollektivt löfte i byn

Efteråt frågade jag Vijayalakshmi vad som avhandlats. Hon sa då att de flesta av bykvinnorna inte kunde eller gjorde någon skillnad mellan henne som personen Vijayalakshmi och dansdramats hjältinna Muthamma. De talade hela tiden till Muthamma, som vore hon Muthamma och därför en av dem.

Det var inte primärt hennes fysiska gestalt som gjorde att de såg henne som Muthamma, utan att hon gav uttryck för saker de kände igen från sig själva, hur de upplevt flera av situationerna efter spädbarnsmorden. Också i fråga om upplevelsorna av barndom, havandeskap och känslor för sina andra barn eller för sin egen mor. Det kom också fram annat, som vad de före och efter infanticiden kände för sin man och svärmor. I den nya situationen kände de sig i en positiv atmosfär fria att tala med Muthamma om dessa saker.

Efter bykvinnans brandtal i Vempeneri lovade de närvarande kollektivt att aldrig mer utföra infanticid i sin by, något som förhoppningsvis också infrias.

Om formerna för framförandet är väl arrangerade går det att beta av by efter by i

16 september inleds de Norgeledda fredssamtalen mellan Sri Lankas regering och det nu åter legaliserade LTTE, Tamilska Eelams befrielsestrigar, i Thailand. På några månader har därmed den i december 2001 nytillträdde UNP-regeringen med fredliga medel lyckats med det som den föregående misslyckades genomföra med militära medel under sju år. Vägen A9 har öppnats till Jaffnahalvön i norr, genom den tamilska gerillans områden i Vanni. Regionen har öppnats efter att ha varit avskärmad från omvärlden sedan 1995, i synnerhet för journalister. Och det är bara en av flera historiska händelser i år på den krigsdrabbade ön.

Sri Lanka lever på hoppet om fred

ett stridsflygplan sveper förbi Katunayake International Airport utanför Colombo och lyfter mullrande mot himlen. Men den här gången ska det inte på bombuppdrag i norr.

Nye premiärministern **Ranil Wickremasinghe** vann parlamentsvalet i december och har satt hög fart på den Norgeledda fredsprocessen, som initierades av den föregående regeringen. Den 23 februari undertecknades ett permanent vapenstillståndsavtal och nu väntar fredssamtal i Thailand.

– Det syns i människors ansikten att de kan slappna av. De ser lyckliga ut. Och för oss tamiler betyder det mycket. Vi blir inte alls kontrollerade på samma sätt som tidigare, säger en ung tamilsk kvinna, som arbetar i en bank i centrala Colombo.

Det är en ny känsla i staden. Misstänksamheten är borta, precis som rädslan för självmordsattentat från LTTE, tamilska Eelams befrielsestrigar.

Sargad landsbygd

Lugnet präglar också inbördeskrigets slagfält i norr. Vanni har varit stängt sedan 1995, då fredssamtalen strandade och tigrarna så småningom retirerade från huvudfästet Jaffna och tog med sig stadens 700 000 invånare under en regeringsoffensiv.

Regeringen införde en sträng handelsblockad och hård kontroll av civila. Regeringsstyrkorna inledde en militär offensiv för att erövra A9. Den avbröts 1998 efter att flera tusen soldater hade dödats och en stor mängd utrustning, många baser och stora landområden armén tidigare inlagt förlorats till tigrarna.

Den 8 april i år öppnades landsvägen A9 och två dagar senare håller tigerledaren Veluppillai Prabhakaran en historisk presskonferens i Vanni. 400 inhemska och utländska journalister tar det unika tillfället att se den mytomspunne **Prabhakaran**, som byggt upp en gerillarörelse vars militära organisation liknar ett konventionellt

Längs hela A9 genom Vanni finns skyltar som varnar för landminor. Skyltarna uppmanar bilister att inte köra för långt åt sidorna och fotgängare att inte ge sig ut på fälten.

försvar och civilt är en oskiljbar del av samhället.

I Omanthai ligger den sista regeringskontrollerade utposten mot tigrarnas Vanni. Soldater från armén kontrollerar resenärer och fordon. På andra sidan skyttevärn, taggtråd och ett en kilometer brett ingenmansland väntar tigrarnas första vaktposter. Obeväpnade och klädda i civila kläder antecknar de namn och bilnummer. (tigrarnas stridande förband uppges finnas i träningsläger i otillgängliga trakter, även om vi om nätterna ibland ser militära transporter och kvinnliga tigerpatruller.)

Under färden genom Vanni på den gro-piga och röddammiga A9, som sträcker sig genom djungler och torrare slättområden, blir det uppenbart hur svårt sargad landsdelen är.

I april firades Pongu Tamil i Jaffna.

Högtiden lockade cirka 40 000 deltagare.

Högtiden ger uttryck för en önskan om fred. Tamilernas mål och aspirationer ska också lyfta och höras och ses av omvärlden.

Pongu Tamil ses som en sorts tamilsk resning.

– Vi kommer inte att göra avkall på ett erkännande av tamilsk nationalitet, hemland och självbestämmande, översätter tigrarnas ideologiske ledare **Anton Balasingham** ett av svaren från Prabhakaran vid presskonferensen.

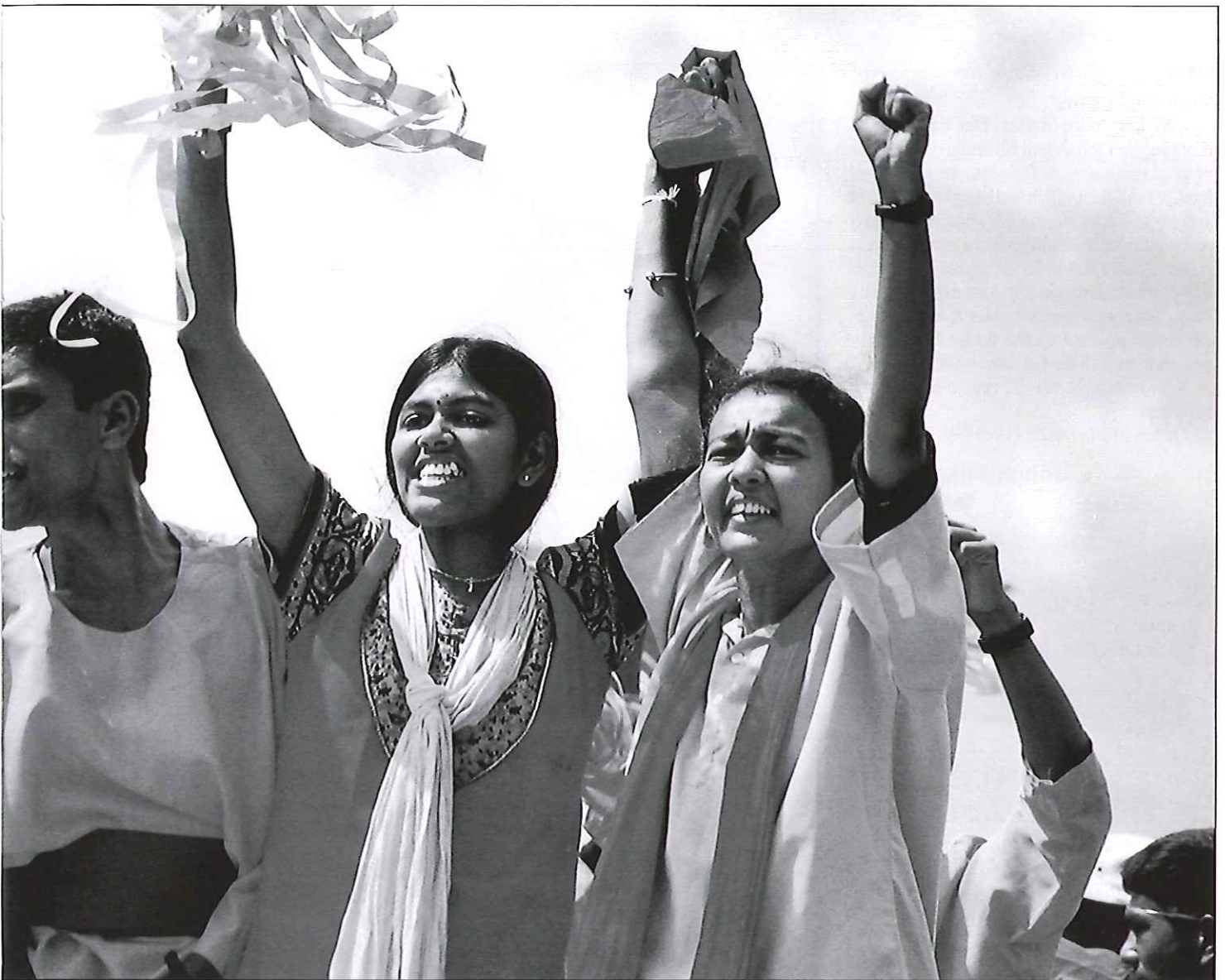
Balasingham som sedan 1994 bor i England blir tigrarnas chefsförhandlare vid fredssamtalen. LTTE vill närma sig en politisk mittfåra, men har fortfarande militär slagkraft som ett viktigt argument.

Spår i människors psyken

I Kilinochchi har kriget svept fram och lämnat efter ruiner och minerade områden. I staden som en gång hade mer än 150 000 invånare lever nu 10 000 människor. Regeringstrupper erövrade staden 1997, men tigrarna tog tillbaka den ett år senare i hårda strider.

– Jag har varit med i flera av de stora slagen. Jag har mycket intensiva minnen därifrån. Särskilt att se kamrater dö har etsat sig fast, säger en 25-årig gerillasoldat.

Regeringens flyg och artilleri har dödat och skadat många i Vanni. Våldet har också satt spår i människors psyken. Om nätterna hörs ibland barns och ungdomars plågade skrik. Minnesbilder kommer tillbaka i sömnen och påminner plågsamt om det

som hänt.

– Många av de psykiskt skadade kvinnorna som bor hos oss har liten chans att återhämta sig, även om de är lugnare nu när det är vapenvila, säger **Karuna Nilayam**, en 25-årig kvinna som ansvarar för fem hem för 300 utsatta barn och kvinnor.

Liksom i resten av Sri Lanka ler människor i Vanni mycket, trots usla vägar, sönderbombade hus, minor, undernäring, fattigdom och brist på läkarvård och faciliteter som el och telefon.

Nyöppnade A9 ger nytt liv och hopp till landsdelen. Barn och vuxna står vid vägen för att se bilar passera. Några bilar stannar till vid de bord där det säljs iskylda, färskpressade fruktdrycker.

– Vi var så nyfikna att få resa längs A9 och bestämde oss för att åka så snart det var möjligt. Nu hoppas vi bara på fred, säger **Gamini Fernando**, singalesisk affärsman från Negombo.

Han är märkbart tagen av att ha sett förödelsen i Vanni när han stannar med tre vänner vid det strategiskt viktiga och blodbesudlade Elefantpasset, som förbinder Vanni med Jaffnahalvön.

– Det som händer i Sri Lanka i år är fantastiskt spännande att få vara med om. Det är definitivt en historisk tid, säger **Gilbert**

Corniglon, från ICRC (internationella rödakorskommittén) som sköter gränsövergången mellan de tigerkontrollerade och regeringskontrollerade delarna på Jaffnahalvön.

I regeringskontrollerade Jaffna syns tungt beväpnade soldater i varje kvarter. Stadens 40 000 soldater bor i hus, tempel och skolor. Vid strider i Jaffnas södra utkanter för två år sedan raserades hela stadsdelar och många civila är hemlösa, bokstavligt talat ruinerade.

– Sedan vapenvilan började gälla är det bättre. Men vi vill att LTTE ska styra Jaffna, säger **Swapaltasundanam**, som driver en byggfirma.

Men en tjänsteman som tvingats betala hög skatt till tigrarna förklarar samtidigt att de tamiler som inte sympatiserar med Tigrarna oftast väljer att hålla tyst.

Nadarajah Raviraj är parlamentsledamot för TULF, ett av partierna i TNA, tamilska nationella alliansen. Han tar emot i TULF:s högkvarter i Jaffna.

– Alla tamiler står bakom LTTE. Vi samarbetar med dem eftersom vi har gemensamma mål. De har kämpat för folket och våra rättigheter under tider av förtryck. De är inte terrorister, de är frihetskämpar och det borde det internationella samfundet för-

stå. Vi är alla förenade och går framåt för att uppnå fred, säger Raviraj, som är kritisk mot regeringen för att återuppbyggnaden går för långsamt.

Massivt stöd för fredsprocess

Fredsprocessen har ett massivt stöd i hela Sri Lanka. Men det är ännu inte fred, utan en vapenvila, och sådana kan visa sig bräckliga. Trots framstegen är båda sidor fortfarande misstänksamma. Maoistiska JVP, ett singalesiskt nationalistiskt parti med militant förflutet, tar varje chans att störa. Inflytelserika buddhistiska organisationer motsätter sig fred med LTTE, även om många munkar arbetar för fred.

– Vi vill ha fred, men inte på det här sättet. Regeringen och Norge ger bort delar av ön till LTTE. Det är inte bra för oss singaleser, säger en av 7 000 demonstranter vid en antifreds demonstration i Colombo.

Minister **Jayalath Jayawardana** ansvarar för den nordöstra regionen och handhar frågor som rör rehabilitering och flyktingar. Han är läkare men valde 1994 politiken. Under åren i opposition var han en av få singaleser som reste till Vanni och han var kritisk mot den förra regeringen för att kriget slog så hårt mot civila. Nu är må-

VÄNDI

FORTS.

let en varaktig fred.

– Vi kan möta hinder. Det kan komma motgångar. Och vi kan bli frustrerade. Men vi är modiga nog att fortsätta att söka efter fred. Vi vill ha en förhandlingslösning som kan respekteras av alla grupper i samhället inom ett odelat land, säger Jayawardana.

Den tamilska befolkningen i de norra och östra delarna ska läka ärr efter 20 år av krig. Tusentals singalesiska familjer i söder måste gå vidare efter att ha förlorat söner, män och fäder i strider i norr.

– Vi har inget val. Vi måste förlåta och försonas.

Orden uttalas både i norr och i söder.

Johan Mikaelsson,
text och foto

Finländaren Pertti Hartikainen arbetar som fredsövervakare för SLMM i Kilinochchi, där hans uppdrag är att vara förbindelseofficer i kontakterna med LTTE

Nordbor på plats för att övervaka freden

Sri Lanka Monitoring Mission har drygt 30 fredsobservatörer på plats i sju kontor i de krigsdrabbade norra och östra delarna av ön. Styrkan leds från högkvarteret i Colombo och chefen **Trold Furuho**vd. Insatsen ska ge stabila förhållanden och lägga grunden till fredsförhandlingarna.

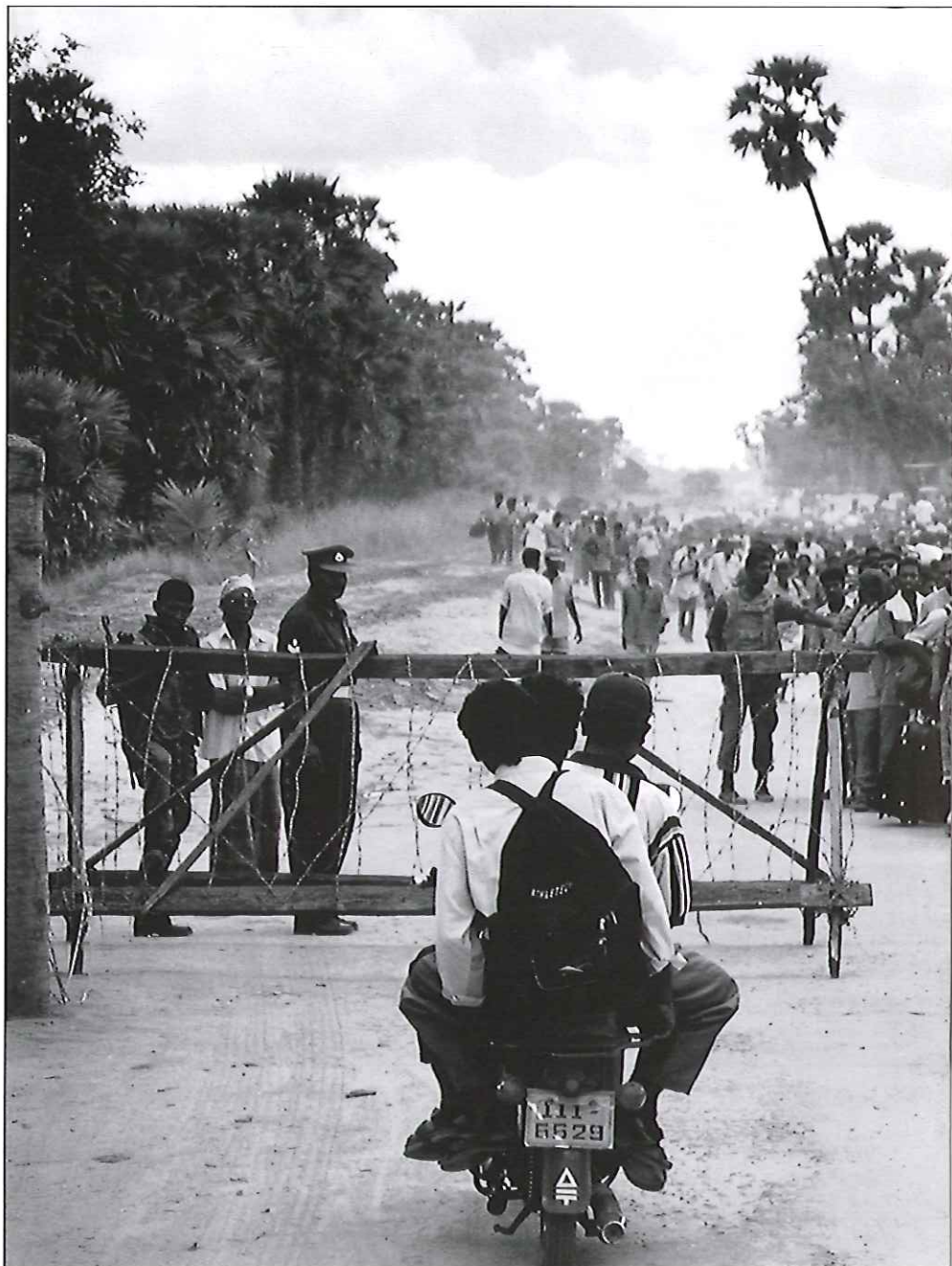
Genom en lokal fredskommitté med två representanter från vardera sidan, ska SLMM se till att parterna följer ett tiosidigt avtal (se fullständiga dokumentet på www.dailynews.lk).

SLMM har haft mycket klagomål i Batticaloa, från lokalbefolkningen som hävdar att LTTE nu kräver en soldat från varje familj. I Jaffna klagar befolkningen på trakasserier från soldater.

De allvarligaste incidenterna hittills har inträffat till sjöss, mellan tigerbåtar och Sri Lankas marin. Men det har inte varit några strider sedan vapenvilan undertecknades i december förra året.

Insatsen finansieras till hälften av Norge och den andra hälften av Sverige, Finland och Danmark.

JM

Sedan väg A9 öppnades i april kan människor färdas genom LTTE:s områden i norr ända till dag gränsposteringarna. Samtidigt har den ekonomiska blockad som i tio års tid rått mot den

Freds rörelsen samar

Det är en skraltig buss som, full av vitklädda skolbarn, svänger av från den asfalterade vägen och in mot Ranavirugama i Sri Lanka. Genom de intensivt gröna risfälten skumpar den grusvägen fram och bromsar till slut in i den lilla prydliga byn. **Samadhi**, som går i andra klass, hoppar av först av alla, rusar över gården till sitt hus, där mamma, pappa och lillebror snart får veta allt som hänt under skoldagen. Familjen Ranjith har ett bra hus, ett i raden av många likadana längs bygatan. De har kylskåp, två sovrum och mycket tid och kärlek till övers för barnen.

Samadhis far saknar en arm. Han var soldat i det 19 år långa inbördeskriget och

fick sin skada när en bomb exploderade 1987. Ser man sig omkring i den fridfulla byn upptäcker man efter hand att grannen som driver den lilla affären har ett konstgjort ben, som ibland får stå och vila bredvid sängen när han nyduschat slår sig ner framför TV:n. En man i grannskapet saknar båda armarna, en annan ett öga. Alla bär på minnen av kriget.

– Vi vill inte att våra barn ska hamna i samma situation som vi. Därför jobbar vi för fred nu, säger **Mahinda Ranjith**, Samadhis far. Han är aktiv i ADEP, en organisation för handikappade soldater som engagerat sig för sina rättigheter och för freden. Krigets konsekvenser är ett givet

Jaffnahalvön, som kontrolleras av regeringsstyrkor. Tusentals människor passerar nu varje tamilska gerillans områden i princip hävts.

Fredssamtal i gång trots politiska hot

Om allt går enligt planerna inleds fredssamtalen mellan Sri Lankas regering och LTTE den 16 september med en första samtalsrunda i den thailändska kuststaden Sattahip. På agendan står bland annat upprättandet av en interimadministration för de norra och östra delarna. Parterna har kommit överens om att samtal ska hållas två gånger per månad under de första fem till sex månaderna.

Regeringens delegation leds av minister **G L Peiris**, medan LTTE:s delegation leds av chefsideologen **Anton Balasingham**. Fram till september har en lång rad förberedande möten ägt rum mellan den norska medlingsgruppen och de båda parterna.

Men det finns allvarliga politiska hot mot fredsprocessen. President **Kumartunga**, som tidigare samtyckt till att häva förbudet mot LTTE inför fredssamtalen, motsatte sig detta i början av september. Hon ifrågasatte också utbytet av krigsfångar. Och samtidigt hörs motståndarna till fredsprocessen alltmer. Vid demonstrationer i Colombo visar oppositionsalliansen Peoples Alliance, maoistiska JVP, inflytelserika buddhistiska organisationer samt en rad singalesiska nationalistiska organisationer sitt missnöje mot planerna på att häva förbudet mot LTTE.

Premiärminister **Ranil Wickremesinghe** och hans UNF-regering har försökt inskränka presidentens inflytande, att bland annat kunna lösa upp parlamentet, för att öka sitt manöverutrymme, och opinionsundersökningar i landet visar att han har ett brett folkligt stöd för fredsprocessen. Många singaleser är dock tveksamma till upprättandet av en interimadministration för de norra och östra delarna.

Frukten för att landet ska delas är fortfarande stor.

Johan Mikaelsson

betar över etniska skiljelinjer

tema när Mahinda är ute och pratar i skolor för att sprida förståelse för behovet av fred.

Men det är lite motsägelsefullt att arbeta för fred samtidigt som man är krigshjälte. Ranavirugama betyder just "krigshjältarnas by". Där bor de som slagits för den lankesiska staten mot den tamilska LTTE-gerillan, och som under sin tid i militären fått lära sig att de utfört hjältedåd för sitt land.

Medaljer och krigsplanscher

Hemma hos Mahinda finns medaljerna han fått av förre presidenten som bevis på sin tapperhet. Här hänger planscher med krigsfartyg som manar beskådaren att ta värv-

ning i marinen och den lankesiska flaggan i miniformat vajar i vitrinskåpet.

I Trincomalee, på Sri Lankas östkust vajar betydligt färre lankesiska flaggor. Tamiler och muslimer – minoriteter i landet som helhet, men här i majoritet – uppfattar fanan med lejonet med sitt höjda svärd som etniskt singalesisk och inte alls som en symbol för ett land där alla, också minoriteterna, har lika värde och möjligheter.

I en samlingslokal vid kyrkan har en grupp ungdomar samlats. De har generalrepetition av en pjäs som ska uppföras dagen därpå. På scenen utspelas ett drama om krig och flyktingskap. En familjs splittring

på grund av kriget gestaltas av de unga skådespelarna som själva alltför väl vet vad krig innebär. Därefter är det de yngre barnens tur; utklädda till **Buddha**, **Gandhi** och andra kända personer deklamerar de dikter om fred.

– Jag tror att publiken förstår budskapet. De har själva upplevt problemen, säger **Sharmila**, som spelar en av döttrarna i pjäsen, efteråt.

– När vi uppträder och när vi repeterar blandar vi kulturer. Singaleser, tamiler och muslimer – alla deltar. Det är som ett tecken för freden. Skådespelarna är enade – så varför ska vi slåss? Stoppa kriget och ska-

VÄND!

Teatergruppen i Trincomalee som framför pjäser, musik och dikter om försoning, samarbete och en vilja till fred.

FORTS.

pa fred i stället!

Sharmila är själv tamil. Fred för henne och andra tamiler handlar inte bara om ett slut på våldet. Det handlar också om rättvisa, att slippa behandlas som andra klassens medborgare i en stat som domineras av en annan etnisk grupp. I Sharmilas teatergrupp framför man pjäser, musik och dikter om försoning, samarbete och en vilja till fred. Men lika ofta behandlar föreställningarna tamilernas lidande och kampen mot förtrycket.

Turister åter till Trincomalee

Befolkningen upplever alltsedan vapenstilleståndet under tecknades i februari en försiktig optimism. I Trincomalee ser man för första gången på årtal turister återvända för att njuta av den vackra hamnstaden och de vita stränderna.

Militärens och polisens vägspärrar blir färre och den tamilska befolkningen är mindre utsatt och misstänkliggjord. Plötsligt är det möjligt att resa norrut, sedan landsvägen rakt genom gerillakontrollerat område har öppnats.

Och i Ranavirugama, som ligger långt utanför krigsområdet, kan man glädjas åt att den extra moms som tidigare togs ut på alla varor för att finansiera kriget, slopats och att skaran av stympade soldater i alla fall inte växer.

Det var regeringsskiftet i december förra året som blev upptakten till fredsprocessen. Norska medlare hade redan innan dess börjat samtala med parterna och i februari kom genombrottet i form av den formellt

Samadhi i Ranavirugama.

överenskomna vapenvilan, som övervakas av skandinaver. Trots att båda parter anklagas för att bryta mot vapenvileavtalet och trots att de planerade fredsförhandlingarna i Thailand gång på gång skjutits på framtiden är de flesta bedömare överens om att detta är det mest seriösa fredsöversöket på länge.

Men mycket krävs ännu för en långsiktig fred. Först gäller det att stoppa våldspiralen och det egna liv som ett krig tenderar att få när det pågått ett tag – alltför många tjänar ekonomiskt och maktmässigt på fortsatt våld och det är inte lätt att omvandla skoningslösa gerillaledare till fredliga politiker och att hitta meningsfull samsättning till tiotusentals regeringssoldater.

Och när nu väl vapnen tystats gäller det också att hitta en hållbar politisk lösning, en lösning som ger tamilerna det självstyre och de rättigheter de vill ha, utan att hota de singaleser som är rädda att deras land delas i två. Dessutom måste broar byggas mellan människor som under nästan tjugo år av inbördeskrig fostrats att se varandra

som fiender.

Det är mycket att ta itu med för den som vill arbeta för fred. I Sri Lanka finns ett antal personer, frivilligorganisationer och nätverk som verkar för ett slut på kriget och för bättre förståelse mellan singaleser och tamiler. I denna fredsörelse ingår Sharmila när hon spelar teater om krig och fred och låter kulturen hjälpa till att läka krigens själsliga sår.

Här återfinns också Mahinda när han informerar skolbarn om kriget, dess orsaker och effekter, här finns professionella konfliktlösningorganisationer som skickar ut pressmeddelanden och bedriver påtryckningar för politiska reformer, liksom alla de människor som tar sig tid att med ett plakat i handen delta i en demonstration för fred.

Fred är möjlig

Genom lokalt samarbete över etniska gränser visar fredsörelsen att fred är möjlig, genom utbildning och samtal överbryggas rädslor och fördomar som konfliktären skapat och i demonstrationer visar man att folk vill ha fred, inte krig. Detta i sig är förstås inte tillräckligt för att skapa fred – men det är ett stöd underifrån för fredsprocessen.

Det är också ett hopp om att Samadhi och hennes lillebror i Ranavirugama ska få växa upp i ett land i fred och att de pjäser som Sharmila och ungdomarna i Trincomalee spelar snart ska kunna handla om en annan, mindre otäck, vardag.

Camilla Orjuela,
text och foto

Frivilligorganisationer spelar betydelsefull roll i Bangladesh

Hur ska Bangladesh lösa sina enorma och mångfacetterade problem med en växande överbefolkning, yttersta fattigdom, analfabetism, miljöförstöring, luftföroreningar, korrupktion, mutor och brist på demokrati? Frågorna är till synes överstigliga, men någonstans måste man börja för att förändra.

Några som verkligen gör någonting är de inhemska eldsjälarna som arbetar på fältet på olika icke-statliga organisationer, NGO:er, ute på landsbygden. Sommaren 2002 besökte jag några av dessa på nytt efter ett års frånvaro.

Det handlar om UDS (*Unmayan Darsam Songtha*) i Pekua, Mirzapur, Tangail, RADS (*Rural Agriculture Development*) i Tungipara, Gopalganj, och SUN (*Society for Unhappy and Needy*) i Fulbaria, Savar, Dhaka.

Under det gångna året som gått har samtliga organisationer arbetat framgångsrikt och till och med passerat de mål man satt upp för året. Man har byggt flera nya skolor för barn, vuxna kvinnor och män. Skoltiden för barn är densamma som för andra mer lyckligt lottade barn i Bangladesh, det vill säga tidigt om morgnarna. Vuxenundervisningen däremot anpassas så att den inte inkräktar på deras övriga arbete, varför det oftast blir kvällstid.

Artikelförfattaren omgiven av medlemmar av en bangladeshisk frivilligorganisation i Fulbaria utanför Dhaka

Vuxna får lära sig det bengaliska alfabetet, skriva och läsa. Lärarna arbetar lugnt och metodiskt.

Tillsammans med Rabiul Awal Khan, besökte jag en skolklass med 15 barn, såväl pojkar som flickor. De var mycket lyckliga över att gå i skolan och de visade stolt fram sina tre läroböcker, i matematik, engelska

och bengali. De sjöng den av Rabindranath Tagore skrivna och komponerade nationalsången *Amar sonar Bangla* ("Mitt gyllene Bengalen") för oss. Dessa barn förstår redan i så unga år att studier är enda vägen till förändring

Hiv/aids har blivit ett nytt stort hot i VÄND!

Ickestatliga organisationer granskas av regimen

Regeringen i Dhaka överväger att inskränka icke-statliga organisationers rätt att göra affärer. Aktivister kallar det "politiskt motiverad häxjakt".

Många tusen organisationer har sedan 1972 arbetat med fattigdomsbekämpning i Bangladesh, genom att erbjuda medellösa människor utbildning och möjlighet till självanställning genom smålån, så kallade mikrokrediter. Hälften av landets 134 miljoner invånare lever i fattigdom.

Ickestatliga organisationer som erbjuder mikrokrediter har emellertid anklagats för att ta ockerräntor på utlånade pengar, och regeringen har genom åren upprepade gånger försäkrat att organisationernas inkomstkällor och utgifter skall granskas noggrant. En kommitté har nu bildats under ledning av finansminister M Saifur Rahman.

Rahman har vid offentliga framträdanden anklagat organisationer som arbetar med fattigdomsbekämpning i landet för att slå mynt av de fattigas situation.

– De icke-statliga organisationerna bedriver verksamheter med mikrokrediter för egen vinning, inte för att gagna de fattiga, säger han.

Rokeya Kabir från BNPS, en organisation som jobbar med kvinnorrättsfrågor, säger dock att de flesta stora organisationer tar maximalt 20 till 25 procent i ränta.

Hon menar att BNPS och andra icke-statliga organisationer inte har något emot att granskas av regeringen, men säger också att den pågående undersökningen är en politiskt motiverad hämnd.

Ett regeringsdepartement skall enligt nuvarande premiärminister Begum Khaleda Zia bildas, för att undersöka sanningshalten i anklagelserna som har riktats mot de icke-statliga organisationerna och säkerställa organisationernas öppenhet.

– Någon häxjakt kommer det dock inte

att bli fråga om, har Zia sagt.

Men häxjakt är just vad regeringen har ägnat sig åt, tycker företrädare för cirka 100 organisationer, som inför förra årets val ställde sig på den förlorande Awami League-regeringens sida. Dessa har enligt regeringskritiska organisationer trakasserats och förödmjukats sedan valförlusten.

– Vi har tusentals klienter, mestadels kvinnor, som har lyckats ta sig över fattigdomsgränsen fem till sju år efter att de börjat ta små lån genom vår organisation, säger Rokeya Kabir.

Andra förespråkare för mikrokrediter framhåller att 90 till 99 procent av deras låntagare lyckas betala tillbaka sina lån, medan bara 40 till 45 procent av låntagarna vid de institutionella bankerna klarar av att betala tillbaka sina.

Över tio miljoner fattiga familjer är involverade i systemet med mikrokrediter. Kvinnor utgör 90 procent av låntagarna.

Tabibul Islam/IPS

FORTS.

Bangladesh och under det senaste året har program utarbetats där man försöker motivera särskilt männen att bete sig så att smittan inte förs vidare. De deltar i möten där de undervisas av andra män, och man försöker skapa medvetenhet om sjukdomens allvarliga karaktär och hur man ska bete sig. Även kvinnor informeras naturligtvis. Tidigare har hiv/aids-frågan i stort förtingats, men nu är det bråttom att sprida upplysning.

Tillgång till rent vatten

Hygien är också en fråga som framhävs. Hur ska man kunna upprätthålla god hygien när man saknar tillgång till toaletter? Av den anledningen satsas stort på att bygga enkla latriner med cementblock, och dessutom lärs sambanden mellan hälsa och hygien ut.

Att få tillgång till rent vatten är givetvis också viktigt. Under året har man lyckats borra fler nya brunnar ute i byarna. Vem kan mer uppskatta rent dricksvatten än en kvinna som dagligen tvingas bära vatten långa vägar?

Många kvinnor har på senare tid utsatts för syra-attacker och fått sina ansikten vanställda sedan män kastat saltsyra på dem. Ett inte alldeles ovanligt sätt för män att hämnas på kvinnor vid till exempel försmådd kärlek eller utebliven hemgift. De icke-statliga organisationerna hjälper en del av dessa kvinnor att få mikrokreditlån eller arbete.

Detta är mycket viktigt, eftersom en kvinna för att kunna bli gift i princip måste ha ett vackert utseende. Att inte gifta sig anses onormalt i Bangladesh, och gör det dessutom svårt att klara sig ekonomiskt. Därför är satsningen på att hjälpa de kvinnor som utsatts för syraattacker av avgörande betydelse för att de ska kunna få en egen utkomst och kunna leva ett värdigt liv.

Trädplantering

Trädplantering förekommer i stor skala i samtliga organisationers regi, och man har lyckats plantera träd längs båda sidor om många vägar. Det bidrar till att minska erosionen och vägförstöringen.

Det ger dessutom frukter som mango och papaya och nyttoträd som bambu och mahogny. Träd är ett måste i ett land som svämmar över under varje monsunperiod, och där översvämningarnas effekter blir allt svårare till följd av skogsavverklningar och stora dammbyggen i angränsande länder, framförallt Indien.

En kampanj mot att använda plastpåsar ingår också i organisationernas verksamhet. Man har lyckats få till stånd ett förbud mot att använda väskor av polyeten, och försöker nu få folk att efterleva detta, eftersom plast är mycket skadlig för miljön. I stället uppmanas folk att använda traditionella juteväskor eller papperskassar.

Dessa kan man dessutom tillverka själv och designa på olika vis och därmed skapa en inkomstkälla. Min uppskattning är att man faktiskt lyckats minska användandet av plastpåsar med 80 procent.

Kemikalier i jordbruket förekommer rikligt i Bangladesh. Man besprutar mycket för att döda skadeinsekter, men därvid dödar man samtidigt också nyttiga organismer. Den naturliga balansen rubbas och jorden utarmas. Organisationen RADS har nyligen presenterat ett förslag till regeringen om att utarbeta en lag eller förordning som förbjuder överdriven användning av kemikalier, annars kommer ekologin att skadas. Regeringen har mottagit detta förslag och bearbetar det. De långsiktiga verkningarna på jorden måste beaktas.

Recycling Program

På RADS i Gopalganj har man startat ett nytt så kallat *recycling program*, vilket innebär att man utnyttjar risfälten också till fisk- och räkodlingar, och dessutom föder upp ankor och andra hönsfåglar på samma plats, och på de små öarna i mitten av fälten planteras kokospalmer och mahognyträd.

Som ett kuriosum kan nämnas att tidskriften SYDASIEN (som jag skickat till dem) överallt jag kom förvarades i lådan för värdepapper. Ett bevis så gott som något för att det engagemang som finns i väst världen uppskattas bland dessa människor som ägnar sin kraft åt att utveckla landet.

Det hävdas ibland att Bangladesh knävar under alla hjälpprogram som kommer utifrån, och att dessa spelar liten roll för de många som lever i misär. Vart tar alla pengar vägen? är en vanlig fråga.

Besitter kunskapen

Men som jag ser det uppnås bäst resultat när landets eget folk bygger upp sina egna organisationer. De har kunskaperna som behövs, de vet vad Bangladesh behöver, och pengarna hamnar mestadels i rätt ficka.

Biståndet måste gå direkt ut på fältet, och inte via en stor mängd mellanhänder, som suger åt sig en stor del av summan. Det är en enkel slutsats att om man verkligen vill förbättra för dem som lider i yttersta fattigdom måste man förändra tillvägagångssättet. 30 år av bistånd till Bangladesh visar på det – landet är fortfarande ett av jordens fattigaste.

När ett träd bär mycket frukt

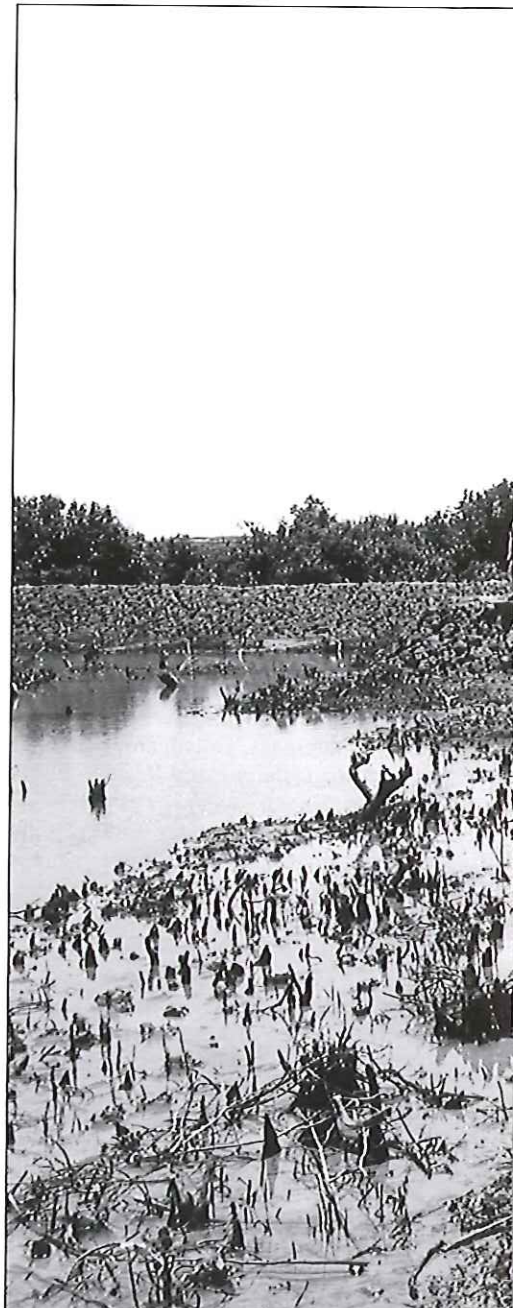
Sänker det sin grenar för att dela med sig

När en människa får mycket pengar

Höjer hon sitt huvud för att behålla för sig själv

(fritt översatt från den bangladeshiske poeten Krishna Chandra Mazumdar).

Ingeborg Sevastik,
text och foto

Räkodling

Bangladeshs mangroveskogar skövlas till förmån för räkodlingar. Utvecklingen är förödande för den känsliga kustmiljön, för fiskenäringen och för de miljontals människor i södra Bangladesh som är beroende av denna unika träskmark för sin överlevnad.

Nyligen har i stort sett all mangroveskog på ön Sonadia ute i Bengaliska viken huggits ner. Bakom skövlingen ligger en parlamentsledamot för nuvarande regeringspartiet BNP, Bangladesh Nationalist Party, som utan

Jordar ersätter mangroveskogen

tillstånd etablerat räkodlingar på ön.

Ön ligger nu oskyddad och en eventuell cyklon riskerar att ödelägga Sonadia och flera omkringliggande öar, med en sammanlagd befolkning på flera hundratusen, som skyddas av mangroven. Utöver skogen har även risfält ersatts med räkodlingar vilket ytterligare försvårat försörjningsmöjligheterna för de boende i området.

Sundarbans hotat

Satsningen på odling av jätteräkor har sedan början på 80-talet lett till att flera av Bangladeshs mangroveskogar jämnats med marken. Utöver mangroven har över 100 000 hektar jordbruksmark omvandlats till räkodlingar, jord som till stor del odlats av fattiga småbönder.

En räkodling har en begränsad livslängd. Beroende på hur intensivt räkorna odlas är marken förbrukad efter mellan fem och 20 år.

Kvar blir ofruktbara jordar som varken duger till odling av jätteräkor eller livsmedel för lokalbefolkningen. De arbeten som skapats inom räkindustrin har inte på långt när lyckats ersätta de arbeten som försvunnit när bördiga risfält gjorts om till räkdammar.

Även världens största mangrovedjungel som ligger delvis i Bangladesh och delvis i Indien, Sundarbans, hotas nu av räkodlingar. Mangroven i Sundarbans är ett av världens mest produktiva ekosystem och miljoner människor i Bangladesh är beroende av skogens välmående för sin försörjning

och säkerhet.

I grunden är räkproblematiken i Bangladesh en fråga om landets utvecklingsstrategi. Landet har i enlighet med internationella lån och biståndsgivares krav och rekommendationer valt att satsa på frihandel och ökad produktion för export.

Och då det visat sig att Bangladesh har mycket gynnsamma försättningar för att odla jätteräkor, och dessutom flera låne- och biståndsgivare genom åren gett omfattande stöd till utvecklingen av denna industri har det fått till följd att jätteräkorna idag är landets näst största källa till exportinkomster efter textilier.

Pelle Amberntsson,
Svalorna Bangladesh

Shirin-Gols öde återspeglar den afghanska tragedin

SIBA SHAKIB

Till Afghanistan kommer Gud bara för att gråta

Natur och Kultur 2002

Som en film, tänker jag gång på gång under läsningen av journalisten och filmaren Siba Shakibs bok om den afghanska kvinnan Shirin-Gols öde. Det rymmer krig, våldtäkt, missfall, svält och flykt. Men också korta stunder av lycka och hopp.

Scenariot växlar ständigt. Från ett kaotiskt flyktingläger där urin, avföring och smutsigt vatten stinker mellan tälten till en vacker vardag i en bergsby hos vänligt sinnade hazarer.

Många platser passeras med början i den avlägsna by där Shirin-Gol föds bara några år före den ryska ockupationen. Sedan följer andra krigsherrar och Shirin-Gol och hennes familj tvingas till ständiga uppbrott, inom landet och till grannländerna.

Begåvat grepp

Att skildra Afghanistans moderna historia genom en enskild kvinna är ett begåvat grepp. Och det belyser inte bara konsekvenserna av krigets fasor utan också de uråldriga och patriarkala strukturerna som gör kvinnorna till de största offren. Mitt i allt elände som skildras i boken så demonstreras tydligt de resurser som finns hos kvinnor som Shirin-Gol. Hon är förstås speciell, kanske rentav en smula idealiserad eftersom Shakib valt formen dokumentärroman.

Det är ett ärligt tillvägagångssätt. Shakib kunde förstås valt att hålla sig till fiktion helt och hållet. Men det hade varit att slösa bort det "material" som mötena med Shirin-Gol gett.

Förnedringen väl skildrad

Shakib har arbetat i Afghanistan många år och gjort flera TV-dokumentärer därifrån. Samtidigt tycks hon ha en insikt om att det är svårt att på djupet leva sig in i människor vars livssituation ligger så långt från ens egen. I en tidningsintervju har hon sagt följande om en grupp afghanska barn som hon hjälper med mat, bostad och jobb:

– Det händer att vår enda beröringspunkt med varandra är att de behöver bröd och jag har bröd.

I fallet med Shirin-Gol delar hon dock bördan av att ha växt upp under starkt kvinnorförtryck. En av behållningarna med boken är att Shakib, som är uppväxt i Iran, så

initierat beskriver förnedringen och ilskan hos det kön som inte får tillträde till skolor, jobb eller – under vissa perioder – stadens gator och torg.

Hennes bakgrund som filmare är också en tillgång. Bilderna som förmedlas ger mer tyngd åt berättelsen än vad till exempel dialogen gör. Den har, lyckligtvis, ingen framträdande plats i boken men väl den förekommer ger den berättelsen ett konstruerat drag.

Egenheter i översättningen

Likaså har jag svårt för många av de poetiska substantiv som Shakib (eller översättaren?) tycks gilla: födelsemärkesystem, tillsimorgonmormor, nakenkvinnan, dödamodersgraven, och så vidare.

Översättningen, från författarens modersmål tyska, har en del egenheter. Så stavas till exempel genomgående den hel-täckande kroppsskruden *burkha* med "buqra". Vid ett tillfälle passerar Shirin-Gol Khaybarpasset vilket väl ska vara Khyberpasset.

Men detta är endast smärre störande moment i läsningen. Till största delen är det, ursäktat uttrycket, en njutning att läsa om Shirin-Gols svåra liv.

Katarina Sandström Blyme

Också svenskar kan lära sig spela tabla

JONAS LANDAHL

Börja spela tabla

Termos förlag 2002

Att spela indiska trummor, tabla, har blivit allt populärare också utanför Indien. Många svenskar har genom åren handlat med sig tablas hem efter Indienresan, bara för att väl hemma upptäcka att det inte på egen hand gått att lära sig spela på instrumentet. Så tablatrummorna har hamnat på hyllan i brist på lärare.

Detta är något som Jonas Landahl tagit fasta på. Jonas som själv lärt sig spela tabla av mästaren Kishore Ghosh i Kolkata, och de senaste åren undervisar i tablaspel vid Folkuniversitetet i Uppsala, har författat ett häfte på 40 sidor som på ett pedagogiskt sätt introducerar grunderna till tablaspel. Här återfinns historik över de olika tekniskolorna, så kallade *gharanas*, och speltekniken går igenom grundligt, med instruktiva bilder. Grundslag och grundrytmer presenteras.

Även för den som kanske inte själv funderar på att börja spela tabla men som bara är allmänt intresserad av att förstå spelets uppbyggnad är detta häfte intressant. Häftet kan beställas från författaren via e-post: tabla@swipnet.se

Lars Eklund

Poetiskt på tre språk

GAJENDRA KUMAR GHOSE

Drömmens Dörrar

Uttārapath 2002

En ny fin diktsamling av den bengalisk-svenska poeten Gajendra Kumar Ghose, bosatt i Sverige sedan 30 år och redaktör för kulturtidskriften Uttārapath. Precis som i hans tidigare verk återfinns alla dikter på tre språk, bengali, svenska och engelska. Att beställas från författaren via e-post: gkghose123@rediffmail.com.

Lars Eklund

Tagorekväll i Stockholm

□ Nobelmuseet i Stockholm anordnar torsdagen den 31 oktober ett Tagore-program där SYDASIENS P O Henricson föreläser om den indiske nationalskaldens liv och **Bubu Munshi-Eklund** framför hans finstämda sånger på originalspråket bengali till ackompanjering på harmonium. Programmet inleds klockan 19 på museet som är inrymt i Börshuset vid Stortorget i Gamla Stan. I samband med besöket ges också möjlighet att studera museets eget material, inklusive film och flerspråkig utställningskatalog, om **Rabindranath Tagore** – som tilldelades Nobelpriset i litteratur 1913.

Resenärens möte med Indien i musikalisk form

TWICE A MAN
Agricultural Beauty
 sw/EDEN 2002

Zac O'Yeah var under flera år på 1990-talet en av denna tidskrifts mest kvalificerade kulturskribenter. Genom långa och många resor runt hela Indien skaffade sig Zac unika kunskaper om indisk film, religion, populärmusik och mycket annat som han sedan med sitt oefterhärmligt charmanta språk förmedlade till SYD-ASIENS läsare.

Dessvärre, ur vår synvinkel, lämnade han dock för ett par år sedan Sverige och flyttade för gott till Bangalore i Indien – där han mött den stora kärleken i form av poeten **Anjum Hasan**.

Därefter har vi inte hört mycket av honom eller fått njuta av hans skrivkonst –

förrän nu i sommar. Då släppte den synnerligen udda svenska musikgruppen **Twice a Man**, bestående av **Dan Söderqvist** och **Karl Gasleben**, en märklig skiva kallad *Agricultural Beauty*.

Märklig i det att den är fullständig ur led med tiden. Musiken är en återgång till sent 1960-tal, Beatles möte med **Maharishi Mahesh Yogi**, psykedelisk flumpop uppblandad med indiska klanger i form av sitarmusik (av **Peter Davidson**) och ljudinspelningar från bussar och stränder i södra Indien.

Titlarna på skivans melodier förstärker ytterligare intrycket av det här kunde vara gjort av hippies som överlevt tidens gång någonstans i Goa. Eller vad sägs om *Shanti-shanti, Within you without you* och *Rishikesh?*

Börjar man lyssna på sångerna finner

man dock snart att det första intrycket bedrar fullständigt. Texterna är definitivt inte flummiga, utan tvärtom skrivna med intelligens och insiktsfull reflektion, och utgör litterära verk av just Zac O'Yeah och hans hustru **Anjum Hasan**.

Det är sånger som i poetisk form handlar om mötet mellan västerländska resenärer och ett Indien, där verklighet och myter smälter samman i deras fantasier.

Och plötsligt inser man att den musikaliska uttrycksformen är ytterst medvetet vald, detta är ju en pastisch på det sena 60-talets musikexotism, som nu bidrar till att lyfta Zacs och Anjums texter av i dag, och gör lyssnandet till en spännande upplevelse.

Lars Eklund

Nyköping inte långt från Kodai

Minns ni **Eva-Karin Håkansson** som i SYDASIEN 3/91 skrev en längre essä om sin uppväxt i Kodaikanal i södra Indien. Hon återvände ett par år senare till sitt älskade Kodai, utsänd som fältsekreterare för Svenska kyrkans mission. Under de senaste åren har hon också undervisat på Internationella skolan i Kodaikanal samt varit redaktör för *Mimosabladet*.

Men nu har **Eva-Karin**, Ekan kallad, kommit tillbaka till Sverige och bosatt sig i Nyköping. Där invigde hon i somras sin butik "Little India", med tillhörande café med möjlighet att prova exotiska indiska drycker med kryddstarka tilltugg.

Butiken är fylld med möbler – förunderliga antika tingestår, ingen den andra lik

men alla handgjorda av exotiska träslag som rosenträ och teak. Det är möbler som hämtade från det koloniala Indien, där man fortfarande kan ana hur plantageägaren vilar ut i sin "Planter's Chair", liksom himmelssängar med handmålat kakel och speglar och så höga att barnen får plats att leka under.

Dessutom driver **Eva-Karin Vanakkam Tours**, en resebyrå specialiserad på att organisera temaresor till Indien, och innan året är slut hoppas hon också kunna öppna Nyköpings första indiska restaurang, som ska heta *Deli Delight*. För är det något hon eftersträvar är det att göra Nyköping mera exotiskt. Indien är inte långt borta!

Lars Eklund

Journal 2002

på Bok & Bibliotek
 Göteborg 19-22 september

Tidskrifter från hela Europa samlas i en manifestation för kulturtidskriften med utställning, försäljning, debatter, samtal, möten, uppläsningar, dramatiseringar och en seminarierie kring Gamla och nya solidariteter.

Journal 2002 ger publiken möjlighet att ta del av den europeiska kulturdebatten och upptäcka tidskrifternas mångfald tillsammans med publicister och inbjudna föreläsare.

Journal 2002 finns i monter D06:22

info@journal2002.org

www.journal2002.org

Svensk tidskriftsbiennal
 Europeisk kulturtidskriftskonferens

Arrangörer: Eurozine, Glantz, Oel&B&M, Palcten, Föreningen för Sveriges Kulturtidskrifter, Närverkatna och Tidskriftsverkstaden i Väst.

Ny lag och dåliga löner kan tvinga lankesiska kvinnor att arbeta övertid

Sri Lankas regering har lättat på bestämmelserna om övertidsarbete för kvinnor. Regeringen menar att den bara har ändrat en gammalmodig lag som skulle kunna hindra utländska investeringar, men lagändringen innebär att kvinnor kan tvingas till mer arbete.

I mitten av augusti godkände parlamentet lagändringen, som innebär att kvinnor kan få arbeta 60 timmars övertid per månad. Ett beslut som innebär att den överenskommelse som tidigare funnits mellan textilindustrin och regeringen slås fast i lag.

Bala Tampoe, generalsekreterare för fackförbundet CMU – Ceylon Mercantile Union (och välkänd från SYDASIEN på 1980-talet) – säger att beslutet innebär att man kan tvinga kvinnor att arbeta övertid mot deras vilja.

– Regeringen gör det här för att tillfredsställa utländska investerare och ägare till textilfabriker, säger Tampoe, som tillhör veteranerna bland asiatiska fackföreningsledare.

Lagen kommer framför allt att påverka de kvinnor som arbetar i landets exportriktade så kallade frihandelszoner. 90 procent av de som arbetar i de så kallade frihandelszonerna är kvinnor. De flesta av företagen i zonerna producerar kläder för export, åt världskända märken som till exempel Levi's och Marks & Spencers.

Feizal Samath/IPS

Brunt moln hotar Asien

En stor del av Asien håller på att kvävas av ett enormt brunt moln av föroreningar, enligt en ny undersökning från FN:s miljöprogram Unep. Det Asiatiska bruna molnet, som forskarna kallar det, skadar jordbruket och stör monsunregnen, enligt den rapport som Unep offentliggjorde i mitten av augusti.

Molnet, som består av bland annat aska, syra och andra partiklar, hotar hundratals människor i Sydasiens.

– Molnet är ett resultat av skogsbränder, avfallsförbränning, en dramatisk ökning av industrier, kraftverk och bilar som förbränner fossila bränslen, samt utsläppen från miljontals ineffektiva kokplattor där man bränner ved, gödsel och andra biobränslen, säger Uneps verkställande direktör **Klaus Töpfer**.

Tillväxten i fara

Enligt rapporten kan såväl människors hälsa som den kraftiga ekonomiska tillväxten i regionen drabbas av föroreningarna.

– Det behövs mer forskning, men de här resultaten visar tydligt att den här blandningen av sot, partiklar och andra föroreningar håller på att bli en allvarlig miljöfara för Asien. Det kan också få globala konsekvenser, i synnerhet med tanke på att föroreningarna kan förflyttas runt halva jordklotet på en vecka, säger Töpfer.

Det bruna molnet leder till att 10 till 15

procent mindre solljus når jordytan. Samtidigt värms de lägre delarna av atmosfären upp på grund av den värme som absorberas av partiklarna.

”Den här kombinationen av avkylning av jordytan och uppvärmning av atmosfären tycks förändra vintermonsunen så att mängden regn över nordvästra Asien minskar kraftigt, samtidigt som regnmängden ökar vid Asiens östkust”, enligt rapporten.

Halv miljon dödsfall hotar

Rapporten varnar också för att föroreningarna kan leda till mer än en halv miljon dödsfall på grund av andningssjukdomar.

Undersökningen bygger på resultat som samlades in av runt 200 forskare mellan 1995 och 1999 inom ramen för INDOEX – Indian Ocean Experiment. Forskarna använde sig av flygplan, fartyg och satelliter för att samla in uppgifter.

– Vi har under en tid sett att himlen över regionen har täckts av dimma, men vi förväntade oss inte att problemet skulle vara så stort, säger professor **Veerabhadran Ramanathan** vid University of California.

Men det finns hopp, menar professor Ramanathan. Unep har gett information om undersökningen till 20 asiatiska miljöministrar, och Ramanathan menar att det första som de asiatiska länderna bör göra är att samarbeta för att lösa problemet.

– Hela regionen hänger ihop, och problemet måste hanteras kollektivt. Det går att lösa relativt snart om de nödvändiga besluten fattas.

Sanjay Suri/IPS

INDIEN- OCH ASIENSPECIALISTEN

SIMMY'S TRAVELS med specialister som bryr sig och priser som tål att jämföras

Vi skraddarsyr resor över hela världen

Gråbrödersgatan 8
S-211 21 Malmö, SWEDEN
Tel: 040-23 28 30 Fax: 040-12 62 61

www.simmytravels.se

Indiska forskningsrön kan halvera behandlingstid för tbc

Indiska forskare har tagit fram en ny behandling mot tuberkulos som kan halvera behandlingstiden jämfört med den för tillfället vanligaste behandlingsformen, DOTS.

Eftersom den är kortare kan den nya behandlingen, som utvecklats av forskare vid TRC – Forskningscentret för tuberkulos i Chennai, minska risken för avbruten och ofullständig behandling (DOTS-behandlingen pågår i sex månader, med en kombination av fyra olika mediciner).

– Kortare behandling skulle underlätta både för patienter och för de som distribuerar medicinen, säger forskaren **Shahid Jawahar**.

Forskarna vid TRC har bytt

ut en av de fyra mediciner som används mot tuberkulos, mot en mer kraftfull medicin, vilket ger kortare behandlingstid.

En undersökning som TRC gjort på 416 tuberkulospatienter i södra Indien visar att 99 procent av de som behandlades blev friska efter tre månaders behandling. Hos åtta procent av patienterna återkom sjukdomen.

Att förkorta behandlingen av tuberkulos har länge varit ett mål för forskningen, och från de första kurerna på 18-24 månaderna lyckades man med DOTS få ner behandlingstiden till sex månader. Nu hoppas forskarna halvera den tiden.

Ranjit Devraj/IPS

BANGLADESH

Barn i vuxenfängelser i strid mot lagen

□ Minst tusen barn sitter inspärrade i bangladeshiska vuxenfängelser utan att ha fått sina brott prövade i en rättegång. Detta trots att det strider mot lagen att sätta barn under 16 år i fängelse. Enliga bangladeshiska lag ska barn under 16 år antingen skickas hem till sina föräldrar eller placeras på ungdomsanstalter. Enligt lagen ska barn dessutom inte åtalas enligt samma principer som vuxna.

– Men i verkligheten tar polisen ofta inte reda på och skriver upp åldern på de gripna ungdomarna för att slippa det ansvar och arbete det medför att ta hand om gripna barn, säger en advokat från Dhaka som vill vara anonym. **IPS**

INDIEN

Kvinnofientlig tvåbarnspolitik i flera delstater

□ Flera indiska delstater har infört en tvåbarnspolitik som kan leda till att den redan sneda fördelningen mellan antalet kvinnor och män i landet blir värre.

Politiken kan också leda till sämre möjligheter för kvinnor att delta i beslutsfattande på lokal nivå. Sex delstater – bland andra Andhra Pradesh, Rajasthan och Orissa – har förbjudit par som har mer än två barn att ställa upp i val till lokala byråder, så kallade *panchayats*. **IPS**

NEPAL

Gripen journalist avled i poliscell i Kathmandu

□ Nepalesiska journalister och människorättsgrupper upprörs över rapporter om att en högt uppsatt maoistisk journalist avlidit i en poliscell. Många menar att människorättsituationen försämrats markant sedan undantagstillstånd infördes i landet i november 2001.

Tidningar rapporterade om att journalisten Krishna Sen avlidit i en poliscell efter att ha gripits i mitten av juni. Rapporterna har utlöst stor vrede mot premiärminister Sher Bahadur Deubas regering. Situationen förvärrades ytterligare av att myndigheterna vägrade att vare sig bekräfta eller förneka rapporterna om Sens död.

– Detta är fullständigt oacceptabelt. Staten har ingen rätt

att döda människor, säger Taranath Dahal, som är ledare för den nepalesiska journalistfederationen FNJ. **IPS**

PAKISTAN

Musharraf ändrar grundlagar inför valet

□ De grundlagsändringar som Pakistans president Pervez Musharraf, tillkännagav i slutet av augusti visar hans förakt för de demokratiska institutionerna, menar hans kritiker. Själv säger Musharraf att det handlar om reformer som ska leda landet vidare på vägen mot demokrati. Musharraf grundlagsändringar som kommer att institutionalisera militärens makt, har lett till en ökad enighet bland hans motståndare. Förra premiärministern Benazir Bhutto förklarade exempelvis i en intervju med BBC i London att Musharraf är en "ynklig militärdiktator" som har "mördat" demokratin.

Kritikerna menar att förändringarna kommer att befästa Musharraf position även efter de val som ska hållas den 10 oktober. Valen ska, är det tänkt, föra landet tillbaka till ett demokratiskt styrelseskick efter

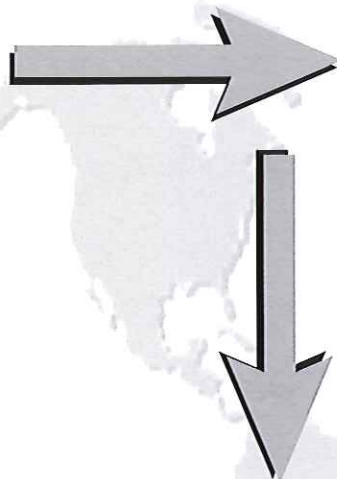
Musharraf militärkupp 1999.

Den mest kontroversiella av Musharraf åtgärder är att han har gett sig själv rätten att upplösa parlament och regering, och att han ska kunna tillsätta och avskeda chefer för viktiga statliga institutioner, något som i praktiken ger militären en permanent roll i politiken, **IPS**

Allt fler hedersmord

□ 211 pakistanska kvinnor mördades i hederns namn under de första fyra månaderna i år. Detta trots att den pakistanska militärregimen hävdar att den genomfört flera åtgärder för att stoppa dessa så kallade "hedersmord".

Hedersmördarna straffas sällan, enligt en ny rapport från Madadgaar, ett projekt som drivs av den pakistanska organisationen Advokater för mänskliga rättigheter och FN:s barnfond Unicef. Antalet hedersmord har ökat med 50 procent jämfört med de första månaderna förra året då 137 kvinnor mördades. Enligt pakistansk press utfördes mellan 750 och 1 000 hedersmord förra året, men aktivister tror att det verkliga antalet offer är mycket högre. **IPS**

Flyg till

Indien, Bangladesh, Pakistan, Thailand, Sri Lanka, Hong Kong, Filippinerna, Singapore, Nepal, etc.

Med

Gulf Air, Lufthansa, Taron, British Airways, Aeroflot, Emirates, Alitalia, CSA eller något av våra bolag

metropolresor

Luntmakargatan 42 · 111 37 Stockholm

Tel. 08-10 45 58 · Fax. 08-723 06 66

E-mail: metropolresor@telia.com

Hemsida: www.metropolresor.com

Avsändare:
SYDASIEN
Råbygatan 5 A
223 61 LUND

POSTTIDNING
BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med nya adressen
noterad på baksidan

Utgivningspostkontor
LULEÅ 1

Anette Claesson,
svensk odissi-dansare
ger föreställning på
Jagganath-templet i
New Delhi.

FOTO: JAN FLEISCHMAN

Bonusläsning i Monsun 3/02! Läs mer Sydasien på nätet!

Surfa till: www.sydasien.m.se/monsun.html
och använd lösenordet *vindeln*.
Där hittar du bland annat följande:

@Ajit Roy: Allvarliga problem för BJP.
Längre version än i tryckta tidningen
@ Christopher Nadeem om pakistanska mul-
lor som utbildas i att lösa vardagsproblem

@ Feizal Samath om bristen på behandling för
hivsmittade i Sri Lanka
@ Ranjit Devraj om det ökande antalet klass-
resenärer i Indien